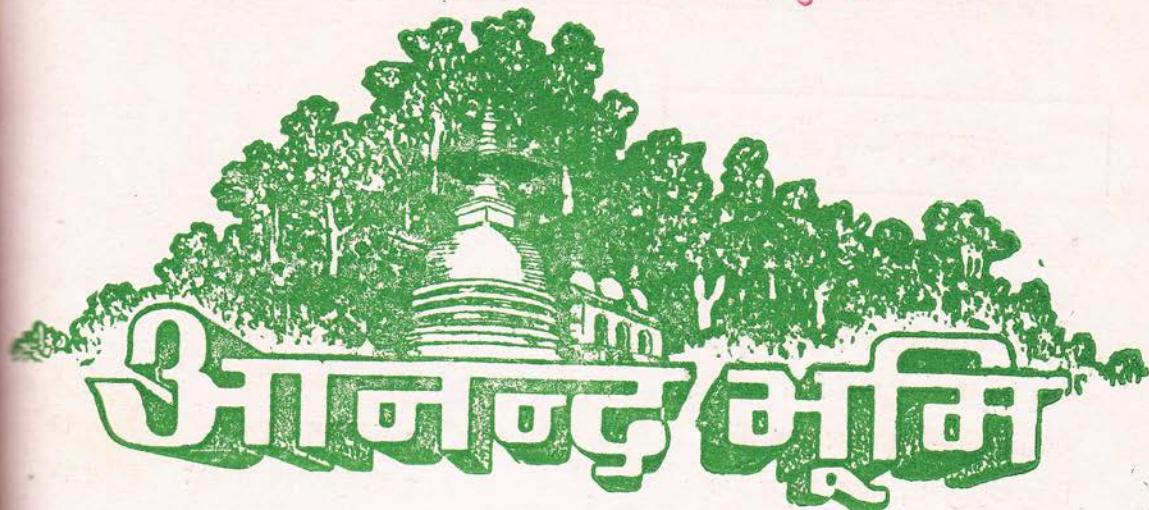

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI
(BUDDHIST MONTHLY)

“भिक्षु अमृतानन्द अर्धशताब्दी उपसम्पन्न पुण्यदिवस” को उपलक्ष्यमा

अमृताञ्जली विशेषांक

प्रतिको १५।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

सप्तम्बत् २५३४

सनातनसम्बत् १११०

पृष्ठ १८

कृतिपुन्ही

कउलाथ्व

अंक ६

विक्रमसम्बत् २०४७

1990 A. D.

Vol. 18

आश्विन

October

No. 6

विषय-सूची

बुद्धवचन

सम्पादकीय

बुद्धकालीन ग्रन्थमालामा भिक्षु अमृतानन्द
भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको व्यक्तित्व
मेले चिनेको – अमृतानन्द महास्थविर
भिक्षु अमृतानन्द : विज्ञ, विनष्ट सत्त
भिक्षु अमृतानन्दका प्रगतिशील विचारधारा
आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महायेरको. ....
आचार्य अमृतानन्दबाट भोजपुरका बौद्धहरूलाई. ....
आधुनिक नेपालका युगप्रवर्तक

अमृतया धा: धर्मया सः

अमृतानन्द भन्ते – जि स्यु थे
नेपाल बौद्ध परिपति शिक्षाय् भिक्षु अमृतानन्द
च्वर्जयां मनुंह्य भन्ते

अमृत

भिक्षु अमृतानन्दया उपसम्पदा न्येदें दुगु

दुनुगःया हनापौ

धर्मकथिक महानायक महास्थविर

जि स्यु थे

अद्वाजजली

अन्तेनाप टेलिफोनय् छज्जा:

पालि अनुवादक पितिगु इवलय आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

जि महस्यु कथं भिक्षु अमृतानन्द

भिक्षु अमृतानन्द जि लुमकथं

जि – अमृतानन्द

बौद्ध-गतिविधि

– भुवनलाल प्रधान	१
– के० बी० मोक्तान	२
– प्रकाशमान गुभाजू	३
– सत्यनारायण गोयन्का	५
– लोकबहादुर शाक्य	१२
– बटुकुण्ठ शर्मा	१४
– लालधन शाक्य	१५
– भिक्षु बोधिरत्न	१६
– फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य	२६
– प्रेमबहादुर कसा:	३६
– भिक्षु बृद्धवोष महास्थविर	४४
– मोतिलक्ष्मी उपासिका	४९
– अनगारिका माधवी	५०
– भिक्षु सुवोदानन्द	५१
– शान्तरत्न शाक्य	५३
– धर्मरत्न शाक्य, त्रिशूलि	५४
– वद्रीरत्न वज्राचार्य	५५
– भिक्षु सुरोभन	५६
– सुवर्ण शाक्य	५७
– दुण्डबहादुर वज्राचार्य	६०
– भाइकाजी उपासक	६४
– कुलधर्मरत्न तुलाधर	६८
– भिक्षु सुर्दर्शन	७३

आनन्द भूमि

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु ग्रहवदोष

३८०९८

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
फोन नं. २-१२८५५

कार्यालय
'आनन्दभूमि'

आनन्दकुटीविहार
पोष्टबक्स नं. ३००७
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-७९४२०

३८०९८

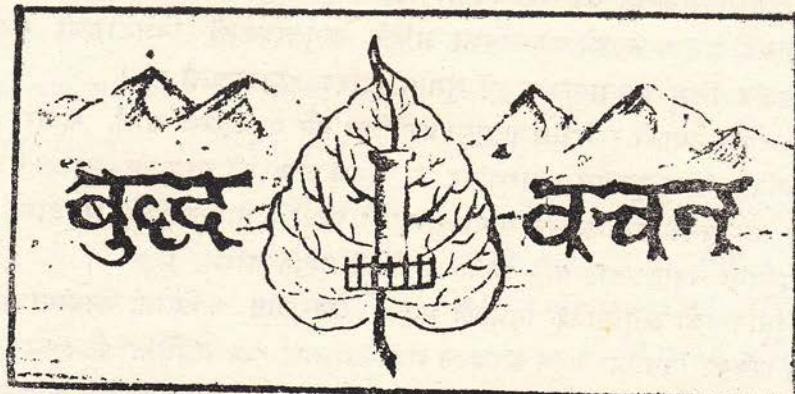
प्रकाशक
आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी, काठमाडौं

व्यवस्थापक
भिक्षु मैत्री

व्यवस्थापन-सहयोगी
श्रामणेर कोण्डडज
श्रामणेर अस्सजि

नगर-कार्यालय
'संघाराम'

भिक्षु-तालीम-केन्द्र
क्षेत्रपाटी, ढल्को,
काठमाडौं ।
फोन नं. २-१५०२०

पुण्य गोरसक्यो भनै फेरिफेरि पनि गर्नुपर्छ । त्यसमा ठूलो उत्साह बढाउनुपर्छ ।
पुण्यको रस सुखको कारण हो ।

सम्पादकीय

अमृताञ्जली

यो वर्ष आचार्य महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको उपसम्पदा भएको ५० वर्ष पुगेको-
मा वहाँको जीवनीसँग सम्बन्धित एवं वहाँका देनहरूका विषयमा प्रकाशपारी अंग्रेजी, नेपाली र नेपाल-
भाषामा छुट्टाछुट्टै स्मारिका प्रकाशित गर्ने निर्णय भएको थियो । त्यसको लागि छुट्टाछुट्टै सम्पादक-
मण्डल पनि गठन भई काम पनि शुरू भइसकेको थियो । विभिन्न पक्षका लेखकहरूसँग सम्पर्क राखी
लेखहरू पर्यन्त संकलन भएको थियो । यसै बीच अचानक बौद्धजगत्‌मा एक प्राकृतिक बज्प्रहार भयो ।
अकथनोय तिथि मिति अगाडि आइपुग्यो । भिक्षु अमृतानन्दको अनित्य चोला बदल्यो । नेपाललाई मात्र
होइन अन्तर्राष्ट्रिय बौद्धजगत्‌लाई नै चिन्तित पार्ने यस घटनाले वहाँको उपसम्पदाको ५० औं वर्षको
कार्यक्रममा एकदम आधात भयो ।

भिक्षु अमृतानन्दको इच्छा आकांक्षालाई साकार पार्ने नेपाली बौद्धजगत् अहिले तयार छन् ।
काम कुरो शुरू भई नै राखेको छ । यसै सिलसिलामा अमृताञ्जलीको रूपमा वहाँसँग सम्बन्धित देन-
हरूका विषयमा प्रकाशित गरिने स्मारिकालाई वहाँ आफै संरक्षक भई प्रकाशनमा आइरहेको बौद्ध
मासिक पत्रिका आनन्दभूमिलाई नै अमृताञ्जली-विशेषांकको रूपमा प्रकाशित गर्ने निर्णय गरियो ।
आनन्दभूमि ७५ जिल्ला एवं नेपाल अधिराज्य बाहिरका देशहरूमा पनि प्रचार प्रसार भइरहेको र १८
वर्षदेखिको नेपालीहरूमा परिचित भई घर घरमा पढिने पत्रिका हो । ५०० भन्दा बढी आजीवन सदस्य
भई २००० भन्दा बढी ग्राहक भएको यो पत्रिका अहिले अमृताञ्जली विशेषांकको रूपमा प्रकाशित
भइरहेको छ । संरक्षक भिक्षु अमृतानन्दमा यो असीम हार्दिक श्रद्धाञ्जली हो ।

अमृताञ्जलीको नेपाली र नेपालभाषामा प्रकाशित गर्न बटुककृष्ण शर्मा, केदार शाक्य, भिक्षु
ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, भिक्षु सुदर्शन महास्थविर र सुवर्ण शाक्यको सम्पादक-मण्डल गठन गरिएको
थियो । वहाँहरूले सम्पादनकार्यमा सघाउ पुन्याडनुभएको थियो । आनन्दभूमिले अमृताञ्जली विशेषांक
प्रकाशित गर्ने पाएकोमा वहाँहरूलाई पनि विशेष धन्यवाद ज्ञापन गरिन्छ ।

भिक्षु अमृतानन्दको असामयिक निधनले भएको अपूरणीय क्षतिलाई सकदोमात्रामा पूरा गर्ने
वहाँका कृति र देनहरूका विषयमा गहन अध्ययन गरी त्यसलाई क्रियाशीलता दिन प्रयास हुनु अत्यन्त
आवश्यक छ । सहस्रधारा आंसुभन्दा एउटा हिम्मत र क्रियान्वयनशीलता जीवनको सारको बस्तु हुन्छ ।
अतः भिक्षु अमृतानन्दप्रति श्रद्धा गर्ने सबैले वहाँका आकांक्षाहरू पूर्तिगर्नतिर सत्प्रयास जारी राख्न
बौद्धजगत्‌को लागि ठूलो देन हुन जानेछ र भिक्षु अमृतानन्द र बौद्धजगत्‌प्रति गरेको असीम श्रद्धा हुन
जानेछ ।

बुद्धकालीन ग्रन्थमालामा भिक्षु अमृतानन्द

○ भुवनलाल प्रधान

कुनै व्यक्तिको विषयमा आपनो विचार व्यक्त गर्नु भनेको सजिलो काम होइन । कस्ले पनि कस्को सर्वाङ्गीण धर्मयन अर्थात् गुण र दोष दुबै पक्षको मूल्याङ्कन गरिराखेको हुँदैन । त्यस्तो कठिनाइको परवाह नगरिकने कस्ले कस्को बारे आपनो सम्मति पोख्ने धृष्टपूर्ण साहस गरिहाले पनि त्यसमा कतिपय कुराहरू अधुरो, पूर्वाग्रहपूर्ण वा यथार्थतादेखि पर परेका हुन्छन् कारण मानिस भनेको—चाहे उ जतिसुके उच्च पदमा पुगेको होस्, व्याप्तिप्राप्त विद्वान् होस्, नामी बीर होस् वा निःस्वार्थी जनसेवी होस्— सर्वाङ्गीण रूपले त्रुटिरहित हुन सक्तैन । उसका गुणहरूको साथसाथै अवगुण, शक्तिको साथसाथै कमजोरी, वैशिष्ट्यको साथसाथै सीमितता, रात्रो पक्षको साथसाथै नरान्ना पक्षहरू हुन्छन् । नरान्नो पक्ष जति लुकाएर तारीफ तारीफमात्र थुपानु वा रात्रो पक्ष जति दबाएर आलोचने आलोचना डडगुर पार्नु कस्को स्वस्थ चिन्तन हुँदैन, इमानदारी हुँदैन, वास्तविकता हुँदैन ।

यस्ले जब स्वर्गीय अमृतानन्द भन्तेको विषयमा न सोच्छु मलाई सं. १९६६ सालमा मञ्जुश्री शिखरस्थित चैतस्थानमा खूब व्यावहारिक तवरले, खूब प्रभावकारी तरीकाले धार्मिक प्रवचन दिइरहने प्रवक्ताको रूप झल्याँस्स जनमा आउँछ । अनि कहिले भोजपुरबाट निकालिएर बुद्धलुह सीमानापारि गइरहेको, कहिले विदेशी धार्मिक लिप्टमण्डलको एक सदस्य बनी स्वदेशमा भिक्षुहरूलाई बने दिन बकालत गरिरहेको, कहिले बौद्ध विद्यालय

(आनन्दकुटी विद्यापीठ)को संस्थापक बनी त्यसको सर्वाङ्गीण प्रगतिको लागि घोटपिट गरिरहेको, कहिले बौद्ध सङ्गठनहरू (धर्मोदयसभा, अधिल नेपाल भिक्षु महासंघ आदि) एवं गुठी (आनन्दकुटी विहारगुठी) हरूको संस्थापक भई तिनीहरूको सुदृढीकरणमा दलचित रहेको, कहिले बौद्ध उपासक—उपासिकाहरूको लागि बुद्धधर्म सजिलैसेंग बुझन नमझनहुने ससाना सरल पुस्तक—पुस्तिकाहरू (गूहीविनय, विरतनवन्दना, धर्मपद, परित्राणसूत्र आदि) का लेखकको रूपमा व्यस्त भइरहेको, कहिले धर्मप्रचारको रूपमा विदेशी (स्वेडेन निवासी वाग्नर)लाई प्रवृत्या दिइरहेको, कहिले अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनहरू (चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन, पञ्चांशी विश्व बौद्ध सम्मेलन) आपने देशमा आयोजना गर्न तम्सिरहेको, फेरि कहिले पालि त्रिपिटकबाट ठेलीका ठेली गृन्थहरूको अनुवादमा तल्लीन भइरहेको आदि विभिन्न रूपमा उहाँ मेरो मानस पटलमा देखापर्नुहुन्छ ।

उपरोक्त अनेकां गतिविधिमध्ये कुनै एउटा मात्रको बारे पनि एउटा सिङ्गे पुस्तक—पुस्तिका लेखन सकिन्छ तापनि तिनमा सबभन्दा बढी दिगो रहने र अधिकांश जनतामा प्रभाव पार्ने एकथरी कृतिहरू चाहिँ त्रिपिटकबाट अनुवादित गृन्थहरू ने हुनेछन् ।

त्रिपिटकका गाथाहरू बुझनसम्मलाई पनि अति दुष्कर हुन्छ, तिनलाई मथेर सारशिवनु साँच्चिचकै कठिनसाध्य कार्य हो । समुद्र जस्तै अथाह, विशाल पालि त्रिपिटकबाट

आफूलाई चाहिने कुनै विषयगत कथनहरू बटुल्नु कम दुःसाध्य खोजाइ होइन । त्यसमाथि समूहगत गरी-अर्थात् बुद्धकालीन ब्राह्मण, बुद्धकालीन परिव्राजक, बुद्ध-कालीन श्रावक-श्राविका, बुद्धकालीन राजपरिवार, बुद्ध-कालीन गृहस्थी, बुद्धकालीन महिला इत्यादि- छुट्टाछुट्ट गृन्थ तयार गर्नु मौलिक लेखन नभए पनि नर्यां दिशामा शालिएको नौलो साहसिलो अभियान त अवश्य नै हो ।

ती अनूदित गृन्थहरू केवल विद्वता र परिश्रम, अध्ययन र अनुसन्धानको मात्र उपज नभई कठोर, दीर्घ अनुशीलन र विवेचनका प्रतिफल हुन् । यस क्षेत्रमा उहाँको समर्पण र तपस्याको जति प्रशंसा गरेपनि थोरे हुनेछ । यी कृतिहरूमा उल्लिखित सुवर्हाणु एवं तिनमा वर्णित कथा, उपाख्यान र दृष्टान्तहरू त बुद्धधर्मको स्पष्ट अवबोध गर्न तथा बुद्धकालीन समाज र विभिन्न वर्गका व्यक्तिहरूको यथार्थ परिचय पाउन अतीव उपयोगी मात्र होइनन्, तत्त्व विषयका अक्षुण्ण भण्डारन्त हुन् । तिनका परिशिष्टहरूमा दिइएका शब्दावली, नामावलि, गाथासूची आदिले प्रत्येक गृन्थ आपनो विषयको एउटा शब्दकोष नै बनेको छ जसमा भनेको बेलामा भनेको कुरा तुरन्त हेन्त सकिन्छ । अनि म जस्तो बुद्धधर्मको अल्पज्ञाता भइक्कन पनि विद्वता देखाई लेख लेखन चेष्टा गर्ने ढोड्ही लेखक-हरूको लागि त तिनको उपादेयताबारे कुरा गरी साध्य

स्नेन । यी कृतिहरूबाट दार्शनिक पक्षमा मात्र होइन, ऐतिहासिक, अन्वेषणात्मक आदि अन्य क्षेत्रका कितिय पक्षहरूमा पनि हुन सक्ने योगदान शानदार सनसनीपछि ठ्याम्मे सेलाउने खालको क्षणिक प्रचारमात्र हुने छैनन् । यिनीहरू बौद्ध उपासकउपासिकाहरूको, लेखकहरूको, अनुसन्धानकर्ताहरूको साथै नेपाली जनताको, नेपाली समाजको निमित्त युग्ययुगसम्म अक्षुण्ण निधि भइरहने छन् ।

फेरि यी गृन्थहरू भन्नेले बुद्धधर्म अध्ययन गर्न खोड्ने, लेखन खोड्ने, अनुसन्धान गर्न खोड्ने अध्ययनशील व्यक्तिहरूलाई निःशुल्क वितरण गर्नुहुन्थ्यो जसबाट पनि उपरोक्त क्षेत्रमा विशेष सहायता पुगेको थियो ।

अन्तमा के भन्नै पर्दछ जस्तो मलाई लाग्दछ भने परिव्राजकहरू धेरै भए पनि श्रमणहरू धेरै हुँदैनन् । श्रमणहरू धेरै भइहाले पनि बहुजन हिताय-बहुजन सुखाय कार्यमा लग्नशील रहनेहरू चाहिँ थोरैमात्र हुन्छन् । तीमध्ये पनि यसरी दीर्घकालसम्म रहने मानवकल्याण-कारी सेवा बृहद मात्रामा गर्ने र गर्न सबने व्यक्तिहरू-गृहस्थी होऊन् वा श्रमण होऊन् ज्यादै थोरै संख्यामा मात्र हुन्छन् । अहिले भिक्षु अमृतानन्द यस संसारमा नहुने भए पनि उहाँको उपर्युक्त कृतिहरू भने अमर रहि रहनेछन् भन्ने विश्वास लिएको छु । □

“म बुद्धशासनकोलागि पुस्तक लेखदालेख्दै टेबुलमा घुप्लुक परी मर्न चाहन्छु ।”

-भिक्षु अमृतानन्द

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरको व्यक्तित्व

○ के. बी. मोक्तान, धरान

बुद्धधर्मको कुरा संज्ञेदा भिक्षु अमृतानन्दप्रतिको मेरो मनमा तरह तरहको भूतकालीन घटनाहरू स्मरण भएर आउँछ । ५४ वर्षअघि वहाँ आपना गुरु महाप्रज्ञा स्थविरको साथ आपने सानो कुम्लो कुटुरो बोकेर पूर्व नेपाल भोजपुर जेलखानाको काल कोठरीमा बस्नुभएको थियो । त्यतिबेला बडाहाकिमले यो शब्द भनेका थिए- ‘स्थानो गुरुजी तपाईंको गुरुजी त जेल जाँदैछ । अब तपाईं कहाँ जाने ? फक्केर जानुहोस् ।’ वहाँले उत्तर दिनुभयो “म जन्मैदेखि बौद्ध हुँ । मेरो गुरुलाई छाडी कहोँ जान सविदन । म पनि वहाँकै साथमा जेल जान्छु ।” यसरी वहाँ काल कोठरीमै बस्नुभएको थियो ।

केही महिनापछि एकरात वहाँले एक अचम्मको त्वन्द देखनुभयो । पाँचरङ्गका पाँचवटा सूर्य र एउटा नानिसको गर्धन चट्ट काट्दा बगेको रगत । बिउँझेपछि यो कुरा महाप्रज्ञालाई सुनाउनुभएछ । यो सुनेर वहाँले जान हामीहरू यहाँबाट बाहिर जान पाउँछौं भनी भन्नु चो । नभन्दै बिहान ११ बजेतिर वहाँहरूलाई जेलको हाँचिमले बोलाई प्रहरीको साथ लगाई मातृभूमिबाट अञ्चित गराई देश निकाला गयो । भारत नेपालको नेवानामा पुगेपछि प्रहरीले भने- तिमीहरू फेरि नेपालमा हित्यै नआउनू हैं, भनेर घचेडिदिए । त्यसप्रकारको नानासनको हुकुम भएको थियो ।

उक्त उल्लिखित घटना कति दुःखद असहनीय

हुदय विदारक छ जसको सीमा अंकित गर्न सकिँदैन । हामी नेपाली गौरवकासाथ भन्दछौं भगवान् बुद्धले जन्म-लिनुभएको पवित्र भूमिमा त्यसको विपरित बुद्धधर्म अवलम्बी तथा अनुयायीहरूलाई दुःख कष्ट दिई काल-कोठरीमा राखिएको सजाँय दिने गरिन्थ्यो ।

आज त्यही विलक्षण भूमि नेपाल अधिराज्यभर बुद्धविहार आदि र भिक्षु भिक्षुणीहरूले दण्डबय त्रासमा नपारी निर्भयपूर्वक प्रशस्त मात्रामा भगवान् बुद्धको सत्यज्ञान धर्मदेशना गरिएको पाउँछौं । यो कसको देन हो ? यी सबै अन्धकारमय कालकोठरीमा प्रज्ञारूपी दीप प्रज्वलित गरी प्रकाशमय पानैं को ? ग्रांकुशधारी राणा-शासनको बन्धनलाई मैत्रीपूर्वक चकनाचूर पारी सबै नेपालीको आँखाको पट्टी खोलिदिने को ? त्यही महान् व्यक्तिको अनुसन्धान गरिहेरौं ।

वि. सं. १६६८ पूर्व नेपालमा बुद्धधर्म अब-लम्बीहरूको दयनीय दशा थियो जसको सीमा अंकीत गर्न सकिँदैन । यसैले समयानुकूल वि. सं. १६६८ को लग-भग पश्चिम नेपाल हरियाली रमणीय सुन्दर पहाडको टुप्पामा स्थित पाल्या तानसेन नामक सानो बजारमा ख्याति पुरुषको जन्म भएको हो । उनका बाबुको नाम हीराकाजी शाक्य र आमा मोतीमाया शाक्य हो । बालखको नामकरण गरी लालकाजी शाक्य राखियो । सुखपूर्वक लालकाजी शाक्य बढ़दैगयो ।

लालकाजी ७ वर्षको भएपछि शाक्यकुल परम्परा अनुरूप शाक्य हुनको लागि चूडाकर्म गर्नुपर्ने । यसैले

हीराकाजी शावयले आपनो पुत्रलाई बोकेर काठमाडौं ललितपुरमा ह्याए । धूमधामले चूडाकर्म गरे । सोही समय सबै बौद्धविहार स्वयम्भू चैत्य आदिको दर्शन गराए । त्यही समय लालकाजी शावयको मनमा सम्यक् सम्बुद्धको सत्यज्ञानको गहिरो छाप परिसकेको थियो । केही दिन पश्चात् हीराकाजी शावय छोरोलाई लिएर पाह्या तानसेनमा फर्के । उनी पक्का बुद्धिष्ठ थिए ।

बाल्यश्वस्था लालकाजीको स्वभाव बरालेर बद्धमास जस्तो हुँदैगएको देखिन थाल्यो । बाबुले स्वयं संभाल्ने प्रयास गरे र आपनै रेखदेखमा राखी शिक्षा दिन थाले । चाणवय चन्द्रगुप्त मौर्यको इतिहास आदि पढ्न लाउँथे । उच्च शिक्षाको निमित्त पण्डित चक्रपाणिद्वारा संस्कृत, नेपाली, नेपालभाषा आदिको शिक्षा पाए । हुम्गिय, आजको जस्तो विद्यालयहरू राणाशासनमा कहाँ थिए र ! आपनै परिश्रमले घरमे शिक्षा लिनुपर्थ्यो ।

वि. सं. १६७८ ई. सं. १६२६ लालकाजीको दुःखमय दिन आइपुर्यो । १० वर्षको उमेरमा प्रवेश गरिरहेको थियो । अकस्मात लालकाजीका बाबुआमाको निधन भयो । संघैको लागि आमाबाबुको प्यार ममताबाट बन्धित हुनुपर्थ्यो । यो हृदयविदारक घटनाले लालकाजीको मनमा अनित्य जीवनको गहिरो घाउ लायो । जुनकारणले गर्दा आपनै आफन्त मामाको शरण लिनुपर्थ्यो ।

मामाले काठमाडौं ललितपुरमा लिएर आए । मामाको सुन चाँदीको पसल थियो । दिनभर पसलमा छस्नु र मामालाई सधाउनुपर्थ्यो । यसरी बस्दा रहेदा केही असंगति केटाहरूको संगतले लालकाजी स्वभावतः विघ्न थाल्यो । धेरै ढुल्ने बराले हुन थाल्यो । कहिले कहिले अनिदर आदिमा भजन कीर्तन गाउने बजाउनेमा ध्यस्त रहन्थ्यो । साथै गाँजा भाङ्ग खाने पनि लत परिसकेको

थियो । केटाहरूको कुरामा लागेर कहिले कन्तुरको पैसा निकालेर कलकत्ता र पूर्व नेपाल आदि भोजपुर पनि पुगेका थिए ।

यसरी लालकाजीको स्वभाव विघ्नको देखेर मामाले फेरि पाल्पा, तानसेनमा आफन्तकहाँ पठाए । तर उनको बानी सुधैन । भागेर हिँड्ये । अनि लालकाजीको १४ वर्षको उमेरमा विवाह गरिदियो तर त्यस सांसारिक बन्धनबाट पनि उनी अतिक्षन सकेनन् । घरबाट भागेर हिँड्ने गर्थे ।

यसरी भागेर हिँड्दा एकपल्ट लालकाजी पूर्व नेपाल धरानमा पनि पुगेका थिए । केही दिन बस्दा खर्च सकियो । सोच्न थाले अब घर कसरी फर्क्ने । केही काम खोज्न थाले । एक सुनको गहना बनाउने पसलमा काम पाएर दिनभर काम गरे । एक दिन बेलुकी पसलेले पैसा दिन सकेनन् । कारण त्यसदिन कुनै विक्री भएन । अब पन्थ्यो लालकाजीलाई खानेको समस्या । केही बेर सोबै आफुले चिनेको पसलमा गएर एकमाना चामल उधारो माने । पसलेले भन्यो साँझमा उधारो दिँदैन । निराज लालकाजी डेरामा गएर सोच्न थाले । घर छोडेको केही दिनमात्र भएको छ आज भोकै छु । दिनभर काम गरेन पनि भोकै छु । बरू भिक्षु भएर हिँड्न बेस रहेछ । यो जीवन कति दुःखमय रहेछ भन्ने अनित्य जीवनसित बैचल उत्पन्न भएर आयो । केही दिनपछि बेखर्च भयो । लालकाजी कुशीनगर हुँदै घर फर्के ।

जीवनमा लालकाजीले सजीव भिक्षुको दर्जन = १६३५ मा भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभएको कुनैन्तर मा पाए । अनि भगवान् बुद्धको परिनिर्वाण मञ्च मन्दिरमा गई आउँदो वर्षमा प्रवृत्ति हुनेछु अनी बृहद प्रतिज्ञा गरे । साथै बुद्ध जीवनी ग्रन्थहरू रहन्

त्यायनले प्रकाशित गरेको संकलन गरी घर फर्के । अनि बुद्धका इतिहासहरू पढ्न थाले । यसबाट लालकाजीको हृदयको पात्र खुल्दैगए ।

१६३६ बैशाख महिनामा पाल्पा तानसेनबाट सुटुक भागेर केरि कुशीनगर पुगे । वहाँ महास्थविर चन्द्रमणिसँग प्रवृजित हुनको निमित्त आग्रह गरे । महास्थविरले भन्नुभयो, घरको अनुमति लिएर आऊ तबमात्र प्रवृजित हुन सक्छौ । डिपी गरी कुशीनगरमे बसिरहे । केही दिनपछि मलेरियाको रोगले सिकिस्त पान्न्यो । कम्जोर भए । अनि घरमा मामालाई चिट्ठी लेखे कि मलाई भिक्षु हुने अनुमति दिनुहोला । मामाले लालकाजीलाई खोजिराखेका थिए । चिठी पुन्ने वित्तिकै मामा उरुन्ते कुशीनगर आइपुगे । लालकाजीलाई ठूलो डर भइरहेको थियो कि यदि मामाले अनुमति दिएनन् भने के गन् ?

मामाले घर फर्काउने धेरै प्रयास गरे तर केही चीप लागेन । लालकाजीको दृढ संकल्प देखदा अनुमति दिने पन्न्यो । जब मामाको अनुमति पाए लालकाजी हर्षले ब्रकुलित भयो । विरासी भएको पनि नभएको जस्तो भयो । यसरी कुशीनगरमा आगष्ट २ तारिखका दिन ऊचन्द्रमणि महास्थविरको उपाध्यायत्वमा १८ वर्षको उमेरमा शामणेर (प्रवृजित) भए । अनि वहाँको नामकरण वहाँ नाम शामणेर अमृतानन्द राखियो ।

प्रवृज्यापछि पूज्य मुख्ये वहाँलाई सल्लाह दिए । जिमो केही महिना बूढापाका भिक्षुको संगतमा बस्नुपर्छ भनी चल्नाय महाप्रज्ञा महास्थविरकहाँ पठाइदिए । त्यस त्यस वहाँ परिचम बंगाल कालिम्पोङ्गमा रहनुहुन्थयो । वहाँ त्यस युगको सर्वप्रथम नेपाली थेरवाद भिक्षु हुनुपर्यो । वहाँ हिन्दूसंस्कारमा हुकिनुभएको भएतापनि

सर्वप्रथम सन् १६२४ मा ह्लासाबाट आउनुभएका स्वर्गीय छेरिख्नोर्बु लामा गुरुसँग तिव्वेतियन परम्परानुसार काठमाडौंमा प्रवृजित हुनुभएको थियो । त्यससमय श्री ३ चन्द्रशम्शेरको शासनकाल थियो । वहाँसँग अरु पनि चारजना प्रवृजित भएका थिए । हिन्दूबाट बुद्धधर्ममा परिवर्तितभएको हुनाले वहाँ सहित गुरुलाई मातृभूमिबाट निष्काशन गरिएको थियो । देश निकालापछि वहाँ ह्लासा जानुभयो केही वर्षपछि भारत आउनुभयो र कुशीनगरमा चन्द्रमणि महास्थविरसँग सन् १६२८ मा थेरवाद परम्परानुसार पुनः प्रवृजित शामणेर हुनुभयो । पछि चीवरवस्त्र त्यागी ब्रह्मचारी भेष लिनुभएको थियो ।

सन् १६३७ वि. सं. १६६३ (पौष) तिर धर्म प्रचारको निमित्त शामणेर अमृतानन्द कालिम्पोङ्गबाट दार्जिलिङ्ग हुँदै पैदल हिँडी नेपालको पूर्वोभाग भोजपुरमा जानुभयो । केही दिनपछि महाप्रज्ञा पनि भोजपुर पुग्नुभयो । वहाँले त्यहाँका भवतजनहरूकोलागि माटाका एउटा सुन्दर बुद्धप्रतिमा बनाई धूमधारमका साथ रथयात्रा गरी शावयमुनिविहारमा विधिवत् स्थापना गर्नुभयो । यो जमघट देखेर अघि नेपालबाट निष्काशित भएको हो भन्ने थाहापाई त्यहाँका तत्कालीन बडाहाकिमले वहाँलाई भोजपुर जेलमा थुनी देशनिकाला गरिएको थियो । त्यो बहुत श्री ३ जुद्धशम्शेरको शासनकाल थियो ।

राणाशासनले बुद्धधर्मलाई सखाप पार्न कोशीश गरेको थियो तर त्यो निष्काशन शामणेर अमृतानन्दको निमित्त जीवनको एक नयाँ पहलु भएर गयो । यो इतिहासले अनि अधिक सशक्तताले अरु आज्य बनाइदियो ।

शामणेर अमृतानन्द विभिन्न राज्यको कलाकृति सुन्दर प्रतिभा हैर्दै त्यसे वर्ष त्रिपिटक पालिसाहित्य

अध्ययन गर्नको निमित्त कलकत्ता हुँदै बर्मा पुग्नुभयो । अनि बर्माको माथिल्लो भाग मोलमियन भन्ने नगरको टाउपोक च्याउँ भन्ने विहारमा केही महिना बस्नुभयो । त्यसबछत त्यहाँ स्वर्गीय अगममहापण्डित ऊ चक्रपाल महास्थविर हुनुहुन्थ्यो । खानाको प्रतिकूलताले गर्दा त्यहाँ बाट श्रीलङ्का जानुभयो ।

श्रीलङ्का पुगी सर्वप्रथम लङ्काको प्रसिद्ध विद्यालङ्कार परिवेगमा बस्नुभयो । पछि कोलम्बोको प्रसिद्ध बजिराराममा बस्नुभयो । सन् १६४० जनवरी २५ तारिखमा स्वर्गीय धम्मरक्षित बंसालङ्कार सिरिपेलेने बजिराण महास्थविरको आचार्यत्वमा उपसम्पन्न हुनुभयो । भिक्षु सुदोधानन्द पनि वहाँसंग उपसम्पन्न हुनुभएको हो ।

महास्थविर भिक्षु अमृतानन्दले पालि साहित्य, अंग्रेजी र सिंहली भाषाहरू उच्चशिक्षामा पारंगत हुनुभई त्रिपिटक-आचार्य हुनुभयो । त्यसपछि १६४२ को अन्ततिर आपनो मातृभूमिमा बुद्धधर्मको जीवित जागरण गर्न स्वदेशार्ह स्वयम्भू किम्बोल विहारमा सिंहराज बसे ज्ञे बस्नुभयो । त्यसबछत त्यहाँ स्वर्गीय धर्मलोक महास्थविर हुनुहुन्थ्यो ।

काठमाण्डौ उपत्यकामा त्यसबछत शुक्रराज शास्त्री सहित चारजना राजनीतिज्ञहरूलाई फाँसी दिएका हुनाले बातावरण डरलाईदो नै थियो र धेरै मानिसहरूलाई जेलमा थुनिएको थियो । यस्तो अवस्थामा पनि वहाँले डर द्रासको परवाह नगरी स्वयम्भू पर्वतस्थानमा कार्तिक महिनाभर विहान विहान धर्मदेशना गर्न आरम्भ गर्नुभयो । हजारोंको संख्यामा मानिसहरू एकत्रित हुनथाले । धर्मउपदेश समाप्तिको अवसरमा चारजना भिक्षुहरूद्वारा रातभर महापरिवाण पाठ भएको थियो । त्यसबेलादेखि नेपालका

बौद्धहरूमा ठूलो जागृतिको लहर चलन थालेको हो । साथै वहाँले आफ्नो मातृभाषा नेपालभाषामा विरत्नबन्दना, पाठ्य सूच, धर्मपद, संक्षिप्त बुद्धजीवनी तथा गृह विनय आदि पुस्तकहरू प्रकाशित गर्नुभयो तर अभाग्यवस यी सबै पुस्तकहरू श्री ३ जुद्धशम्शेरको सरकारले जफत गरिदिए । यसै बीच देश बाहिर गएर बुद्धधर्म अध्ययन गरिरहनुभएका थेवादी नेपाली भिक्षुहरूलाई पनि वहाँकै प्रयासले भित्तिआउनुभयो ।

सन् १६४४ (वि. सं. २००० सालमा) प्रजानन्द महास्थविरले पाटनको एउटी महिलालाई अनगारिका बनाउने विचारले दार्जिलिङ्ग पठाउनुभएको रहेछ । अनि उहाँका घरका मानिसहरूको तर्फबाट उजुरी परेको हुँदा त्यसबछत काठमाण्डौमा भएका सबै भिक्षुहरूलाई सिंहदरबारमा बोलाई श्री ३ जुद्धशम्शेरले भिक्षुहरूलाई धर्म-उपदेश नगर्ने आदेश दिँदा भिक्षुहरूले नमानेपछि सोही कुराको बहानाद्वारा तीन दिनभित्र भिक्षुहरूलाई देश निकाला गरियो ।

त्यसबछत महास्थविर अमृतानन्द बनारस सारनाथमा हुनुहुन्थ्यो । निष्काशित नेपाली भिक्षुहरू सारनाथमाआई पुगे । अनि त्यहाँ ऊ चन्द्रमणि महास्थविरको अध्यक्षतामा धर्मोदयसभाको स्थापना भयो । सभाको सचिव पदमा भिक्षु अमृतानन्द नै छानिनुभयो । अनि भारतमा अन्य देशमा जतिपनि बौद्धसंघ संस्थाहरू थिए ती सबैसंघ भिक्षुहरू निष्काशित भएको विषयलाई लिएर नेपाल सरकारको विरोध गर्नको निमित्त वहाँले नै अपिल गर्न भएको थियो । लङ्का, बर्मा, थाइलैण्ड, कम्बोडिया वेदवादी बौद्ध देशहरूलाई पत्र पठाए । पछि वहाँ आफ्नो गुरुकहाँ लङ्कास्थित कोलम्बो बजिराराममा जानुभयो । पूज्य नारद महास्थविरको नेतृत्वमा एक शिष्टमण्डल

नेपाल आइदिनको निमित्त अनुरोध गर्ने वहाँ ने हुनुहुन्थयो । यस सम्बन्धी लेखापढी हुँदा श्री ३ जुद्धशम्शेरको सरकारले नेपाल आउन सक्छन् तर कुनै धर्मदेशना गर्न पाइनेछैन भन्ने प्रत्युत्तर दिएपछि नारद महास्थविर आउन चाहनुभएन तर अमृतानन्द महास्थविरले वहाँलाई अनेक प्रकारले सम्झाई बुझाई राजी गराउनुभयो । त्यसपछि सन् १९४६ को अप्रिल महिनामा वहाँको नेतृत्वमा वहाँ स्वयं सहित पांच सदस्यीय एक शिष्टमण्डल काठमाण्डौ स्थाउन सफल हुनुभयो ।

त्यसबछत भरखरै नेपालमा श्री ३ पद्मशम्शेरले राज्य गरिरहेका थिए । काठमाण्डौ आइपुगेपछि आनन्दकुटीमा धर्मदेशना गराउने अनुमति प्राप्त गरी धर्मोपदेश गर्ने वहाँ ने प्रथम महास्थविर हुनुहुन्थयो । पछि श्री ३ पद्मशम्शेरसँग विशालनगरमा भेटहुँदा वहाँले ने निष्कासित भिक्षुहरूलाई फर्काइपाऊँ भनी विनिंगर्दा म भर्खरेमात्र प्राइमिनिस्टर भएको छ, जुद्धशम्शेर अहिलेसम्भाँदै भन्नुभयो । त्यसपछि फेरि वहाँले भन्नुभयो, त्यसोमाए धर्मालोक भन्ने एक बुद्ध भिक्षुलाईमात्र फर्काइ पाऊँ भनी विनिंगर्दा हुन्छ भन्ने प्रमाङ्गी गराउने वहाँ ने हुनुहुन्थयो । धर्मालोक महास्थविर काठमाण्डौ आइपुगेपछि वहाँहरू फर्के । धर्मालोक महास्थविर आनन्दकुटी आइपुगे बेलामा जेठ शुक्ल ६ जुन १९४६ मा वहाँको आँखामा प्रीतिमय आँसु भरिएको थियो र वहाँले भन्नुभएको थियो— अमृतानन्द तपाईंले निभिसकेको बत्तीलाई केरि बालिदिनुभयो— भन्ने उद्गार प्रकट गर्नुभयो । त्यसपछि क्रमशः अरु भिक्षुहरूलाई पनि काठमाण्डौ फर्काउने केब वहाँलाई नै छ ।

सन् १९४७ अप्रिलमा नारद महास्थविर केरि नेपालमा आज्ञाहुँदा वहाँले सर्वज्ञातु र बोधिवृक्षको

बिरुवा उपहार दिनुभएको थियो र यसको लागि चैत्य वहाँले ने बनाउन लाउनुभएको थियो । आनन्दकुटी विहारमा निमित्त श्रीलङ्का चैत्यको उद्घाटन समारोहको निमित्त नारद महास्थविर पुनः सन् १९४८ मा (जून महिनामा) नेपाल आउनुभयो । त्यसबछत श्री ३ मोहनशम्शेर प्राइमिनिस्टर थिए । अनि वहाँले श्री ३ मोहनशम्शेरसँग बैशाखपूर्णिमाको दिन छुट्टी गराइपाऊँ भनी प्रार्थना गर्दा श्री ३ मोहनशम्शेरले केवल बौद्ध कर्म चारीहरूको निमित्तमात्र छुट्टी दिने बचन दिएका थिए । सन् १९४८ जून त्यसैसमय नारद महास्थविरले आनन्दकुटी विहारमा सीमागृहको स्थापना गराउनुभएको थियो । यो पनि वहाँके कृत्य हो ।

सन् १९५१ फेब्रुअरीमा कोलोम्बो बजिरारामबासी मदिहै पञ्जासीह र पण्डित जानरत्न महास्थविरहरू लङ्काबाट काठमाण्डौ आउनुभएको थियो र स्वर्णीय श्री ५ विभुवन वीरविक्रम शाहदेवसँग नारायणहिटी राजदरबारमा भेट भएको थियो । त्यसबछत वहाँ पनि वहाँहरूसँग राजदरबार जानुभएको थियो । भेटको शुभावसरमा वहाँले मौसूफको बाहुलीमा परिवाण सूत्र बाँधिदिनुभएको थियो । त्यहाँदेखि मौसूफसँग सौहार्दपूर्ण भैत्री सम्बन्ध भएको थियो ।

उसैसाल (अक्टूबरमा) मौसूफके अध्यक्षतामा भगवान् बुद्धका युगल अग्रश्रावक सारिपुत्र तथा महामौद्गल्यायनको भष्मावशेष अस्थिधातुहरू कलकत्ता महाबोधिसभाबाट ३१ तोपको सलामीको साथ राजकीय सम्मानपूर्वक नारायणहिटी राजदरबारमा एक रात राखी आनन्दकुटी विहारमा दुई हप्ता प्रदर्शनीको निमित्त ल्याइएको थियो । नेपालीबौद्धहरूको निमित्त यो अत्यन्त महत्वपूर्ण घटना थियो । लाखों मानिसहरूले आनन्दकुटीमा अस्थि-

धानुको दर्शन तथा पूजा गरेकाथिए । उसेसाल उहाँले अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ नामक भिक्षुहरूको एक सभा स्थापना गरेकाथिए । यो पनि वहाँके सुवर्ण कृत्य हो ।

सन् १९५२ मा वैशाख पूर्णिमाका दिन बिहान तत्कालीन युवराजाधिराज महेन्द्र सहित श्री ५ त्रिभुवन आनन्दकुटीमा सबारी भई बुद्धपूजापछि मौसूफहरूको सुस्वास्थ्य कामना गरी त्यहाँका भिक्षुहरूले परित्राण पाठ गरेकाथिए । त्यसेदिन बिहान मौसूफके सभापतित्वमा भूईखेलमा भएको विशाल सार्वजनिक सभामा वैशाख पूर्णिमाका दिन सार्वजनिक छुट्टी पाऊँ भनी प्रार्थना गर्दा श्री ५ त्रिभुवनबाट सोही सभामा वैशाखपूर्णिमाका दिन अधिराज्यभर सार्वजनिक छुट्टी घोषणा गराउने उनै महास्थविर अमृतानन्द हुनुहुन्थ्ये ।

सन् १९५६ (वि० सं० १९१२ कागुण ७ गते) स्वर्गीय श्री ५ महेन्द्र लुम्बिनी सबारी हुँदा वैशाख पूर्णिमाका दिन हिंसा बन्दगरिपाउँ भनी प्रार्थना गर्दा मौसूफ सरकारबाट त्यहाँ भएका विशाल सार्वजनिक सभामा अधिराज्यभर वैशाख पूर्णिमाका दिन परम्परादेखि चलिएको पूजाबाहेक हिंसा गर्न पाइनेछैन भन्ने अभ्यदानको घोषणा गराउने पनि अमृतानन्द नै हुनुहुन्थ्यो ।

सोही अवसरमा सम्प्राद् अशोकले क्वाँ लुम्बिनीमा महेन्द्रस्तम्भको शिलान्यास गराउने पनि वहाँ नै हुनुहुन्थ्यो ।

महास्थविर अमृतानन्द बौद्ध धर्मसम्बन्धी आपनो स्वदेशको बातावरण प्रणाली सबै ठीक भइसकेपछि विश्वमा पनि नेपाल भिक्षुत्वको परिचित गराउने अभियानमा निम्नअनुसार सरिक हुनुभयो ।

बर्मा १९३७, १९५४ । जापान १९५२, १९५८, १९६४, ताइवान १९५८, इटली १९५४, १९६०, युनाइटेड किंगडम १९५७, स्कैचीनेभिया १९५७, युनाइटेड स्टेट्स अमेरिका १९५८, इन्डोनेसिया १९५८, सिंगापुर १९५८, मलेशिया १९५८, कम्बोडिया १९५८, हङ्कङ १९५८, फिलिपिन्स १९५८, लावस १९५८, पिपुल्स रिपब्लिक १९५८, १९७०, नर्थभियतनाम १९५८, मंगोलियन अटोनोमस रिपब्लिक इन साइबेरिया १९५८, १९६२, १९७०, पोलैण्ड १९६२, चेकोस्लोवाकिया १९६२, हंगेरी १९६२, बुलगेरिया १९६२, युगोस्लाभाकिया १९६२, अस्ट्रिया १९६२, जर्मनी १९६२, इरान १९६२, इराक १९६२, पाकिस्तान १९६२, फिल्पीन्झ १९६५, इजिप्ट १९६६, इजरायल १९६६, साउथकोरिया १९७०, अफगानिस्तान १९७०, बंगलादेश १९८३ ।

महास्थविर अमृतानन्दको उक्त उल्लेखनीय विश्व भ्रमणले अन्य सबै विश्वका देशहरूसँग नेपालीको संस्कृति, कला र सभ्यता मानवताको प्रतिभा भाइचारा अगाढ दृढ प्रेमको साथसाथ नेपाली भिक्षुत्वको पनि परिचयको सन्देश दिनुभएको छ । यो नेपालीको निमित्त वहाँको महत्त्वपूर्ण संज्ञना हो ।

भिक्षु महानायक अमृतानन्दले आपनो जीवनमा गर्नुभएको कृत्य अगाध र असीम छ । जुनबेला राणहरूको शासन थियो बुद्धधर्मलाई स्वतन्त्रता समता बंधुत्व न्यायबाट अस्पृश्यता राखिएको कुरामा वहाँ चिरपरिचित हुनुहुन्थ्यो । यसैले वहाँले सारा जीवनभर संघर्ष गर्नुभयो । बुद्धधर्मको श्रेष्ठतालाई जानी उसको तत्वप्रणाली आत्मसात् गरी व्यक्तिगतमात्र नभई बहुजन हितको लागि, बहुजन सुख कल्याणको लागि सामाजिक राष्ट्रिय जीवन कसरी समृद्ध बनाउने भनी, सबै नेपालीहरूको

प्रथम मार्गदर्शक बन्नुभयो । यो वहाँको कार्य अद्वितीय हो, बीर्य हो । महत्त्वपूर्ण कुरा के छ थने, वहाँ आमानवीय आचरण व्यवहारद्वारा धर्मको निमित्त जेलमा बसी घेचेडिनु भएको थियो तर त्यसै सम्बिधानभित्र सम्मान पूर्वक भित्रिनुभयो । यो वहाँको ठूलो योगदान हो, त्याग हो । उक्त प्रश्न उत्तर यही छ ।

हाल वहाँ ७३ मा प्रवेश गरिसक्नुभएको हो । जोवनमा वहाँले नेपालीको निमित्त आफ्नै मातृभाषामा

पालि विद्यिटकहरू नेपालीमा अनुवाद गरिरहनुभएको हो । अन्त्यमा यही २०४७ भाद्र ५ गते वहाँ श्रानन्दकुटीमा निधन हुनुभयो । नेपालको परिप्रेक्षमा वहाँ एक बोधिसत्त्व नै हुनुहुन्थ्यो । पूजनीय हुनुहुन्थ्यो । वहाँ आपनो व्यक्तित्वमा बहुजन हिताय बहुजन सुखाय कल्याण कारक संघर्ष परिश्रमी व्यक्तिहुनुहुन्थ्यो । नेपालमा बुद्धधर्मको उद्धारक हुनुहुन्थ्यो । यस्तो त्यागी महान् व्यक्तिलाई अब नेपालीले नपाउने भएको छ ।

निर्वाण कामना

जन्म— नेंसं १०२२ कछलागा

द, बुधवा:

मृत्यु— नेंसं १११० तछलाथ्व

२ शनिवा:

आशाकाजी शाक्य

युवा बौद्ध समूहया सक्रिय दुजःपि डा० केशव मान शाक्य व राजा शाक्यया अबु श्री आशा काजी शाक्य द६ दँय् देहावसान जूगुलि दिवंगतप्रति निर्वाण कामना यासें शोकाकुल परिवारप्रति हार्दिक सहानुभूति प्रकट याना ।

युवा बौद्ध समूह
ये ।

मैले चिनेको - अमृतानन्द महास्थविर

○ प्रकाशमान गुभाजू

बुद्धधर्म र संस्कृतिको प्रचार र प्रबढ्द नको लागि विदेशमा भूकुटी र अरनिको पठाउन सबैने गौतमबुद्धको नेपाल, केही शताब्दि पछि आएर यस क्षेत्रमा सान्है ने खोको र दरिद्रतम राष्ट्रको रूपमा देखापर्दछ । भारतका शंकराचार्यको छर्को मिचाईमा परेर तहस नहस भएको नेपालमा तत्कालीन बुद्धधर्मको पृष्ठभूमिमा संपूर्ण भारत र नेपालसम्म मुसलमान शासकहरूको अन्य धर्म-प्रतिको खेदोले अर्को प्रहार हानेको देखिन्छ । तत्पश्चात् केही पूर्वाग्रही मलल राजाहरूका दबावमा यहाँ महायानी भिक्षुहरूले आफूलाई गृहस्थी बौद्ध पुरोहितका रूपमा परिवर्तन हुन बाध्य गराइएको तथ्य बिसंन सकिने खालको छैन ।

राणाशासकहरूको विहार भत्काउने र दुर्लभ बौद्ध गृन्थहरू फाल्ने तथा जलाउने कुकूत्यको मार पनि यसले खप्नुपन्थो किनभने सत्ताको स्वाद र बलमिचाईको प्रवृत्तिप्रधान आपनो शासनव्यवस्था श्रनुकूलको धर्मको एकाधिपत्य उनीहरू चाहन्ये जुन शुद्ध बुद्धधर्ममा उनीहरूलाई प्राप्त हुन सकेन किनभने बहुजन हिताय र बहुजन सुखाय बौद्धहरूको निर्विशित मूल मन्त्र हो । भावानु बुद्धबाट आपनो समयका अनेकन शासन व्यवस्था भएका मुलकहरूमध्ये वैशालीको गणतन्त्रात्मक शासन पढ्दतिको ज्यादै प्रशंसा गरिएको तथ्य यहाँनिर स्मरणीय छ । तत्कालीन वैशाली गणतन्त्रको भव्यता त्यहाँका कुनै राजावा वादशाहको बपौती र व्यक्तिगत पौरखको उपज थिएन । वैशालीका राज्यप्रमुखले जनताबाट छनौट भएरमात्र शासन चलाउने परम्परा थियो ।

विभिन्न परिस्थितिले गर्दा यहाँनिर पुग्दा नेपालमा बुद्धधर्म जीवनदर्शन, दिनचर्या र अनुशासनको रूपमा नभई पूजा र पाठमा नै सीमित बौद्ध पुरोहितहरूको काखमा सास धानेर मात्र बाँचन बाध्य भयो । नेपालका तत्कालीन शासकहरूका लागि सद्धर्मको व्यापकता कदापि मान्य भएन । अतः भिक्षु महाप्रज्ञाका साथ भिक्षु अमृतानन्द सन् १६३६ मा भोजपुरको जेलमा ४ महीना थुनिनुपन्थो । यही देशमा जन्मिएका गौतम बुद्धके स्वचिन्तन र वीर्यबाट प्रतिपादित, अन्य कहीं कतैको छाप समेत नपरेको मौलिक धर्म प्रचार गरिएको अभियोगमा तत्कालीन शासकहरूबाट नेपाली भूमिम उहाँहरू बन्दी बनाउनुपरेका थिए । समय समयमा अन्य बौद्धहरूले पनि जेलबन्द र देशनिकाला सहनुपरेको थियो तर बारम्बारका यस्ता यातना र अपमानको बाब-जुद पनि उहाँहरूको सत्प्रयास सतत जारी नै रहो । अद्देय भिक्षु अमृतानन्दको अदम्य साहस र अटल विश्वासमा यसले तृणभर पनि हलचल ल्याउन सकेन ।

सामान्यतः मानिसहरू जन्मछन्; केही कियाकलापहरू गर्दछन्; अनि तिनको मृत्यु हुन्छ । यो प्रकृतिको नियम हो तर कुनै सत्पुरुषको जीवनशैली सान्है उल्लेखनीय र प्रेरणाप्रद हुँदौरहेछ । अद्देय भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविर त्यस्तै एक मिशाल हुन्थयो ।

अध्ययनको कममा उहाँले भारत, वर्मा र श्रीलंकामा केही वर्ष बिताई पालि, सिंहली र अंग्रेजी भाषामा उहाँको कमान बढ़दै गयो । जब जब ज्ञानको प्रकाशले

आतनन्दभूमि

मानिसलाई स्पर्श गर्दछ, ऊ उज्ज्यालोतिर बढ़दै जान्छ । उसका अँध्यारा पक्षहरूले उसलाई त्याग्दै जान्छन् । ऊ अँधकारमा जकडिएको साधारण मान्छेभन्दा भिन्न व्यवहार गर्न थाल्दछ । अनि उसमा परेको ज्ञानको आभाले अरु पनि धेरै लाभान्वित हुन्छन् ।

वास्तवमा बुद्धकालको ज्ञानको ढुकुटी मागधी भाषामा संचित रहेको पाइन्छ । मागधीभाषा बुद्धकालीन लोकप्रिय भाषा हो जसलाई पालि पनि भनिन्छ । अतः पालिभाषा सम्बन्धी ज्ञानको कमीले गर्दा नेपालीमात्रको लागि उक्त बहुमूल्य ढुकुटी बन्द नै रहेको थियो । त्यसैले हिन्दी र अंग्रेजी भाषाका माध्यमहरूबाट नेपालीले नेपालकै सिद्धार्थ गौतमका बारेमा जान्नुपर्ने बाध्यता थियो । सर्व साधारण नेपालीका लागि यो त्यसैले सर्व-सुलभ हुन सकेको थिएन । यस परिवेशमा महान् पालि साहित्य मन्थनगरी त्यसमा पाइने विविध विषयको ज्ञान प्रचलित नेपाली र नेपालभाषासाहित्यमा उपस्थित गराउने महत्वपूर्ण कार्य भिक्षु अमृतानन्दले प्रारम्भ गर्नुभयो-एक महत्वपूर्ण विधा उठाउनु भयो । उहाँले नेपालीहरूका लागि पालिसाहित्यको दोङा खोल्नुभएको छ । अहिले उहाँका ५२ वटा नेपालीभाषामा लेखिएका बौद्ध गृन्थको भण्डार छ । त्यस्तै नेपालभाषामा २३ र अंग्रेजीमा ३ वटा महत्वपूर्ण पुस्तकहरू प्रकाशित छन् । उहाँका फुटकर लेख आदिको संख्या अनगिन्ती छन् । खास गरेर उहाँका बौद्ध गृन्थहरूले नेपाली साहित्यमा एउटा भिन्न कक्ष नै तयार पार्न सफल भएको छ । नेपाली भाषाका माध्यमबाट बौद्ध ज्ञान अध्ययन गर्न खोज्ने जिज्ञासुहरूका लागि यो एउटा अमूल्य निधिनै भएको छ । यसले नेपाली साहित्यको परिमाण बढ़िमात्र गराएको छैन किन्तु नेपाली-साहित्यको उपादेयता तथा गौरवमा उल्लेखनीय अभिवृद्धि भएको छ । तसर्थ नेपालीसमाज तथा नेपाली र

नेपालभाषासाहित्यभण्डार उहाँप्रति सदा ऋणी रहने छ । “भारतका महापण्डित राहुल सांस्कृत्यायनले हिन्दी-मा झै वहाँले पनि नेपालीमा धेरै जसो बौद्ध गृन्थहरू निकाल्नुभएको छ । शब्देय भिक्षु अमृतानन्दबाट नेपाली-भाषा मात्र जान्नेलाई पनि बौद्ध शास्त्रको मुस्वाद लिन सक्ने तुल्याई दिनुभएको छ ।” वास्तवमा संपूर्ण नेपाली समाज नै उहाँले नेपाली र नेपाल भाषाका माध्यमबाट बौद्ध साहित्य र दर्शनको स्वाद चखाइदिनुभएको छ । “वहाँले यसरी परिश्रम नगरिदिनुभएको भए शायद नेपालीले बुद्धधर्मसँग राम्ररी परिचय गर्न अर्को युगलाई पर्खनुपर्योहोला ।

उहाँबाट तत्कालीन मागधी भाषाबाट गृन्थहरू केवल अनुदितमात्र भएनन् बरु तिनमा समयानुसार आधुनिक वैज्ञानिक आधार पनि तयार पार्नुभयो । तिन्को यथोचित वैज्ञानिक विश्लेषण हुन सक्नाले प्रबुद्ध-वर्ग र युवाहरूमा पनि यसले यथष्ट सुहचि पैदा गर्न सफल भएको पाइन्छ । “ज्ञान साधनमात्र हो । यसलाई कर्ममा उतार्न सकिएन भने ज्ञान भारमात्र हुन्छ ।” भन्ने तथ्यलाई उहाँले व्यवहारिक धरातलमा खडा गरेर स्वयंमा एक मिसाल बन्नुभएको छ । उमेर ढट्टे जाँदा गिर्दो स्वास्थ्यको पनि पर्वाह नगरी अविच्छिन्न रूपमा मागधी साहित्यबाट फाडिकाडिकन, केलाई, छानी रसघोल बनाई सुपाच्य बनाउन सक्नु उहाँकै मौलिकता र दृढताको परिणाम हो ।

विगत पाँच दशकदेखि नेपाली क्षितिजमा अटल चम्किरहेहो थ्रेढ्य ढा० भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविर उहाँको उपसम्पदाको पचासौं वर्ष घटीको आगमन हुँदाहुँदै वहाँले हामीलाई छोडेर जानुभएकोले हामी सबै विह्वलित हुँदै उल्टो दिवंगतप्रति श्रद्धाज्जली समर्पण गर्न विवश हुनुपरेको छ । □

भिक्षु अमृतानन्द : विज्ञ, विनम्र सन्त

□ सत्यनारायण गोयन्का

एक छन्द छ, धर्मको ।

जसको मनमा प्रज्ञा जाग्छ, बन्धु विनम्र, विनीत ।

जुन हाँगामा कल फल्छ, झुक्ने ने रीत ॥

यो धर्मवाणी परम आदरणीय भिक्षु अमृतानन्दमा

अक्षरशः लागू हुन्छ ।

भिक्षु अमृतानन्द महाप्राज्ञ हुनुहुन्थ्यो । बुद्ध-वचनको त झण्डे चलायमान विश्वकोष ने हुनुहुन्थ्यो भने हुन्छ । त्रिपिटकको अतिरिक्त सम्पूर्ण पालि वाङ्मयमा उहाँको गम्भीर अध्ययन छ । सद्धर्मको कुनै पनि अंगको विषयमा चर्चा गर्दा मन साहै प्रसन्न हुन्छ ।

नेपाल, भारत, श्रीलंका, मंगोलिया आदि देशका विभिन्न संस्थाहरूबाट उहाँलाई अनेक उपाधिहरू अलंकृत वरी सम्मान गरेका छन् तर वास्तविकता यो हो कि यी सबै संस्थाहरू उहाँ धर्ममनीषीलाई सम्मान गरी स्वयं गौरवान्वित भएका छन् ।

एक सामान्य साधारण गृहस्थकहाँ जन्मिएका अमृतानन्दले आफ्नो अथक अध्यवसाय र प्रखर प्रतिभाको बलमा शीर्षस्थ उच्चता उपलब्ध गर्नुभएको थियो । उहाँले आफ्नो सातभाषा नेपालभाषाको मात्र होइन, बरु नेपाली, हिन्दी, सिंहली, अंग्रेजी आदि अनेक भाषाका गम्भीर अध्ययन गर्नुभएको थियो । उहाँले लेखनुभएका नेपाली र नेपालभाषाका पचासौ पुस्तकले सर्याँ वर्षसम्म उहाँको विद्वत्ताको कीर्तिप्रभा विकीर्ण गर्दै रहनेछन् र द्वाजन कल्याणको कारण बनिरहनेछन् । उहाँको श्रनु-

सन्धानात्मक पुस्तकहरूले मलाई त मानौं कुवेरको खानी ने देखाइदियो । आश्चर्य लाग्छ, यत्तिको किताब लेखनुमा उहाँलाई कति समय लाग्यो होला, कति अम लाग्यो होला ।

भिक्षु अमृतानन्द केवल एक प्रकाण्ड विद्वान् व्यक्तिमात्र हुनुहुन्थ्यो, उहाँ स्वयं आफूमा एक संस्था हुनुहुन्थ्यो । एक संस्थामात्र होइन, अपितु एक आन्दोलन हुनुहुन्थ्यो । उहाँको जीवनगाथामा नेपालमा सद्धर्मको पुनर्जागरणको आन्दोलनको गरिमामय इतिहास छ । भीषण सङ्कट, अनगिन्ति व्यवधान र पाइला-पाइलामा आह्वान अनेकानेक बाधाहरूलाई जुन अदम्य उत्साहले उहाँले सामना गर्नुभएको थियो र सफलता प्राप्त गर्नुभयो; ती सम्पूर्ण सद्धर्मप्रेमीहरूको लागि चिरकालसम्म प्रभूत प्रेरणाका स्रोत बनिरहनेछ ।

मानिसको मनमा उहाँप्रति अपार श्रद्धा र सम्मान थियो । नेपालमा मात्रै होइन, सारा विश्वका बुद्धधर्मावलम्बीहरूले उहाँलाई अत्यन्त आदरको दृष्टिले हेर्दथे । यस्तो विश्ववन्द्य प्रकाण्ड विद्वान् र कर्मठ योगी भएर पनि उहाँको मनमा अभिमानको भाव देखिँदैनन्थ्यो । म जस्तो सामान्य गृहस्थद्वारा निर्देशित विपश्यना-साधना शिविरमा जसरी विनम्र मुमुक्षुभावले सम्मिलित हुनुभयो र अस्वस्थ भए ७५५ शिविरको कठोर अनुशासन-लाई यथाशक्ति पालन गरी भावनामा जुट्नु भयो; उहाँको

(बाकी १८ पेजमा)

भिक्षु अमृतानन्दका प्रगतिशील विचारधारा

□ लोकबहादुर शाक्य

आजको बैज्ञानिक युगमा भौतिक उन्नति यत्तिको विकास भैसकेको छ कि समुद्रमा रहेका खनिजपदार्थ उपलब्ध गर्न मात्र समर्थ भएको होइन समुद्रभित्र सबर गर्नुको अरिरिक्त समुद्रमुनि बाटो निर्माण गराई रेल मोटर दौडाइरहेका छन्, पृथ्वीको सर्वोच्च टाकुरा सगर-माथामाथि चडिसके अनि चन्द्रमामा पाइला टेकिसके। यसरी मानवले जलथल आकाश उपर विजय प्राप्त गर्न समर्थ भैसकेता पनि आपनै चित्तलाई ज्ञाने पूरा नियन्त्रण गर्न सकेको छैन। वानर जस्तै चन्चल चित्तद्वारा संचालन भैरहेको वंच इन्द्रियलाई काबुमा राख्न नसकेर काम, क्रोध, लोभ र मोहमा लिप्त भैरहेको देखिन्छ। वर्तमान विश्वपरिस्थितिलाई चित्तन मनन गर्दा चित्तलाई सहालन नसकेको कारणबाट नै नरसंहार कार्य यत्कत्र भैरहेको चुकिन्छ। एकजना भिक्षुको उद्दित अनुसार आज बोको काट्ने समस्या नभई मानिसले मानिस काटिरहेको ठूलै समस्या विद्यमान भैरहेकोछ। अतः सफल जीवनको लागि तथा विश्वशान्तिको लागि भौतिक विकासमात्र पर्याप्त नभई त्यसको साथसाथै आध्यात्मिक विकास पनि अनिवार्य छ भन्ने सिद्धान्त महत्वपूर्ण छ। बुद्धधर्ममा निर्वाण प्राप्त गर्ने लक्ष्य राखिएको छ भन्ने हिन्दूधर्ममा मोक्ष गर्ने तंत्रा दिइएको पाइन्छ। धर्म भनी अथवा आध्यात्मिक भनी चार तरीका “देवात्मक, पञ्चस्कन्धात्मक, योगात्मक शून्यात्मक,” को दृष्टिकोणबाट सञ्चालन गरियाएको देखिन्छ। बुद्धधर्मले पञ्चस्कन्धात्मक र शून्यात्मक दुवै सिद्धान्त अपनाएको पाइन्छ। राग, द्वेष, र मोह निर्मूल

भएपछि अथवा बलेशावरण र ज्ञेयावरणबाट पार भएपछि निर्वाण प्राप्त हुने सिद्धान्त निविवाद छ।

धर्मलाई अज्ञ व्याख्या गर्ने हो भने खास तात्पर्यत समुन्नत तथा शान्तिपूर्ण समाज सिर्जनाको लागि योगदान गर्नु हो। यस सन्दर्भमा मानवलाई नैतिकवान्, चरित्रवान् र सच्चा नागरिक बनाउन भौतिक दृष्टिकोणले मात्र पूर्ण हुन नसक्ने हुँदा सम्मार्गतिर डोरघाउन धर्मचित्त उत्पत्ति नगराइकन सम्भव हुँदैन। धारयतीति धर्मको मर्मलाई पनि चिन्तन मनन गरेर ध्यवहारमा उतार्नु अनिवार्य छ। यही धर्म प्रचार गर्ने सिलसिलामा गृहस्थबाट भन्दा बैरागी भएर बढी सेवा गर्ने महान् आवर्णमा प्रेरित भएर शब्देय अमृतानन्द भिक्षु हुनुभएको हो। बहाँले बर्मा र श्रीलङ्कामा थेरवादी बुद्धधर्म दिस्तूत रूपमा अध्ययन गर्न-भएको थियो। आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थिर उपसम्पन्न हुनुभएको ५० वर्ष पुग्न लाग्दालाग्दै उहाँको असामयिक निधनले शोकाकुल पारेको छ। जेहोस् यस लामो अवधिसम्म बुद्धधर्मको क्षेत्रमा निरन्तर अथक रूपमा गर्नु भएको सेवाले उहाँ निश्चय पनि अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध विद्वान्को रूपमा देखाउनु नेपालको लागि गौरवको कुरा हो। बौद्धधर्मबारे बहाँले लेखनुभएको अनेक पुस्तक-हरूबाट बुद्धधर्म प्रचार प्रसारमा महत्वपूर्ण योगदान भएको छ।

विश्व बौद्ध ध्रातृत्व संघको नेपालमा क्षेत्रीय केन्द्रको रूपमा रहेको धर्मोदयसम्भा पुनर्जीरण भएदेखि

वहाँसंग मेरो सम्बन्ध रहिएएको थियो । २०४६।८।२३
 गतेका दिन ललितपुर नावहाल स्थित रत्नाकर महा-
 विहारमा दुण्डवहादुर वज्राचार्यद्वारा लिखित दीवनिकाय
 गून्धकी विमोचन कार्यत्रममा आनन्दकुटी विहारगुठीबाट
 नव प्रकाशित 'धर्मपद' तथा 'न्हापायापि प्रसिद्ध वज्रा-
 चार्यपि' पुस्तकहरू र प्रजापारमिता चर्यगुठीबाट नव
 प्रकाशित 'प्रजापारमिता शून्यता ज्ञान' पुस्तक आदान
 प्रदान गर्दै केही बेर भएको कुराकानीको क्रममा वर्तमान
 बौद्ध गतिविधि विषयमा विस्तृत छलफल गर्ने इच्छा
 प्रकट गर्नुभएको हुँदा २०४६।१०।१६ गतेका दिन आन-
 न्दकुटी विहारमा वहाँलाई भेट्न गएँ । वहसको सिल-
 सिलामा मैले वहाँलाई खुला र निढरताका साथ कुनै
 संबोच नमानी वर्तमान अवस्थामा भिक्षु, गुरुजू उपासक
 उपासिकाहरूमा शीलाचरणको खुकुलो पनाले गर्दा बौद्ध
 शासनमा विकृत भइरहेको तथ्यहरू दर्शाएँ । कतिपय
 बौद्ध संघ संस्थाहरूबाट राम्रा राम्रा योजनाहरू पारित
 गरिएता पनि व्यवहारमा उतार्न नसकिएको देखावटी
 रूपमा सम्मेलन तथा समारोहहरू प्रशस्त मात्रामा देखि-
 एतापनि सिद्धान्त र नैतिकतामा अडिग हुन नसकेको
 गुनासो पनि योखे । महानायक अखिल नेपाल भिक्षु
 महासंघका अध्यक्ष पनि हुनुभएको ले जिस्मेदारी बहन गर्न
 समयको माग छ । अध्यात्मिक विकासको क्रममा लागेका-
 हरूले कसैलाई जबरजस्ती गर्न अथवा दण्डजरिवाना गर्ने
 अधिकार नभएता पनि धार्मिक बातावरणबाट सम्झाई
 बुझाई मनोभावना परिवर्तन गर्नेतर्क उपाय कौशल त
 गर्ने पन्दो भनी रचनात्मक तथा सुधारात्मक सुनावहरू
 पनि प्रस्तुत गर्दै । निराशावादी नभई उत्साह र उम्मेज
 साथ अग्रसर हुने पर्दछ । जीवनमा समस्या आइनै पर्दछ ।
 मार नभए क्षमताको परीक्षा पनि नहुने हुन्छ भनी विनाश

अनुरोध गर्दै । वहाँले बडो संयमपूर्वक मेरो अनुरोधलाई
 सुनिदिनभएकोमा आभारी भएको थिएँ । वहाँले निर्देशनको सिलसिलामा अधिकांश समयत पुस्तक लेख्नुमा
 बित्यो, स्वयम्भूमा रहेर समाजतिरको बातावरण त्यतिको
 जानकारी नहुने । पोखिएको गुनासो केही त सुनेको थिएँ
 तापनि आज विस्तृत रूपमा सुन्न पाएँ । सुधार्न नसकेको
 अवश्य पनि हो । स्वास्थ्यको कारणले पनि त्यतिको
 कडा परिश्रम गर्नु भएन । सबैको सहयोगबाट सुधार्न
 नितान्त आवश्यक छ भनी समवदारीपूर्वक दिलंदेखिको
 मनसाथ प्रकट गर्नुभएको र अब वहाँ कुनै एक सम्प्रदाय-
 मा कहूर हुनुभई अल सम्प्रदायको सिद्धान्त पनि बुझ्ने
 र सबैसंग हेलमेल गर्ने अठोट गर्नुभएको समेत कुरा
 सुन्दा महानायक प्रापतिशील विचारधाराको हुनुहुँदो
 रहेछ भन्ने अनुभव भयो र यसबाट केही प्रेरणा पनि
 मिल्दो । अन्तमा वहाँले मलाई केही पुस्तक दिनुभयो र
 विशेष गरेर 'उद्यपातिमोक्ष' पुस्तक हेर्नु अनि भिक्षु-
 हरूले कसरी विनय आचरण गर्नुपर्ने रहेछ थाहा पाउनु-
 हुनेछ भनी निर्देशन दिनुभएको पनि निकै प्रेरणादायी र
 सामयिक भएको अनुभव गर्दै ।

शासनथज धर्माचारिय भिक्षु ज्ञानपूर्णिकले अनु-
 वाद गर्नुभएको उभयपातिमोक्ष (उभय प्रापतिमोक्ष)
 पुस्तक हेरें त्यसमा उल्लिखित भए अनुसार सम्यक्
 सम्बुद्ध तथागतको अमूलोपदेश रूपी परियति, प्रतिपत्ति
 र प्रतिवेद शासनलाई स्थिर र दृढ रूपले अनन्तकालसम्म
 जीवित राख्नको निष्ठित शासन भारवाहक विशुद्धजीवी
 भिक्षु संघको अत्यावश्यक छ । वहाँहरू ने खास बौद्ध
 संस्कृति तथा सम्यतालाई यथावत् अग्रसर गराउने
 कारणी हो । त्यसबो मूल लोत नै तथागतको धर्मविनाश
 हो अझ तिनको भारवाहक रक्षकहरू भिक्षुसंघ हुन् ।

गृहस्थाधर्मको अनेक कलंकित कलुषित प्रपञ्चलाई त्याग गरेर स्वच्छ तथा स्वतन्त्ररूपले त्यागमय विशुद्ध जीवन व्यतित गर्न हुँदा प्रातिमोक्षको रक्षा बहाँहरूद्वारा हुन सक्छ । यसको अतिरिक्त जुन बहुजन कल्याणकारी धर्म हो त्यसलाई स्वयम् वहन गरेर अज्ञानीजनलाई पनि आदेशना प्रातिहार्यद्वारा बोध गर्दगावै तथागत-शासनलाई निष्कलंकित रूपले अग्रसर गरेर रहने सामर्थ्य बहाँहरूसँग हुन्छ । धर्म अध्ययन तथा उच्चस्तरीय रूपले नियम पालन गर्नुमा नै भिक्षुजीवनको उच्च आदर्श र परम्परा कायम हुन्छ । नियम पालनको परम्परा टुट्यो भने बुद्धधर्मको परम्परा पनि टुट्ने हुन्छ । नियमद्वारा विभूषित नभएको भिक्षुजीवन सार्थक हुँदैन । अतः भिक्षुहरूले आचरण गर्नुपर्ने प्रातिमोक्ष-शीललाई प्राण समान रक्षा गरेर पालन गर्नु अनिवार्य छ । यसरी भिक्षुहरूले प्रातिमोक्ष शील रक्षा गर्नुको निम्नि बुद्धशासनप्रति अद्वा हुने उपासक-उपासिका तथा दाताहरूले रूढीवादी र अन्धश्रद्धाबाट होइन शुद्ध बुद्धशासनको धर्म तथा विनायानुरूपले प्रजायुक्त सम्यक् अद्वाद्वारा सहयोग गर्न सकिन्छ । भिक्षु विनय २२७ तथा भिक्षुणी विनय ३११ छन् । यी विनय भिक्षु भिक्षुणीहरूले मात्र बोध गर्न होइन उपासक उपासिका र दाताहरूले पनि जानकारी हासिल गर्नसके मात्र भिक्षुको शील उलझ्न नहुने तरीकाले सहयोग प्रदान गर्न समर्थ हुनेछ नव बाहिरी भौतिक जान भर्यादा तथा सुसम्पन्नता जतिसुकै सम्पन्न भएपनि उत्तविहीन जस्तो हुने कुराहरू अतिस्मरणीय छ ।

यहाँ यो कुरा उल्लेख गर्न सामयिक देखिएको छ कि कुनै पनि सिद्धान्त सर्वप्रथम अध्ययन गर्नुपर्न्यो तर अध्ययन गर्दैमा वा अवण गर्दैमा पारंगत हुने होइन ती अध्ययन गरेका विषयवस्तुको यथार्थ बोध गर्नु दोशो तह

भन्नुपर्न्यो, अब अध्ययन तथा बोध भएपछि पार लाग्नकि भन्ने तर्क गर्दा तेलो तह लागू नगरेसम्म जीवन सफल हुने होइन । यो महत्त्वपूर्ण कुरो त अध्ययन तथा अवण गरेर जाने बुझेका सिद्धान्त, धर्म, दर्शन अनुरूप चर्चा गर्न सक्नुपर्न्यो अर्थात् जीवनको दैनिक व्यवहारमा लागू गर्न समर्थ हुनुपर्न्यो । आध्यात्मिक विकासको क्रममा गति तीव्र तुल्याउनको लागि समानता र धर्मसम्बन्धको भावना जगाउन पनि उत्तिकै अनिवार्य छ । यहाँ यो कुरा पनि चित्तन मनन गर्नु बाढ्ठनीय छ कि विभिन्न धर्ममा एकै दर्शन गरेर सम्बन्ध कायम गर्न सम्भव छैन । तर्क तथा विधिविधान अलग अलग हुन्छन् तर विचारणीय कुरो के छ भने सबै धर्मको लक्ष्य अकुशल कर्मशयामी कुशल कार्यमा लागी जगत् कल्याण कार्यतिर अग्रसर भई विश्वशान्तिको निम्नि योगदान गर्नु हो । यसरी धर्मको यथार्थ उद्देश्य शान्तिवाद भएको ले धर्मको नाममा वाद विवाद नउठाई विवेकरूपी मानवीय गुणलाई अङ्गालेर आपसी मेलमिलापको दृष्टिकोणले धर्मसम्बन्धको सिद्धान्तलाई अङ्गालनु अत्यावश्यक भइराखेको छ । बरु कतै कुनै समस्या छ भने सौहार्दपूर्ण वातावरणमा आपसी सरसलाह गरेर सुल्काउने प्रवृत्ति जगाउन पनि उत्तिकै जहरी भइराखेको छ । सम्प्रदायको भावना धर्म होइन भन्ने यथार्थ कुरा पनि बुझनुपर्न्यो । दर्शनमार्गबाट अनेक ज्ञान, सिद्धान्तका कुराहरू बोध गर्न सकिन्छ भन्ने भावनामार्गबाट ती कुराहरू छुट्याएर विश्लेषण गर्न सकिन्छ । मतलब धर्ममा पनि अनेक सम्प्रदायहरू छन् तर विभिन्न यानहरू भए पनि गन्तव्य स्थान त एउटै हो भन्ने कुराको जानकारी लिई ती अलग अलग तरीकालाई एउटै गाँठोमा गाँस्तन सबनु बोधिसत्त्वमार्ग हो जसबाट भावनात्मक एकताको विकास हुन समर्थ हुन्छ ।

वर्तमान परिस्थितिलाई गम्भीररूपमा चित्तन

मनन गर्दा बुद्धशासनलाई स्थिर गर्नको निम्नित विशेष प्रयास नगरिकन भएको छैन । भिक्षु भिक्षुणी उपासक उपासिका रथका ४ पांग्रा समान भएको कुरा कसंमा छिपेको छैन । यी चारे पांग्राको सुसंचालन विना रथ चलन नसक्ने हुन्छ । अतः भूतकालमा जस्तोसुकै क्रिया-

कलाप भएपनि आइन्दा सुधारात्मक भावना राखेर रचनात्मक दृष्टिकोण अपनाएर धार्मिक कार्य संचालन गरी बुद्धशासनलाई सुदृढ पार्न महानायक आचार्य मिक्षु अमृतानन्द महास्थविर जस्तैको क्रियाशील नेतृत्वको खाँचो छ । वहाँको निधन एक अपूरणीय क्षति भएको छ ।

(१४ पेजको बाकी)

निरभिमानताको नै सौम्य परिचायक हो । निरभिमानता उहाँमा सहज र स्वभावजन्य छ । कुनै देखावटी थिएन । जब—जब उहाँलाई भेट्थिएँ भन श्रद्धाको साथ-साथे प्रीति प्रमोदले भरिन्थ्यो । उहाँको सामिध्य श्रेयस्कर हुन्थ्यो ।

यस्तो निस्पृह कर्मयोगी सन्त कोही कोहीमात्र हुन्छन् । शताब्दीमा कहिले काहीै कसैको आविर्भाव हुन्छ ।

-अनु-नानीमैया मानन्धर

निर्वाण कामना

जन्म—नेपाल १०३२ फागुन २१ गते

मृत्यु—नेपाल १११० गुलागः दशमी,

२०४७ श्रावण ३१ गते

श्रीमती सानुनानी शाक्य

युवा बौद्ध समूहया अध्यक्ष श्री हर्षमुनि शाक्यथा पूज्या मां श्रीमती सानुनानी शाक्य ७८ दिन्य देहावसान जूगुर्लि दिवंगतप्रति निर्वाण कामनायासे शोकाकुल परिवारप्रति हार्दिक सहानुभूति प्रकट याना ।

युवा बौद्ध समूह
ये ।

आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महाथेरको व्यक्तित्वको केही संस्मरण र मेरो सम्बन्ध

□ वटुकृष्ण शर्मा

विजयेश्वरी, काठमाडौं।

करीब ४ महिनाजस्ति आगाडिको कुरा हो । आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महाथेर र महान् वहाँके निवास आनन्दकुटी विहारमा बेलुकाको करीब द बजे-तिर सम-सामयिक विषयमा कुरा गर्दैथियो । त्यसैबेला त्यहींको भान्छेले चिया त्यायो । दुबैजना चिया पिउँदै कुरा गर्दागर्दै अचानक वहाँले भन्नुभयो—

“अँ, तपाईंलाई केही कुरा भन्न मन लागेको थियो, भनौं कि नभनौं ?”

“भन्नुहोस् न, मैले के नाइँनास्ति गरेको छु र !”

“त्यो त छैन” तपाईंको स्वभावले सारै प्रभावित थारेको छ, यो त धेरै पटक भनिसकें ।

“भन्तेले के भन्न खोजनुभएको ?”

“ग्रह त केही होइन जसरी अहिलेसम्म लेखने काममा सहयोग गर्नुभएको छ त्यसरी नै तपाईंले साथ दिन नछोडे ‘शब्दकोश’ पछि पनि नमरुन्जेलसम्म लेखने काम छोड्ने थिइन ।”

“तपाईंले लेखनेकाम गरुन्जेलसम्म अहिले जस्तै ताय दिइरहनेछु । यो मेरो शुरुदेखिकै प्रतिज्ञा जस्तै हो । आज किन यस्तो कुरा गर्नुभएको ?”

मेरो प्रश्नको जवाफ दिनुभएन । अनि हँसिलो दुखमा वहाँले भन्नुभयो— “तपाईं र मेरो सम्बन्ध यो जन्मको मात्र नभई पूर्वजन्मको पनि अवश्य छ । (यो वाक्य नस्तै धेरै पटक भनिसक्नुभएको थियो) मैले भनै—‘तपाईं

ईलाई थाहै छ— म पुनर्जन्म मान्दिन ।

यस्ता कुरा भएका थिए । अब मेरो दृष्टिकोणमा वहाँको कुरा पूरा भयो किन कि लेखदालेखदै वहाँले यस संसारबाट सधेंको लागि अचानक विदा लिनुभयो । जसलाई कसैले पनि पत्तै पाउन सकेन तर मेरो बारेमा भने वहाँको कुरा पूरा हुन सकेन । यसलाई पनि एउटा संयोग नै मान्नुपर्दछ ।

बहुमुखी प्रतिभा सम्पन्न भिक्षु अमृतानन्द उपसम्पद हुनुभएको अर्धशताब्दी पुण्य दिवसको उपलक्ष्यमा अमृताङ्गली पुस्तिका प्रकाशित गर्नको निमित्त समिति गठन भएको र सो समितिको सदस्यको साथे आफु पनि नेपालीको सम्पादक रहेकाले वहाँले मलाई भन्नुभएको थियो— “मेरो बारेमा तपाईंले जे जस्तै अनुभव गर्नुभएको छ त्यस्तै लेखनुहोला” भन्ने आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर हालको लुम्बिनी अञ्चलको पाल्पा तानसेनमा वि. सं. १६७५ एवं इसबी सन् १६१८ मा मध्यम वर्गीय परिवारमा जन्मनुभएको हो । वहाँ गृहस्थी छोडाको लालकाजी शाक्य नाउं, भिक्षु अमृतानन्द महानायक भहास्थविरमा परिवर्तन हुनमा पनि विभिन्न कारण र संयोग हुन सक्तछन् । त्यसैमध्ये बालमनोबैज्ञानिक दृष्टिकोणले हेनै हो भने पनि १० वर्षको उमेरमा आक्षना पिता हीराकाजी शाक्य र माता टीकामाया शाक्यको देहान्त भएषछि काका मोतीकाजी शाक्य आदिको भन्दा बढी मामालीकै मुख्ताकी उनीहरूकै दया माया-

मा बाँच्नुपर्दा लालकाजी जस्तो चुलबुले केटाको मन कति उद्देलित भएको थियो होला र उसलाई के कस्ता कल्पना-को संसारले घच्घच्याइरहेको थियो होला भन्ने कुरा लालकाजी शाक्यकै मनभित्र मात्र गुम्सिरहो, बाहिर निस्कन सकेन जसको फलस्वरूप विवाह गरी सन्तान जन्माइसकदा पनि बालक अवस्थामा परेको मानसिक आधात र दुहुरोपनको अनुभवले गर्दा जीवनमा जुन अशान्त-अथ वातावरणले ढाक्यो त्यस वातावरणबाट मुक्त हुन पनि वहाँलाई भिक्षु बन्ने प्रेरणा मिलनसक्तछ । यसै विचारमा तल्लीन भइसकेकाले र केही उपद्रवाहा स्वभाव पनि भए-काले गृहस्थाश्रमलाई भजबूत बनाइदिन काका आदिको सहयोगबाट १४ वर्षको उमेरमा बैबाहिक जीवनको धेरा-भित्र बाँधिदिए पनि उक्त जीवनको बन्धनले वहाँलाई बांधन सकेन र एउटी छोरीको बाबु पनि हुन नपाउँदै १८ वर्षको उमेरमा अर्थात् सन् १९६३ अगस्त २ तारीखका दिन(वि.सं. १९६३) भारतको कुशीनगर-मा बर्माङ्गा भिक्षु चन्द्रमणि महास्थविरलाई गुरुथापी प्रवृज्या धारण गर्नुहुँदा सायद वहाँले केवल गृहस्थाश्रमको झामेलाबाट मात्र मुक्त भएको अनुभव गर्नुभएको थियो होला किन कि त्यसबेलासम्म वहाँ साक्षरमात्र हुनुहुन्थ्यो भने पनि हुन्छ वहाँको तत्कालीन जीवनीलाई हेर्दा । त्यसपछि वहाँ पहेलोलुगामा मात्र सीमित नभई आत्मज्ञान प्राप्ति एवं प्रवर्धन गर्नेतिर पनि लाख्यजानुभयो र वि.सं. १९६६ (सन् १९४० जनवरी २५ मा) लंकामा उपसम्पदा प्राप्त गर्नुभएको हो ।

उक्त उपसम्पद भएको ५० वर्ष पुगेको उपलक्ष्यमा वहाँले भिक्षु, अनगारिका, लामा, अनी एवं गुभाजुहरू लाई ५०० प्रकारका बस्तुहरू दान दिने श्रोट गरी 'भिक्षु अमृतानन्द अर्त्तशताब्दी पुण्डिवस' नामक समिति समेत गठन गरिसक्नुभएको थियो र समितिले सम्बन्धित विभि-

न विषयहरूमा काम गर्दागर्दे केही महिनामात्र बाँकी छौदाउँदै श्रव सो जिम्मा समितिलाई नै छोडेर यही २०४७ भाद्र ४ गते वहाँले यस संसारबाट बिदा लिनुभएको मात्र होइन बौद्धजगत्ले एक प्रकारले आफू दुहुरोपनको अनुभव गर्ने पन्यो । यहाँभन्दा ठूलो दुःख अरू के हुन सक्छ !

पाल्पाबाट भारतको कुशीनगरमा पुगी भिक्षुत्र ग्रहण गर्नुकोसाथै अध्ययन, मनन र चिन्तनपश्चात् ७ वर्ष-पछि पुनः नेपालकर्णि बुद्धधर्म प्रचारको निमित्त गरेको वहाँको सक्रीय योगदानलाई कसैले कहिल्यै पनि विस्तृत सबैनेछैन । साँच्चै भन्ने हो भने स्थविरवादी बुद्धधर्मको प्रचार र संगठनमा वहाँलाई अप्रगण्य जस्तै मान्युपदेश भन्ने मेरो धारणा रहेको छ किन कि वहाँभन्दा अगाडिका केही भिक्षुहरू भए पनि उनीहरू त्यति सक्रीय भएको आभास मिल्दैन । बहु पछि वहाँले नै उनीहरूलाई पनि बढी सक्रीय गराउन खोजेको बुझिन्छ ।

वहाँका बक्तृत्वकला, विद्वत्ता, मृदुभाषिता तथा सनोवैज्ञानिकता जस्ता बहुमुखी प्रतिभाले गर्दा मानिसहरू वहाँप्रति बढी आकर्षित हुनुको साथै विचार गरेर वहाँले बेरे का सबैजसो कामहरूले सफलता पाएका छन् र यसको निमित्त वहाँ अहोरात्र दत्तचित्त हुनुहुन्थ्यो एवं पटकके अन्तर्मा मान्युहुँदैनथ्यो । यही गुणले नै वहाँका कामको सफलता-मा विशेष महत गरेको थियो भन्ने कुरा धेरैलाई थाहा ।

'देशखाई शेष भएको' भन्ने उखान अनुरूप विश्वका धेरै जसो भाग अमरण गरी अनुभव प्राप्त भएका भिक्षुजीले सामान्यदेखि ठूलठूला कुरासम्म ज्ञान आर्जन गर्नुभएको थियो र सोही अनुरूप मानिसहरू सँग व्यवहार गर्नुहुन्थ्यो भन्ने कुरालाई वहाँसँग वस गर्ने, भेटघाट गर्ने र विभिन्न विषयमा छलफल दृष्टिहरूको मानसपटलमा सधैं ताजा नै रहनेछ

आनन्द

मेरो विचार छ ।

आफू, भिक्षुजीवनमा पदार्पण गरेपछि बुद्धधर्म प्रचार सम्बन्धी काम गर्दा सन् १९३७ मा ३,४ महिनाजस्ति भोजपुरको जेलमा र देश निकालासम्म हुनुपरे पनि तत्कालीन अवस्था (राणाको शासनकाल) मा कुनै हरेस नखाई निर्भयतापूर्वक अग्रसर हुँदै जानुभयो र पछि निर्वासित भिक्षुहरूलाई समेत पनि राणाशासनमे भिट्ठाउने श्रेय वहाँले लिनुभएको थियो । कस्तो विडम्बना ! बुद्ध जन्मेको आजको नेपालका भिक्षुहरूले बुद्धधर्म प्रचारगर्दा देश निकालाको सजायं पाउनु ।

तत्कालीन अवस्थामा धर्मप्रचारको मुख्य साधन ने प्रवचन थियो र वहाँको प्रवचन बडो आकर्षक हुन्थयो भन्ने कुरा त्यसबेलाका श्रोताहरूबाट सुन्ने मौका पाएको छु । यसको साथसाथै वहाँके गुरु चन्द्रमणि महास्थविरको अध्यक्षतामा गठित 'धर्मोदय सभा' को सचिव भई काम गर्दा आइपरेका कठिनाइहरूलाई पन्छाउँदै काम गर्दै जाँदा पछि आफै उक्त सभाको अध्यक्ष बनी धेरै वर्ष सोही पदमा रही काम गर्दै आउनुभएको कुरा सर्वविदितै छ । यसपछि सन् १९५१ मा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको स्थापनाले गर्दा धर्मप्रचारमा बढी टेवा र अनुशासित ढङ्गले भिक्षुहरूलाई आगाडि बढ्न बढी बल प्रदान गरेको कुरा प्रष्टै छ ।

हुन त वहाँसंग मेरो खास चिनाजानी २०१६ सालतिर देखि ने आनन्दकुटी विद्यापीठमा भएको हो । तथापि २०२८ सालदेखि वहाँ जीवित रहेको एकदिन अगाडिसम्म (करीब २० वर्ष) वहाँको लेखने काममा कुनै ग्राशा नराखी महत गर्दैरहे र यस अवधि भित्र वहाँमा कहिल्यै कुनै परिवर्तन मले पाइन । वहाँ सधै एकैनास

देखिनुहुन्थयो । यसै कारणले पनि वहाँलाई सहयोग गर्दै आउन सकेको हो र बुद्धधर्म सम्बन्धी पुस्तक पुस्तिकाहरू जस्ति पनि नेपालीमा प्रकाशित भएकाछन् त्यसको केही प्रेरणा मबाट पनि वहाँले पाउनुभएको हो भन्ने कुरा वहाँ जीवितभएकै बखत 'अमृताञ्जली' प्रकाशित हुन पाएको भए बढी सार्थक हुने थियो (हुन त यी कुराको अभिव्यक्ति बुद्धकालीन ग्रन्थहरूका प्रकाशनले पनि गरेकाछन्) तर यसलाई समयले साथ दिन सकेन । यो पनि एक संयोग नै हो ।

गुणेगुण अथवा दोषेदोषमात्र भएको मानिस संसारमा पाउन दुर्लभ छ । सबैमा गुण र दोष पाइन्छ । त्यसैले अवगुणलाई पन्छाई गुणमात्र लिने बानी मानिसले बसात्यो भने एक दिन सबैलाई आफन्तको रूपमा हेर्न सकिन्छ भन्ने मेरो धारणा भए अनुसार वहाँका क्रियाकलाप (बौद्धिक, धार्मिक आदि) लाई हेर्दा वहाँको व्यक्तित्व र प्रतिभाले आपनो वर्ग र स्वदेशलाई मात्र होइन विदेशलाई पनि प्रभावित पार्नुको साथसाथै देशको इज्जतलाई पनि बढाएको थियो भन्ने कुरालाई वहाँका अन्तर्राष्ट्रिय धार्मिक भ्रमणहरूले परिपुष्ट गरेका छन् ।

सामान्य रूपलेमात्र वहाँको जीवनी तिर कर्केर हेर्दा पनि वहाँले गरेका केही महत्वपूर्ण कार्यहरूलाई राम्ररी देखन र हेर्न सकिन्छ ।

सर्वप्रथम वहाँले भिक्षुत्व ग्रहण गरिसकेपछि बुद्धधर्म प्रचारको निमित्त गरेका विभिन्न प्रयासहरू अविस्मरणीय छन् र धर्मोदय सभा, अखिल नेपाल भिक्षुमहासंघ, धर्मोदय पत्रिका, जस्ता धार्मिक प्रवर्धन गर्ने संस्थामा सक्रीय योगदान तथा निर्देशन र उपदेश दिनुकासाथै अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रसंग सम्बन्धित विश्वभ्रातृत्व सङ्घ (WFB) को पनि उपाध्यक्ष भई काम गर्दै हुनुहुन्थयो । वहाँकै सत् प्रयासले

नेपालमा सन् १९५६ मा (वि. सं. २०१३) चतुर्थ विश्वबौद्धसम्मेलन हुनसकेको हो र यस्तै पन्थी विश्वबौद्ध सम्मेलन पनि वहाँकै प्रयासबाट भएको कुरो पुरानो होइन । यस्तै गरी धर्म प्रचारकै सन्दर्भमा मात्रै हेन्ह हो भने पनि वहाँले विश्वका धेरै जसो भाग यूरोप, अमेरिका, स्क्यापिडेमिया र दक्षिणपूर्व एशियाभित्रका धेरै जसो मुलुकहरूका साथसाथै रूस, चीन, मंगोलिया आदि देशहरूमा पनि धेरै पटक भ्रमण गर्नुभएको थियो जसले गर्दा बुद्ध जन्मेको नेपाललाई विश्वमा प्रस्थात गराउन निकै ठूलो सहयोग मिलेको छ भने कुरालाई मुक्तकष्ठले भन्न सकिन्छ । यसमा द्विविधाको कारण तै छैन । यस्तै गरी लेखक कै रूपमा हेन्ह हो भने पनि सन् १९४४ देखि नै लेख्ने प्रयास गर्दै आउनुभएको हो र २०२८ सालदेखि अन्तिम सास रहन्जेलसम्म पनि लेख्न छोड्नुभएको थिएन जसको फलस्वरूप त्रिपिटकबाट नेपालीमा अनुवाद गरी पुस्तकको रूपमा प्रकाशित भएका पचासौ पुस्तकहरूले नेपाल र नेपालीभाषा रहन्जेलसम्म वहाँको नाम अमर गराउनेछन् भन्ने कुरामा कुनै शंकै छैन । बुद्धधर्मको प्रचारको सन्दर्भमा प्रकाशित बुद्धकालीन ब्राह्मण, गृहस्थी, महिला, राजपरिवार, परिवाजक आदि जस्ता ५२ भन्दा बढीले जति महत पुन्याएकाठन् त्यो नेपालमा अहिलेसम्म अरुले पुन्याउन नसकेको कुरा स्वतः प्रष्टै छ । यस्तै नेपालभाषामा पनि स-साना २३ बटा तथा अंग्रेजी-मा तीन बटा पुस्तिकाहरू लेखिएका छन् र आनन्दभूमि पत्रिकाको पनि जन्मदाता आफै हुनुहुन्छ जसले राष्ट्र एवं अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा समेत उपयुक्त प्रचार हुनसक्ने राष्ट्रो भाद्यम बनाउन सफलभएको छ । तर वहाँले निकै इच्छा गरेको 'शब्दकोष' भने अध्युरै भएकोमा निकै चिन्तित-भएको छु र मेरो प्रयास समेत असफल भएकोमा निकै दुःख

पनि लागेको छ ।

यस्तै शिक्षाको माध्यमद्वारा पनि सामाजिक उत्थान र धर्मप्रचारको समेत उद्देश्य राखी वि. सं. २००८ सालमा आनन्दकुटी विहारमा आनन्दकुटी विद्यापीठ (२०१४ सालपछि विद्यालय भयो) को स्थापना गर्नुभएको साथै आनन्दकुटी साइन्स कलेजको पनि स्थापनाभएको थियो (२०३० सालपछि सो कलेज अमृत साइन्स कलेजमा विलीन भएको हो) जसबाट देशका बालक-बालिकाले शिक्षा प्राप्त गर्न पाउनुको साथसाथै धार्मिक (बुद्धधर्म) प्रगतिको निमित्त पनि निकै सघाउ पुरावैश्वाएको अनुभव गर्न सकिन्छ । यतिमात्र होइन यसबाट सामाजिक उन्नतिमा पनि निकै राष्ट्रो टेवा मिल्दैश्वाएको छ भन्न सकिन्छ । यसेले वहाँ बुद्धधर्म उत्थानका सेनानीको साथै समाजसेवक पनि हुनुहुन्थ्यो । शिक्षा प्रचारकै क्रममा हेन्ह हो भने पनि शिक्षा ग्रहण गर्ने काममा हौसला दिन वहाँले स्कूलमा छात्रवृत्ति पनि दिलाउने प्रबन्ध मिलाउनुभएको थियो र आनन्दकुटी विद्यापीठ अहिले जुन सम्पन्न अवस्थामा छ त्यो सबै वहाँकै देन हो यसमा अरु कसैको हात थिएन । यो धूम सत्य हो ।

बुद्धधर्मको संबृद्धि र यसलाई दरिलो पार्नको निमित्त विदेश भ्रमण र लेख्ने तथा प्रवचन दिने काम मात्र वहाँले गर्नुभएको थिएन भविष्यलाई समेत ख्याल राखी यसको प्रचार तथा प्रचारमा शिथिलता आउन नदिन सन् १९७३ मा आनन्दकुटी विहारगुठीको स्थापना गरी उक्त गुठीमा वहाँले १८ लाखभन्दा पनि बढी रूपैयाँ चन्द्राद्वारा जम्मा गरेर जानुभएको छ र यसलाई अरुले अझ थप्दै गई गुठीलाई बढी सम्पन्न बनाउनेछन् भन्ने आशा राख्नु स्वाभाविक हो । यस्तै बुद्धजयन्तीको दिन देशभर विदा गराउने काम पनि वहाँकै प्रयासबाट भएको हो भन्ने कुरा

यसे प्रसंगमा संस्मरणीय छ जुनकुरा वहाँको पुरानो काइ-
लबाट पता लागेको हो ।

सन् १९६६ मा गोरखा दक्षिणबाहुबाट विभूषित
भन्तेलाई नेपालले मात्र होइन लंकाको 'बुद्धिष्ठ एकेडभी
अफ सिलोन' ले पनि १९७६ मा साहित्य चक्रवर्ती र भार-
तको नालन्दापालि विश्व विद्यालयले सन् १९७६ मा
'विद्यावारिधि' उपाधि प्रदान गरेका थिए वहाँका क्रिया-
कलाप र योग्यतालाई हेरेर । यतिमात्र होइन धार्मिक
दृष्टिले मात्र हेर्दा पनि सन् १९५५ मा वहाँलाई लंकाले
'नेपाल शासन शोभन श्री धर्म रक्षित वंशालंकार' भन्ने
गौरवमय यश प्रदान गरेको थियो भन्ने सन् १९६६ मा
मङ्गोलियाका बौद्धहरूले 'गाडेन' नामक गौरवमय नाम
प्रदान गरेका थिए जुन बुद्धिष्ठ समाजको निर्मिति निकं
ने महत्वपूर्ण छ ।

यसरी संक्षिप्तरूपमा हेर्दा वहाँले धार्मिक, बौद्धिक,
शैक्षिक, साहित्यिक र सामाजिक आदि क्षेत्रमा निकं
नक्षिता देखाउँदा देखाउँदै पनि कहिले काहीै राजनीति-
तिर पनि नजानिने किसिमले बहकिनु हुन्थयो र आपना
भन्नमा लागेका कुरा निर्मित भई राजादेखि प्रजासम्मलाई
बन्न हिच्किचाउन हुन्नथयो । योभन्दा पनि बढी वहाँले
नेपालको इज्जतको लागि अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा धेरै ठूलो
नेपालान पुन्याएको कुरा दोहोन्याएर लेख्न भन्न लागेको
छ ।

जे भए पनि २०२८ सालदेखि २०४७ भाद्र ३
नेपालमा लेखाइको कारणले गर्दा अविचिन्नरूपमा वहाँ-
को मेरो जुन सम्बन्ध स्थापना भएको थियो त्यसले गर्दा
वहाँका बाहिरी तथा भित्री इच्छाहरू के थिए ती सबै
मैले बुझेको थिए र कुनै पनि कुरा वहाँले मलाई
जाउनुभएको जस्तो लाईन ।

मेरो विचारमा वहाँलाई जसले जुनरूपमा हेरे

पनि वहाँको पछिल्लो जीवन चाहीै साच्चेको त्यागी
जीवनको रूपमा मैले पाएको थिए र वहाँले मलाई करीब
५ वर्ष अगाडिदेखि भन्दै आउनुभएको थियो कि 'मेरो
आयु ७०, ७१ वर्षभन्दा बढी छैन ।' यो वहाँको भनाइ
सत्य नठहरिएपछि करीब १ वर्ष अगाडि कुरे कुरामा
सोध्दा जवाक दिनुभएको थियो कि 'तेल सकिएको बत्ती
जस्तै सम्झनुभए हुन्छ ।'

यसरी संस्मरण गर्ने क्रममा हेर्दा अविस्मरणीय कुरा
के छ भने २०२७ साल कागुन चंततिरको कुरा हो— म
आनन्दकुटी विद्यापीठ मैत्रीहल अगाडिको होचो पर्खालिमा
(त्यसबेला म त्यहीै पढाउँदब्ये २०३० साल देखिमाद
त्रिभुवन विश्व विद्यालयको सेवामा गएको हूँ र अहिले
सह-प्राध्यापकको रूपमा छु) बसी आपनो समीक्षात्मक
लेख (खेत्रा) हेर्दैथिए र त्यहीै भन्ने आउनु भई—

"के हेर्दै हुनहुन्छ ?" भनी उभिनुभयो । म
उठन लाग्दा उठन दिनुभएन र आफू पनि त्यहीै बस्नु-
भयो । अनि मेरो लेखसम्बन्धी कुरा चलाचल्दै मैले
भने— "तपाईै" पनि बुद्धधर्म सम्बन्धी पुस्तक नेपालीमा
पनि लेख्नुहोस् न— सबैले बुझ्न सक्छन् (यो कुरा पहिले
पहिले पनि भनेको थिए) 'नेपालीमा लेख्ने भए म मदत गरी
दिउँला' अनि एकासी टुलुटुलु हेरेर भन्नुभयो—

'साच्चे हो ? तपाईैको फुर्सदै कहाँ होला र !'
'तपाईै लेख्नुहोस् न पहिला ।'

यस्तै यस्ता कुराहरूभएका थिए त्यसपछि
बीच बीचमा यस्ता कुराहरू हुन थाले । अनि २०२८
सालको दशै विद्यामा मलाई बोलाउनुभयो । म आनन्द-
कुटी विहारमा गएँ ।

एकछिनको सामान्य कुराकानीपछि भन्नुभयो—
"मैले त्रिपिटकबाट यति-यति सूत्रहरू टिपोट गरेको छु
तपाईैले अस्तिन भने जस्तै लेख्ने विचार गरे । अब मदत
गर्न सक्नुहुन्छ कि सक्नुहुन्न ।"

(बाकी २८ पेजमा)

आचार्य अमृतानन्दबाट भोजपुरका बौद्धहरूलाई

गर्नुभएको उपकारको संझनामा

□ लात्थन शाक्य, भोजपुर

दिन बित्न कतिबेर लाग्दोरहेछ !

पूज्य अमृतानन्द भन्ते भिक्षु (उपसम्पदा हुनुभएको ५० वर्ष पुगिसकेछ)। उहाँ पहिलोपल्ट भोजपुर आउनुभएको ५५ वर्ष तथा दोशोपल्ट (शामणेर) भई आउनुभएको पनि ५३ वर्ष भएछ ।

उहाँको पहिलोपल्ट भोजपुर आगमन ।

सम्बत् १९६१ साल, हिउँदे मौसम थियो । म १० वर्षको हुँदो हुँ । एकाबिहाने मेरो हजुरबुवा (स्व० कुलधन शाक्य)ले मलाई उठाउनुभो । अनि भन्तुभयो—“माथि बरमा दोलमा हःखा अजा (स्व० कुलरत्न शाक्य) कहाँ पाल्याली काका आउनुभएको छ । दिनभरि यहो बस्नेगरी अहिले बिहाने आउनुस्, भनी बोलाएर ल्याउनु ।”

हवस्, भनी मैले आप्नो साथी पृथ्वीलाल शाक्य (नातामा काका पन्न) लाई साथिलाई गए । ५-६ मिनेटको बाटो हो, पुर्याँ । एकजना अपरिचित भरखरैको युवक, गोरो गोलो अनुहार, केही लामो केशमा अलि बास्ता आउने तेलराखी कोदै हुनुहुन्थ्यो । सायद उहाँ ने पाल्याली काका हुनुहोला भनी हामीले लख काट्याँ । त्यहाँ घरमा साथी दानबहादुर शाक्य साथे २-४ जना अरु केटाहरू पनि अंग्रेजीभाषाका केही अर्थ कण्ठपार्न घोषदेखिए । उहाँले पढाउनुहुँदोरहेछ । आँगनमा धाम ताप्दे हःखाअजा छिमेकीहरूसँग कलकत्ताको कुरा गर्दै

हुनुहुन्थ्यो । मैले उहाँलाई पाल्याली काका बोलाउन आएको कुरा भनें । त्यसपछि उहाँले— ए बाबु लालकाजी तिसीलाई लुँकर्मी दाइ (मेरो हजुरबुवाको धेरैले चिन्ने नाम) ले बोलाइपठाउनुभएको रहेछ, दिनभरि त्यही बसी आउनु, भन्तुभयो । उहाँलाई पहिलोपल्ट चिनेको यही अवसर हो ।

नयाँ काकाले लुगा फेर्नुभयो । अलि रात्रो, चिटिकक पारेर हिँड्ने, बस्ने, उहाँको स्वभाव थियो क्यारे । सँगे बोलाएर ल्यायाँ । दिनभरि हाम्रैमा बस्नुभुवुवा-काकाहरूसँग कुराकानी गरी, भिक्षु काका (पूज्य शाक्यानन्द भन्ते) को फोटो हेरी, केही आफन्तहरूसँग चिनारी गरी फर्कनुभयो । त्यसपछि बराबर हाम्रोमा आउने—जाने गर्नुहुन्थ्यो । पछि म र हाम्रो टोलका केही साथीहरू पनि उहाँकहाँ अंग्रेजी पढन गयौ । उहाँले हिन्दी अंग्रेजीलाई नेपाली अंग्रेजी बनाई पढाउनुहुन्थ्यो । (अहिले मलाई लाग्छ— त्यसबेला उहाँले आफू स्वयम् सिक्कदे हुनुहुन्थ्यो, हामीलाई पनि सिकाउनुहुन्थ्यो ।) यस प्रकार हामी केही केटाहरूका लागि उहाँ प्रथम अंग्रेजी पढाउने टिचर हुनुभयो । रहेदा-बस्तापछि थाहा पायो—“उहाँ त पाल्याको घरबाट बराबर भासी भारतका ठूला शहर डुलनुहुन्थ्यो रे । यो पटक चाही कलकत्ता पुग्दा कुलरत्न अजासँग भेटभै, उहाँसँग लागी जोजु आउनुभएको रहेछ ।

आनन्दभूनि

त्यसबेला यहाँ हाज्रो घरमा र केही अन्य परिवारमा पनि मद्य-मांसको प्रायः चलन थिएन। हाज्रो गणेशमन्दिर श्रगाडिको पार्टीलाई मेरो हजुरबुबा को पूजा-कोठीको धलवटको बुद्धमूर्ति स्थापना गरी गुम्बामा परिषत गरिसकेको थियो। त्यहाँ भिक्षु महाप्रज्ञा गुरु, कवि योगीर तिह, धर्मादित्य धर्मचार्य आदिका धार्मिक कविता-गीत गाई तारेमास् भजन गर्ने चलन चलिसकेको थियो। यसभन्दा श्रगाडि सद्धर्म (सत्यधर्म) गरी अपरिमिता धारणी, वज्रसत्त्व-पाठ गर्ने चलन पनि थियो। साथै पं. निष्ठानन्द बज्राचार्यका ललितविस्तर र अन्य बोधिचर्या आदिको कथावाचन पनि पर्व-पर्वमा भइरहन्थ्यो। उता बर्माबाट पूज्य शाक्यानन्द भन्तेको बराबर आइरहने पत्रबाट पनि बुद्धधर्म सम्बन्धी नयाँ नयाँ जानकारी पनि पाइरहन्थ्यो। उहाँ काका लालकाजीलाई यहाँ-को यसवातावरणले भोजपुरको केही महीनाको बसाईमा केही प्रभाव पारेको थियो किनकि उहाँ थामणेर हुनासाथ गुरु महाप्रज्ञासँग भेटन जानू, उहाँलाई भोजपुरमा जान उपयुक्त छ भनी सल्लाह दिई तुरन्तै भोजपुर पुनः आउन आदि कुराले उत्त कुराको केही पुष्ट्याई गर्दछ भन्ने लाग्दछ।

१६६२ सालको वैशाखपूर्णिमामा कुशीनगरमा हुने बुद्धजयन्ती समेत हेर्नेगरी मेरो हजुरबुबा कुलधन शाक्य, काका कुलराज शाक्य र छिसेकी काका सिद्धिराज शाक्य बौद्धचारधाम-तीर्थयात्रामा जानुहुनेभयो। केही क्रममा काका लालकाजी शाक्यलाई साथै लगी जानसेनमा छोडेर आउनुभयो। सायद भोजपुर र ताननेका आफन्तहरूको पत्राचारबाट यो तारतम्य मिलाएको थियो किनकि उहाँहरु फर्कनुहुँदा पाल्पाली काकाचाही झक्कनुभएन।

भोजपुरमा दोओ-पटक उहाँको आगमन-

१६६३ सालको मंसिरको पहिलो हप्ता थियो। भोजपुरमा हल्ला चल्यो कि—“पाल्पाली श्री लालकाजी शाक्य भिक्षु भएर वराहक्षेत्रको मेलामा आउनु भएको छ रे।” यहाँका मानिसहरूलाई साँच्चे अचम्प लाग्यो। यो स्वाभाविक थियो किनकि त्यस्तो उमेरमा, राज्ञो चिटिक परेर हिँड्डुल गर्ने, सौखीन जीवन बिताइरहेका जस्तो देखिने युवक, भिक्षु बनेर आउदैछ। साँच्चे हल्ला हल्लामात्रै रहेन्छ, कुरा सत्यसिद्ध नै रहेछ। हल्ला भएको ३-४ दिनपछि वराहक्षेत्रमेलामा व्यापार गर्न गएका यहाँका व्यापारीहरू साथ लागी उहाँ आइपुरनुभयो। भिक्षुभेषमा उहाँलाई देखी सबै अचम्पत भए। गृहस्थी अदस्थाको त्यस युवकको स्वभावमा र श्रमण भेषको उहाँको आचरणमा पत्याउनै नसक्ने भिज्ञता थियो। आवश्यक स्वागत सत्कार गरी, यो पटक गुम्बामा नै उहाँलाई राख्ने काम भयो। भोजपुरेहरूले जीवन्त भिक्षु दर्शन पाएको यो दोओ पटक थियो। (हुनत स्थविरवाद भिक्षुको प्रथम पटकभन्दा पनि हुन्छ।) किनकि केही वर्ष पहिले भोजपुरमा प्रथम आउनुहुने भिक्षु महादान घेलु हुनुहुन्थ्यो जसको संगतबाट मेरो माहिलाकाका श्री चक्रधन शाक्य (हाल उपसंघनायक पूज्य शाक्यानन्द महास्थविर) भिक्षु हुन घरबाट भागेर जानु भएको थियो। अपशोच ! पूज्य अमृतानन्द भन्तेको त्यसपटकको आगमन समयमा मेरो हजुरबुबाको चोला उठिसकेको थियो। अन्यथा उहाँलाई देखी हजुरबुबा कति खुशी हुनुहुन्थ्यो होला।

यसप्रकार कुशीनगरमा परमपूज्य चन्द्रमणि महास्थविरकहाँ थामणेर भई केही समयपछि कालिम्पोङ्गमा पूज्य महाप्रज्ञा भन्तेसँग भेट्न आउनुभयो। उहाँलाई

समेत भोजपुर आउन सल्लाह दिई आफू यति छिट भोज-
पुर आउनुमा पहिलोपलट यहाँ आउनुहुँदाको यहाँको
धार्मिक वातावरण चिनारीको प्रतिफल नै होकि जस्तो
लाग्ने । उहाँ भोजपुर पुग्नुभएको ३ हप्तापछि महाप्रज्ञा
गुरु पनि दार्जिलिङ्गमा व्यापारमा जानुभएका साहू खड्ग-
बहादुर उदास साथ लागी आइपुग्नुभयो । उहाँलाई पनि
विशेष स्वागत गरी गुम्बामा नै राख्ने काम भयो ।

उहाँहरु दुबैको आगमन र प्रवचनले त्यसबेला
यहाँका बुद्ध धर्मविलम्बीहरुले बुद्धधर्मबारे निकै कुरा
आहापाएँ । यहाँका उपासकोपासिकाहरुको श्रद्धाको कदर-
गरी ऐउटा ठूलो बुद्धमूर्ति बनाउने कुरा महाप्रज्ञा गुरुले
उठाउनमात्र के भएको थियो, तुरन्त आवश्यक सामान
बटुली काम शुरू भैहाल्यो । दुबै भन्तेहरुबाट धर्म प्रचा-
रमा आलोपालो गर्दै मूर्ति बनाउने कार्य पनि हुँदैगयो ।
केवल १८ दिनमा तयार भएको मृत्तिकामय सो बुद्धमूर्ति
१९६३ साल पौष शुक्लपक्ष तृतीयाको दिन भव्य रथयात्रा
गरी प्रतिस्थापित गरी, सोही शुभ-मूर्हतमा गुम्बाको
नाम “श्री शाक्यमुनि विहार” भनी पूज्य महाप्रज्ञा
भन्तेले राख्नुभयो ।

सुन्दर मूर्तिको रथयात्राको भव्यता विहारमा
दिनहुँ बौद्धहरुको भेनामा बूढिको कारण मारलाई
असह्य भएछ वयारे ! भोलिपल्ट मावेसंकान्तिका दिन,
विहारमा थुप्रे भक्तहरु धर्म श्रवणार्थ जम्मा भएको बेला
पारी जिल्लाका बडाहाकिम गरुडध्वज केही कर्मचारी-
सिपाही साथ विहारमा आउनुभयो । निज, श्री ३ चन्द्र
शमशेरको पालामा सिंह दरबारमा आठपहरिया छेँदा
महाप्रज्ञा गुरु देशनिकाला भएको घटनासँग परिचित
व्यक्ति हुनुहुँदोरहेछ । जिल्लाका प्रतिष्ठित साहू देवबहा-
दुर हलुवाई सहित थुप्रे मानिस नयाँ मत (थेरवादी बौद्ध-

धर्म) मा लागेको देखी असह्य भएकाहरुले चुकिल लगा-
इसकेका रहेछन् । अनि देश निकाला भएको व्यक्तिले पुनः
देशभित्र आई, नयाँ मत प्रचारगरी, जनता भाँडिहिँडेको
आरोपलगाई महाप्रज्ञा भन्तेलाई पक्के र लग्ने भएपछि,
पूज्य अमृतानन्द भन्ते आकूमात्र छुट्टन चाहनुभएन, साथै
नयाँ मत प्रचारमा प्रमुख सहयोगी उहाँ नै हुनुभएको पनि
देखिसकेको ले उहाँलाई छाड्ने कुरा पनि आएन । अतः
दुर्बलाई पकडेर लगे । यस काममा महत गर्ने ठहरिएका
एक एक दर्जन जति उपासकोपासिकाहरुलाई पनि पकडेर
लगी कसैलाई गारतमा नजरबन्द र कसैलाई तारिखमा
राखे । कुलराज शाक्य (हाल पूज्य सुबोधानन्द महास्थ-
विर) लाई चाहीं स्थानीय प्रमुख महती ठहन्याई निकै
दुःख दिए । भन्तेहरु २ जनालाई ३ महीना जेलमा राखी
पुनः सिपाही साथ लगाई जोगवनी कटाइपठाए । यसबेला
बडाहाकिम सहित केही व्यक्तिहरु घूस खान नपाई ज्यादै
मुरमुरिएका थिए तर पछि लजिजत भई सबैलाई छाडे ।
मारको हार भयो ।

यसरी पूज्य महानायक अमृतानन्द भन्तेले भोज-
पुरमा दोश्रोपलट धर्म प्रचारार्थ आउनुभएको बेलामा ३
महिनासम्म जेलमा बसी यातना सही मारविजय गरेको
उदाहरणीय कार्य पनि आज स्मरणीय छ । के भोजपुरे
बौद्धहरुले यो घटना बिसंन सबलाई ?

प्रायः धार्मिक कार्यमा आइरहने मारहर्षी-व्यव-
धानलाई जहाँ जसले हताश नखाई कर्तव्यनिष्ठ रहन्छन्,
उनीहरु सफल नै हुन्छन् । यस्तै उक्ति चरितार्थ गर्दै श्री
शाक्यमुनि विहारमा वहाँका बौद्धहरुले धार्मिक गतिविधि
बढाउदैलगे । १९६४ सालदेखि बुद्धजयन्ती मनाउन
थाले । यसैले आज नेपालमा सर्वप्रथम बुद्ध-जयन्ती मना-
उने श्रेय श्री शाक्यमुनि विहार, भोजपुरले पाएको छ ।

आनन्दभूमि

यस विहारका संगतका प्रभावले निकैजनाले भिक्षु अनगारिका हुने प्रेरणा पाए । भिक्षु सुबोधानन्द, प्रज्ञारशि, स्व० विवेकानन्द, श्रामणेर स्व० दयारत्न र स्व० सुगतानन्द, अनगारिकाहरूमा सुजाता, सुशीला, रत्न-अञ्जरी र शीलाचारीहरू यही विहारका सत्संगका उपज हुन् । दिवंगत हुनुभएकाहरू बाहेक अरु सबै नेपालका विभिन्न ठाउँका विहारमा बसी धर्मप्रचार कार्यमा लागिर्थनु भएकैछ ।

शिवमार्गीले बुद्धधर्ममा लाग्न नहुने, तत्कालीन कानूनले पुनः यहाँ एउटा यस्तो घटना घटेको कुरा लेखन प्रासंगिक होला ।

एकताका पूज्य शाक्यानन्द भन्ते भोजपुरमा वर्षावास विताई सारनाथ जान लाग्नुभएको थियो । त्यसबेला उपासिका आशमाया शाक्य र नानीमाया श्रेष्ठ पनि भिक्षुणी हुन जानेरे भन्ने हल्ला भयो । लौ, श्रेष्ठनी पनि भिक्षुणी बन्ने भयो भन्ने जिल्ला बडाहाकिमकहाँ कसंले कुरा पुन्याए । शाक्यानन्द भिक्षुको उपदेशबाट यस्तो हुन लागेको भन्नानी भन्तेलाई बीचबाटोसम्म सिपाही पठाई पक्के रत्याई दुःख दिए । केही सोधपूछपछि पुनः छोडे । आज उहाँहरू अनगारिका सुशीला र रत्नमञ्जरी नामले प्रख्यात छन् ।

यस्तै यस्तै दुःख झेल्दै पूज्य अमृतानन्द भन्ते समेतको सकृदायामा बनेको विहारमा, चार भञ्ज्याङ्ग बाहिर गर्न नहुने भनिएका शाक्यहरूको चूडाकर्म कार्य पनि २०१४ सालदेखि शुरू भए अद्यापि सञ्चालन भइरहेकै छन् । भोजपुर र तानसेनमा यसरी चूडाकर्म गर्न गराउनमा पनि उहाँको ठूलो देन रहेको आज स्मरणीय छ । आ-आफू बसेको जिल्लामै चूडाकर्म गर्न पाऊँ भनी २००८ सालमा विन्निपत्र लेखी, श्री ५ त्रिभुवन समक्ष

निवेदन गर्दा, नारायणहिटी राजदवारमा जाने प्रतिनिधिहरूको अगुवाई उहाँले नै गर्नुभएको थियो ।

यस विहारमा २०१८ सालमा काठमाडौं, पाटन, बुटवल, तानसेनदेखि १० जना पूज्य भन्तेहरू र केही अनगारिका, उपासक उपासिका जिकाई सर्वप्रथम (नेपालमा) सप्ताहव्यापी महापरिवाण कार्य सम्पन्न भएको थियो । त्यसबेला यहाँ हवाईसेवा थिएन । धरानदेखि ४-५ दिन हिँडेर २२ जंघार खोला तरेरे आउनुदर्थ्यो । बौद्धसंघको अनुरोधमा पूज्य संघनायक भन्ते प्रज्ञानन्द महास्थविर समेत आउनुहुने भएको थियो तर त्यसबेला बर्मका प्रधानमन्त्री उनु काठमाडौंको भ्रमणमा आउनुहुने भएको ले उहाँ आउन सक्नुभएन । महापरिवाणको सफलताको लागि शुभकामना पठाउनुभएको थियो ।

यस विहारमा विभिन्न कार्य संचालनार्थ २००८ सालमा स्थापित श्री शाक्यमुनि बौद्धसंघ छ । यो संघले २-३ पटक विहारको पुनर्निर्माण र मर्मत सम्भार गरी अहिलेको रूपमा जगेन्ना गरिराखेको छ तर सदा चलेका बाहेक बढी बौद्धगतिविधिमा प्रगति गर्न सकेन । यसको प्रमुख कारणमा यातायातको दुर्गमताले यहाँको उद्योग व्यापार घट्नु, जीवनयापन र बढी भौतिक सुविधाका लागि यहाँका जनता विभिन्न ठाउँमा सर्नु नै हो । जनसंख्याको कमी र उद्योग व्यापारको हातले धार्मिक गतिविधिमा प्रत्यक्ष असर परेको यो उदाहरण हो ।

आज शाक्यमुनि विहार केही सुनसान देखिन्छ तर पनि सामान्यतः निम्न कारणले सन्तोष गर्ने ठाउँ छ ।

पूर्वीय नेपालका विभिन्न जिल्लामा जे जति बौद्ध विहारहरू छन् । साथै केही विहार निर्माण हुँदै छन् । त्यस्तै यस भेगका जतिपनि धर्मोद्योगमा शाखाहरू छन् ।

प्रायः सबै मा यहाँ बाट विस्थापित भई गएका शाक्यमुनि विहार, टक्सार, भोजपुरका संगतमा परेका आफन्तहरूले भूमिका निभाइरहेको पाइन्छ ।

त्यस्तै भोजपुरे भन्तेहरू तथा गुरुमांहरूले पनि नेपालको स्थविरवाद बौद्धधर्मका लागि जेजति भूमिका निभाइरहनुभएको छ, त्यो सम्पूर्ण नेपाली बौद्ध समुदायमा विदित छ ।

(२३ पेजको बाकी)

तपाईं लेख्नु होस् म सबौ मदत गर्नेछ भन्ने किसिमको जवाफ दिएँ ।

यसबेला भद्रगोले पात्रहरू राखी एउटै किताब लेउने विचार थियो । अनि दुइ चार दिनको छलफलपछि भिन्नाभिन्न पात्र आदिका बारेमा भिन्नाभिन्न किताब तयार याने विचार भयो र त्यहाँ बाट त्रिपिटकबाट नेपालीमा अनुवादगरी पुस्तक प्रकाशन गर्ने भन्तेको महान् अभियानमा म पनि सम्मिलित भएको हूँ र यहाँ बाट

यसरी करीब ५३ वर्षअघि महानायक अमृतानन्द भन्तेले पूज्य महाप्रज्ञा गुरुलाई भोजपुरमा डो-याइल्याउनु-भएको कति सारपूर्ण देखियो । उहाँको २ पटक भोजपुर-को आगमनले र बेलाबहुत प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपबाट गर्नुभएको सहयोगले भोजपुरेहरू कति लाभान्वित भए । यी सबै गुण अनुस्मरणीय गरी पूज्य महानायक आचार्य स्व० डा० अमृतानन्दमहास्थविरप्रति श्रद्धाङ्गली शर्पण गर्दछु । □

प्रारम्भ भएको लेखन कार्यको अभियान भन्तेको अन्तिम जीवनसम्म चलिरहे पनि वहाँको इच्छा भने अझै पूरा हुन बाँकीको बाँकी नै रहो । यही नै ठूलो खेदको विषय बन्न पुरेको छ । यही अभियानको सन्दर्भलाई लिएर-‘चिरं तिद्वतु सद्धम्मो’

भन्ने बाब्य संस्मरण गर्दै मेरो कलम पनि यही नै रोकिएको छ । □

मनकामना

- स्व० भिक्षु अमृत नन्द

स्यंका सदां थःगु मनः परदोष खंका,
छाय् सो जुये कतकिया गुलि दोष गन डु ।
यत्को थके दुगु दोष निहयं लुमंके,
परदोष स्वयमखु जिनं थःगु दोष खंके ॥
धाःसां मज्यू झलझल परदोष खंको,
तोतोपुया थःगु दोष परदोष न्यंकी ।
थःहे छम्हः अतिर्भिम्ह जुयाक्यनी वं,
कक्यागु शुद्ध-गुणयात हाकलं इली वं ॥
खंकाबिई यदि जिगु गुणदोष क्लेश,
कल्याणभित्र जुइ वो अति वन्दनीय ।
धन्य धका थःगु दोष छ्यनं फयाकाय्,
फयमा सदा थुलि जिगु मनकामना खः ॥

आधुनिक नेपालका युगप्रवर्तक

○ भिक्षु बोधिरत्न

नागपुर

सूर्यको उदय र अस्त सधैं हुने गर्छ, यो नियमित क्रिया हो तर त्यो दिन सूर्य उदाउन सकेन। दुःखको कालो बादल चारैतर्फ मडारिरहेको हुँदा वातावरण शोक-मरन थियो। त्यस्तो उदासीनताले छाएकोबेला हावा पनि दुःखको सन्देश बोकेर नेपालीभूमिबाट बगिँदैथिए। त्यो २१ अक्टोबर १९६० को दिन थियो। नेपालको राजधानी काठमाडौँस्थित आदन्दकुटी विहार, स्वयम्भू काठमाडौँमा नेपालको एक प्रतिष्ठित बौद्ध विद्वान्, प्रकाण्ड पण्डित आचार्य डा. भद्रन्त अमृतानन्द महानायक महास्थविर जसको ७३ वर्षको उमेरमा निधन भयो। नेपाली भूमिमा एउटा ज्ञानको ज्योति निर्झयो।

उहाँको उद्देश्य आपनो नाम अनुरूप अति महत्वपूर्ण थियो उहाँको जीवन सधैं अमृतमय, उल्लासमय रहन्थ्यो। भद्रन्तको नाम यतिको महत्वपूर्ण किन भनी कसैले प्रश्न गरेमा उत्तर पाउन विलम्ब हुनेछैन किनकि भद्रन्त अमृतानन्द आपनो नाम अनुरूपकै काम पनि गर्नुहुन्थ्यो। नेपालमा बुद्धशासनलाई चिरस्थायी बनाउनेमा भद्रन्तको महत्वपूर्ण योगदान रहेको छ। सन् १९४२ देखि नै उहाँ बुद्धधर्म प्रचार गर्ने काममा लानुभएको थियो। उसै कारण उहाँको नाडै सम्मानपूर्वक लिने गरिन्छ। उहाँको बौद्धिक कौशलताको कारण सन् १९५० मा प्रथम बिहव बौद्ध सम्मेलन श्रीलंकामा हुन सकेको थियो। उहाँले नेपालको तर्फबाट नेतृत्व पनि गर्नुभएको थियो। उहाँको अतिरिक्त उहाँले विभिन्न शान्ति सम्मेलनमा पनि

नेतृत्व गर्नुभएको थियो। युरोप, अमेरिका, स्कायापिङ्डने-भिया र दक्षिणपूर्व एशियाका अनेकौं मुलुकहरूका साथै रूस, चीन, मंगोलिया आदि साम्यवादी देशहरूमा समेत धार्मिक क्रियाकलापको सिलसिलामा भ्रमण गर्नुभएको थियो।

नेपालको बौद्धजगत्लाई उहाँले आपनो बौद्धिक-ताको प्रचुर लाभ दिनुभएको छ। समाज र धार्मिक उन्नतिको निमित्त आपनो कृतिको भण्डार दान स्वरूप दिनुभएर बौद्धजनतालाई लाभान्वित पार्नुभएको छ। नेपाली बौद्धहरूको निमित्त यो उहाँको निस्वार्थ सेवा हो। सम्पूर्ण त्रिपिटकको चिकित्सा र संशोधनको निमित्त शोध र बोध गर्ने विलक्षण प्रतिभाको उहाँ धनी हुनुहुन्थ्यो। सारा त्रिपिटक अध्ययन गर्नुभएर उहाँले बुद्धकालीन समाज तथा धर्मव्यवस्थाको वर्णन सरल भाषामा गर्नुभएको छ। उहाँको ग्रन्थसाहित्यको परिचय विशेष उल्लेखनीय छ। बुद्धकालीन ब्राह्मणहरू, बुद्धकालीन शावकहरू, बुद्धकालीन महिलाहरू र दीर्घनिकाय जस्तो महत्वपूर्ण ग्रन्थहरूको भण्डार उहाँले निर्माण गर्नुभएको छ। यो बौद्धजगत्को निमित्त भद्रन्त अमृतानन्दको महत्वपूर्ण देन हो। उहाँको बुद्धि प्रमाणवादी विचारधाराले उहाँले गर्नुभएको संशोधन ऐतिहासिक संशोधनको रूपमा मान्य छ।

भद्रन्त अमृतानन्दले आपनो जीवनमा थुप्रै सङ्घर्ष गर्नुभएको थियो। जीवनको अन्तिम समयसम्म पनि आपनो आदर्श कार्य बुद्धशासनको अभिवृद्धिको निमित्त

गरिरहनुभएको थियो । अखिल नेपाल भिक्षुमहासङ्घ स्थापना गर्नुभएर बौद्धजनतामा आत्मविश्वासको निर्माण गराउनुभएको थियो । साथै संगठित रूपमा नेतृत्व प्रदान गर्नुभएको थियो । नेपाली बौद्धहरूमा धार्मिक उत्थान र प्रतिष्ठा प्राप्त गर्नका निमित्त कुशल वक्ताको कार्य पनि उहाँले गर्नुभएको थियो । कृतित्व, नेतृत्व र वक्तृत्व भद्रत अमृतानन्दको जीवनको महत्वपूर्ण अंगको रूपमा रहेको छ । यी तीने गुणको साथै विद्या र आचरणबाट समेत परिपूर्ण हुनाको कारण उहाँ नेपाली बौद्धहरूको निमित्तमात्र नभै विश्वके बौद्धहरूको निमित्त अद्वेय हुनुहुन्थ्यो, बंदनीय हुनुहुन्थ्यो ।

नेपाल बाहिरै पनि उहाँलाई सम्माननीय अतिथिको रूपमा मात्र नभै बौद्ध तत्त्वज्ञानी, धर्मकथिकको रूप-आ विश्वले चिन्दछ । साथै उहाँलाई यसे रूपमा विश्वले मान्दछ ।

सन् १९५६ को कुरा भारतको मुटु नागपुर, महाराष्ट्रको उपराजधानी, अतीत कालमा नागहरूको महाराज्य भएको हुँदा ऐतिहासिक महत्वको शहर यसे नागहरूको भूमिमा, १४ अक्टोबर १९५६ का दिन सार-तीय संविधानका निर्माता डा. बाबा साहेब अम्बेडकरलाई दर्शको महास्थान चन्द्रमणिले बौद्धधर्मको दीक्षा प्रदान गर्नुभएको थियो । यसे नागपुरको दीक्षाभूमिमा हरेक वर्ष धर्मचक्र प्रवर्तनको शुभदिनमा विश्वप्रसिद्ध बौद्धविद्वान् धर्म कथिकहरूलाई प्रामन्वित गरिने गर्दछ । उपर्युक्त अवसरमा नेपालका बौद्धविद्वान् भिक्षु डा. भद्रत अमृतानन्द महानायकलाई निमन्वणा गरिएको थियो । उक्त कुराको प्रचार दुई दिन अगावै महाराष्ट्रको रेडियो र पत्र-पत्रिकाबाट भएको थियो । त्यस दीक्षाभूमिमा जहाँ-सम्म मानिसको आँखाले भ्याउँछ त्यहाँसम्म बौद्धजन-

समूहमात्र देखिने त्यस ठाड़मा महास्थानिर अमृतानन्दको आगमन भएको थियो । त्यसे दीक्षाभूमिको मंचबाट उहाँले प्रभावशाली कुरा भनुभएको थियो । उहाँले भनुभएको थियो— डा. बाबा साहेब अम्बेडकरले ईश्वर-मा आधारित हिन्दूधर्म त्याग गरी भारतका असंख्य बहुजनमा ठूलो उपकार गर्नुभएको छ । भारतमा दुई हजार वर्षदेखि गतिहीन अवस्थामा रहेको बुद्धको धर्मचक्र पुनः प्रवर्तन गर्नुभएको छ । यसको श्रेय डा. बाबा साहेब अम्बेडकरको हो । साथै उहाँले भारतमा बुद्धशासन चिरस्थायी हुने आशा पनि गर्नुभएको थियो । डा. बाबा साहेब अम्बेडकर र भद्रतको निकटतम धनिष्ठ सम्बन्ध थियो । सन् १९५६ मा नेपालको राजधानी काठमाडौंमा डा. बाबा साहेब अम्बेडकरले “विश्वलाई बुद्ध चाहिन्छ कि मार्क्स” विषयमा संभाषण दिनुभएको थियो । त्यस समय डा. बाबा साहेब अम्बेडकरले भद्रत अमृतानन्दसित भेटनुभएको थियो । यो विशेष उल्लेखनीय छ ।

ओलिपल्ट भोजनपश्चात् भद्रत अमृतानन्द डा. भद्रत आनन्दकौसल्यायनलाई भेटन उहाँको निवासस्थान पुग्नुभएको थियो जहाँ दुबै विद्वानहरूले लामो समयसम्म वार्ता गर्नुभयो । म पनि उहाँहरूको संवाद सतर्कतापूर्वक सुनिरहेको थिएँ । दुई विद्वानहरूको भेट हुँदा कस्तो बातावरण हुँछ भन्ने कुरा सबैले बुझन सकिने कुरा हो ।

युग प्रवर्तकहरू युगलाई परिवर्तन गर्ने साहसिला-कार्य गर्ने गर्छन् र त्यस्तो साहसलेयुक्त पनि हुने गर्छ । युगलाई परिवर्तन गर्ने विचारले अभिप्रेरित हुनाको कारणले नै त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई युगप्रवर्तक भन्ने गर्दछ । ‘नेपाल धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र बनोस्, यहाँका सबै धर्म, जाति तथा भाषाले समान अधिकार प्राप्त गर्न सक्नु’ यो अमृतानन्दको अन्तिम इच्छा हो । धर्मनिरपेक्षताको निमित-

उहाँको आवाज, उहाँको कदम समानताको र परिवर्तनको आवाज हो । उहाँलाई युगप्रवर्तक भन्ने आधार छ र प्रमाण पनि छ । भद्रन्त अमृतानन्द आधुनिक नेपालको युगप्रवर्तक हो । उहाँले समाज, धर्मको मात्र हैन देशको पनि सेवा गर्नुभएको छ ।

भद्रन्त अमृतानन्दको निधनबाट अखिल नेपाल मिक्षु महासंघ र नेपाली बौद्धहरूलाई ठूलो क्षति भएको छ । अखिल नेपाल मिक्षु महासंघ र सम्पूर्ण बौद्धजनता संगठित रूपमा रहन्, संगठनको महत्व बौद्धजनताले बुझ्नु भन्ने उहाँ चाहनुहुन्थ्यो । त्यसैकारण भद्रन्त अमृतानन्द आपनो उपसम्पदाको अर्ध शताव्दीको अवसरमा अभूतपूर्व ऐतिहासिक “संगायन देशना” को कार्यक्रम गर्न चाहनुहुन्थ्यो । उहाँ यतिमात्र चाहनुहुन्थ्यो कि नेपाली बौद्धजनता सधैं संगठित रूपमा रहन् । यही कुरा बौद्ध

जनतालाई सम्झाउनु ऐतिहासिक “संगायन देशना” को कार्यक्रम गर्न “अर्धशताव्दी पुण्य दिवस समिति” गठन गरिएको हो ।

मद्रन्त अमृतानन्दको रूपमा हामीलाई प्राप्त आधार स्तम्भ, निष्ठाक्षात् नेतृत्व र प्रभावपूर्ण कार्य सदा हाम्रो साथमै रहनेछ । उहाँ आज भौतिक रूपमा हामी-माझ उपस्थित हुनुहुन्न तर कार्यरूपमा उहाँ सदा हामी-सँगै रहनुहुनेछ । आधुनिक नेपालका युगप्रवर्तक, बौद्ध तत्त्वज्ञानको प्रकाश पुञ्ज, अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको साहित्यिक रत्न र नेपालको हीरा हाम्रो माझबाट लुप्त हुनु भै सक्नुभयो ।

अनु० आमणेर सुनन्द

अनिच्छावत संखारा !

धर्मनिरपेक्ष विषयको सभामा उद्गार

समय छोटोभएको र काम भोलि भोलि भन्ने बानीभएको हुनाले कार्यकर्ताहरूले गहन जिम्मेवारी लिएर अगाडि बढ्नुपर्छ । शान्तिपदव्यात्रामा सकभर बढी संख्यामा खचाखच गराउनुपर्दछ । सबै बौद्धयान हुनुपर्दछ, बौद्धहरू फुट्नुहुन्न । आपसमा त्रुटिविषयमा छलफल गरौं पछाडि टीकाटिप्पणी नहोओस् ।

-स्व० भिक्षु अमृतानन्द

अमृतया धाः धर्मया सः

□ फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

विश्वप्रसिद्ध शान्तिनायक भगवान् बुद्धया जन्म नेपालय् जूगु खः, विश्वयात् न्यंकेत थुलि हे कुगा: तर आपाः ये बौद्धजगत्या जनतां भगवान् बुद्धया जन्म नेपालय् जूगु खः धकाः मस्यू । इमिसं थुइकाच्चन भगवान् बुद्धया जन्म भारतय् जूगु खः, धर्मया प्रचार नं भारतय् हे जुल । थुजाःगु हे खे सफुतिइ नं च्चयातल । शाक्यमुनि बुद्ध नेपालय् जन्म जुयाबिज्याःहा खः धकाः ह्लापां कनाबिज्याःहा नेपाली धर्म आदित्य धर्माचार्य खःसां वसपोलं उलि प्रचार प्रसार याये मफुत । शाक्य राजकुमार कपिलवस्तुया कायमचा नेपालयाहा हे खः धकाः यासं यासय् बौद्धजगत्य् वनाः कनाः धयाबिज्याःहा, आपाः ये बौद्ध जगतं ह्लस्यूहू नेपालया कायमचा आचार्य डा. भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर खः ।

तुम्बिनी व कपिलवस्तु नेपालया पश्चिमी तराइलय् लाः, थनं पाल्पा तानसेन सत्ती तर नेपाःगाः धाःसा ह्लापा न्यासि जुइ माःबलय् तसकं तापाः । आप्सां नेपाःगाः नेपालया राजधानी जूगुलि व थन स्वयम्भूचैत्य दुगुलि स्वयं भगवान् बुद्ध स्वयम्भूपर्वस्थानय् बिज्याःगु दुधयातःगु दु । लिपा लिच्छविइलय् नेपाःगाः बुद्धधर्मया केन्द्रस्थल हे जुल । भारतया नालन्दा आदि विश्वविद्यालयं बिज्याःपिं भिक्षुपिं गुलिखेमछि थव हे नेपाःगाः जुकाः तिब्बत वनाः धर्म प्रचार या: वंगु खः । ये यल खपय् उबलय् बौद्धविहार आःतकं दनि । थव विहारय् भिक्षुपिं नं गावक दे दुगु खइ तर शंकराचार्य नेपालय् वयाः

बुद्धधर्म धवंस यासेलि थन बुद्धधर्म पा: जुयावन । अथे धयां गुलि जुजुर्पि नं बुद्धमार्गी मखसे शिवमार्गी जूगुलि बुद्धधर्मयात राजथ्रय मन्त, केवल जनताय् हे जक सीमित जुयाच्चवन । मल्ल कालय् थिति दथेकावन धकाः नां जाःहा जुजु जयस्थिति मल्लं ला वर्णश्रिम धर्मयात थकायेत बुद्धधर्मयात क्वकाये फक्व क्वकाल । अले ला बौद्धभिक्षु धयार्पि नेपाःगालय् चित्रय् हे जक स्वयेदत, जीवित रूपय् खने मन्त ।

थःपिनि कुल परम्परानुसार पाल्पा तानसेननिसे यल देशया कुल-छेय् वयाः बे छू वःहा त्वय्वै दुहू छहू मचायात क्वाःबाहाः धयागु हिरण्यवर्ण महाविहारया क्वाःपाःछेय् च्चयातःपिं भिक्षुपिनि चित्र क्यनाः थाव्पाजु धाल- भिक्षु धयार्पि भगवान् बुद्ध व अशोक महाराजया पालय् दुगु खः, थवया लिपा चूडाकर्म याये धुनेवं भिक्षु तु जुयावनेगु चलन मदयावन । आः स्वाः स्वाकं धात्येया भिक्षु धयार्पि स्वयेमन्त । थव खे व मचाया नुगलय् छापा जुल । लिपा वं सारनाथय् धात्येयाम्ह स्वाःहा भिक्षु खंबलय् व उलि थुलि मदयेक आश्चर्यचकित जुल । राजकुमार सिद्धार्थ गौतमं रोगी, बुरा व सीहा खनेधुकाः लिपा शान्त दान्तह्य भिक्षु खंबलय् थथे हे प्रभावित जूगु खः । भिक्षुदर्शनं आर्कषित जूपिं निहूं शाक्य ला शाक्य हे खः, छहू शाक्य राजकुमार जुल, मेहू शाक्यवंश । भिक्षु खने धुकाः निहूं भिक्षु जुल । भिक्षु जुया, छहू शास्ता भगवान् बुद्ध हे जुयाबिज्यात, मेहू भगवान् बुद्धया

वंशानुगत परम शिष्य ।

प्रधानमन्त्री रणोदीपया पालय लूँकःमिथा ज्या
यानाच्चवंह्य छह्य सोज्ञा सीधाह्य मनूयात मुदां वयंकाः
अन्याय यात । अव सह याये मफयाः वं हाकिमयात हे
दायाबिल, अलेंलि व शावयंशजु यल देशय् मच्चर्वसे पाल्पा
तानसेनय् वयाः ज्यासः ज्या हे यायेगु यानाः जीवन हना-
च्चन । अवया काय् हीराकाजी व भौमय्जु मोतिमाया-
पाखे दुह्य लालकाजी व हे ल्याय्हच्चा खः गुह्य भिक्षु
खनेवं थःहा कर्मद्यः खंगु भाःपा थः न भिक्षु जुइ मास्ति
वयाः थःत लहिनातःह्य ककाजु गंक पंक नं हालाः खवयाः
भिक्षु हे जुयां पार यात । लालकाजीयां आमणेर अमृता-
नद्व जुल ।

जुद्धशमशेर खयेत प्रधानमन्त्री जक खः अय्सां
श्री ३ महाराज धकाः धायेकाच्चवंगु इलय्, गुबलय् जि
मचा हे तिनि, जिमि दाजु चिनियारस्तं जितः धया-
विज्यात, “त्याय्-महचास्ह छस्ह भिक्षु किण्डोबाहालय्
वयाच्चवंगु दु, अनं बाखं कनाविज्याइगु साप बांलाः, बाखं
न्यनेत छन्त नं छववः द्वनायंके नु ।” धात्यें जि दाजु नापं
वना । किण्डोबाहाः जायेक बाखं न्यर्पि दु । वसपोल
भन्तेनं कनाविज्याःगु बाखं जि मचां हे थू । बाखं कनी-
बलय् वसपोलं प्वः पर्ति “धाल खन धाःसा, धाल खन
धाःसा” धकाः धयाविज्याइगु जुयाच्चन । बाखं कनीर्पि
मेमेपिसं थये गबले धाःगु मताः । अव वसपोलया थेगो
जुयाच्चन । मेमेपिसं बाखं कंगु जि न्यने नं, स्वये नं तर
याँ थन बाखं कंगु व स्वयाः गाववं पाः । बाखं कनाच्चवंह्य
वसपोल भिक्षु जिगु मिखाय् छाइसे, नाइसे, बांलासे, यड-
उसे च्च । मेपिसं बाखं कनीबलय् मुलपर्ति थ्यानाः, सफू
जुयाभः न्हाने तयाः, स्वांमालं ववखायाः सफू पौ पुत्तु
उइकाः ववनाः, ह्लाःह्ली संकाः बाखं कनीगु खः । थन

जि खन, मेचय् च्वनाः, तुति ववकयाः, ह्लाःतय् पंखाच्चा
छगू व तुइसे च्वंगु ह्लाःहुसा छकू ज्वनाः, ह्य इकिधिकि
मसंकुसे, म्हुतु अप्वः वाहां खानाः तःसः-चीसः मयासे,
नाइसे च्वंगु सलं बाखं कनाच्चवंह्य, ह्यासुगु चीवर पुनातःह्य
भिक्षु । अव खंबलय् जितः दीपंकर तथागत व मैत्रीय बुद्ध
लुमंसे वल । लिहां वयाबलप् दाजुं जितः कनाह्याविज्यात—
अमृतानन्द भन्ते धयाह्य बाखं कनाविज्याःह्य वसपोल हे
का । गय् च्च बाखं कनाविज्याःगु ? खला गय् च्चवंक
बांलाः ? जि स्वोकृति सूचक छ्यं संका । बाखं कंगु जितः
न थात्यें बांलाः ताःगु खः, हानं हानं न्यने मास्ति वयेक ।
दाजुं हानं धयाविज्यात, वसपोल भन्तेया छे पाल्या तान-
सेनय् । वसपोल थन नेपालय् विज्याःगु आपाः मदुनि ।

अवया लिपा नं जि दाजुलिसे किण्डोबाहालय्
वना । भन्ते च्वनाविज्याःगु ववयाय् दुहांवना, दाजुं भन्ते-
यात छ्यं ववछुनाः दण्डवत् यानाविज्यात । थये दण्डवत्
याःगु जि ह्लापा मखांनि । थेजिपित्त पालि भोपुइगु व
अनियाये, बनियाये, भायियाये धाइगु जक स्यू । भन्तेनं
जितः छापय् यानातःगु ‘बुद्धवन्दना’ या भों वियाः धया-
विज्यात, “ना अव छेय् यंकाः व्वै । बांलाक आखः व्वै
ह्लां बाबु !” वसपोल भन्तेया थाय् वनेबलय् जितः अथे
सफू वियाविज्यायेगु क्रम वसपोल दत्तले नं ल्यना हे
च्चन । थुकिया लागी जि वसपोलप्रति आभारी जुया ।

जुद्ध शमशेर प्रधानमन्त्री जुयाः गुलिचां मदुवं
नेपालभाषाया बौद्धपत्रिका ‘बुद्धधर्म व नेपालभाषा’
स लेख छापय् याःपि सकसितं जावलाखेल दरबारय् सःताः
“आवंलि थःगु भाय् नेवाःभासं थये चवये मखुत” धकाः
कबूल याकाहल । लिपा प्रजातन्त्रया अधिकार पर्वंपि व
मेपित्त नं जेलय् तल व शुक्रराज शास्त्री आदि अ्यहसित
मृत्युदण्ड विल । अवहे जुद्ध शमशेरं किण्डोबाहालय् च्चवंपि

भिक्षु व अनगारिकांपि सकसितं नेपालं विदेश भारतय्
पितिनाश्चवत् । शाक्यमुनि बुद्ध जक मखु कनकमुनि आदि
प्राचीन बुद्धिं न बूगु व उलिमछि बाहा:-बही, चीबाः-
दुगु थ्व पुण्यभूमि नेपालं बौद्धभिक्षुं पितिकावने-
माल । थुलि जक मखु भिक्षु धर्ममालोक व वसपोल भिक्षु
अमृतानन्दं सम्पादन यानाबिज्याःगु 'ज्ञानमाला' भजन
हाःपि व सफू स्थूहसित समेतं थानाय् सःताः, तारीख्य-
तया: शास्ति यात । थुबलय् विरोध याये फुपि छहु दुगु
मखु । विरोध यात धाःसा वं छु जक सजाँय फये मालिगु
खः धाये मफु । प्याहसित स्थानाः स्वीनिहासित इयाल-
खानाय् कुंगु तःदे दुगु मखुनि ।

थःगु देश नेपालया शहरं पिने चंगु चिकिचा
धंगु किणडोल नांया गांया चिकिचा धंगु छगू बाहालय्
च्चनाः धर्मदेशमा यानाच्चर्वंपि भिक्षु व अनगारिकांपि नापं
च्याहसित देशं पितिनाहःगु खनाः थुबलय् सारनाथय्
च्चनाच्चर्वंहु युवक भिक्षु अमृतानन्दया नुगलय् पा-मलखं
कल । वसपोल थःगु वेदना प्वकेत थः अध्ययन
यानागु देश लंकाय् बनाः थः गुरुपिके सहायता पवना-
बिज्यात । वसपोल लंकाया नांजाःहु भिक्षु नारद महा-
थेरया नेतृत्वय् न्याहसिगु छगू शिष्टमण्डल छनाः नेपा-
लय् बिज्यात । थुबलय् जुद्धशमशेर नेपाः तोताः पिहां
बनाः नेपालया प्रधानमन्त्री पद्मशमशेर जुयाच्चवने धुकल ।
थुगु शिष्टमण्डलं अनुरोध याः थें थुम्ह पद्मशमशेर थेर-
वादी भिक्षुंपि हाकनं न्हापाया थें नेपालय् वये दयेका
बिल । न्हापां भिक्षु धर्ममालोक नेपालय् दुहां बिज्यात ।
अले भेरिपि भिक्षु व अनगारिकांपि न नेपाः दुथ्यन । थुकर्थ
पितिनाश्चःपि भिक्षुंपि नेपालय् दुहां वये दुगुयात भिक्षु
अमृतानन्द महास्थविरया बल्लाःगु कुतः खः मधासे
मगाः ।

भारतय् निर्वासित जीवन हनाच्चर्वंपि भिक्षुंपि व
श्रद्धालु उपासकर्पि जानाः भगवान् बुद्धं धर्मचक्र प्रवर्तन
यानाबिज्याःगु सारनाथय् 'धर्मोदयसभा' नामं छगू बौद्ध
समिति स्वंगु जुल । थुकिया न्हापांहु अध्यक्ष भिक्षु ऊ चन्द्र-
मणि महास्थविर जुयाबिज्याःगु खः । भिक्षु अमृतानन्द
महास्थविर थ्व धर्मोदयसभाया मन्त्री व अध्यक्ष जुयाः
ताःकाल तक सेवा यानाबिज्यात । थ्व धर्मोदयसभां नेपाल
भाषाया सफू पिकायेगु यात । भिक्षु अमृतानन्द मन्त्री,
धर्मोदयसभा, सारनाथया प्रकाशकत्व व प्रबन्ध सम्पादक-
त्वय् कालिस्पैंगं 'धर्मोदय' लय्-पौ पिहां वल गुर्कि
नेपालभाषाया माध्यमं थेरवाद बुद्धधर्मयागु जक प्रचार
याःगु मखु नेपालभाषा साहित्ययात नं न्हाःने न्हाके
यंकल । थुबलय् तक नेपालय् दुने नेपालभाषां न धर्म व
साहित्यया गुगुं सफू प्रकाशन याये ज्यू, त त पत्र पत्रि-
का हे पिकाये ज्यू ।

थ्व स्वयाः न्हाः नेपालभाषाया कवि लेखकर्पि
जेलय् लानाच्चवंबलय् भिक्षु अमृतानन्दं महाबोधिसभा,
सारनाथ, बनारस पाखे प्रकाशित हिन्दीभाषाया "धर्म-
द्वूत" पत्रिकाय् पालि बौद्धमुत्तत नेपालभाषां हीकाः व
लेख चवयाः नेपालय् थेरवाद बौद्धधर्मयात न्यंका जक
बिज्याःगु मखु कि धर्मया माध्यमं नेपालभाषाया नं प्रचार
प्रसार यानाबिज्याःगु खः । भिक्षु अमृतानन्दया कुतः
थुलिइजक नं कुकामच्चं । वसपोलं नेपालभाषां दकलय्
न्हापां अल इण्डिया रेडियो ब्रोडकाष्ट यानाबिज्यात ।

झंगः स्वये बांलाः, वया सः न्यने यइगु । बांलाःगु
स्वयेबलय् व यडपुगु न्यनेबलय् क्षणिक आनन्द दइ तर थ्व
सार दुगु मखु । ख्यालितसे इतिइति न्हिले वयेक ढे
ल्हाइ तर थ्व नं सारपूर्ण मखु । 'सुमासिता च या वाचा
एतं मंगल मुत्तमं' धाइ सार खःसा थ्व हे सुभाषित खः ।

धर्म व्याख्यान खः । सुभाषित मनुखं जक ल्हाये फइ व नं सत्यनिष्ठा दुम्ह धार्मिक मनुखं । बाखं कनीम्ह व्यक्ति बांलाःहा जुइमाः, वया स्वरूप व सः नं । भगवान् बुद्ध स्वीनिता लक्षण लाःहा खः उर्कि भगवान् बुद्धया रूप दर्शन जक लायेवं हे गुलि मनूत ला चिकुलां हाय् निभाः खयेवं सुख दयावइ थें धार्मिक सुखया आनन्दानुभूति याइ-पि जुइ । अले वसपोलया कस्ति थें बाकुगु सलं नं उलि हे सालीतिनि । उर्कि बांलाक यडपुक बाखं कनीम्हेसित व्यक्तित्व नं मदयेक मगाः । भिक्षु अमृतानन्द ल्याय्ह्य-बलय् साप हे बांलाः, धलवतया थनातयाहा मूर्ति थें च्चं । वसपोल बाखं कनेत बिज्याइबलय् व पिने वनेत बिज्याइबलय् नं चत्त च्चंक चीवर पुनाविज्याइ । छुं मखु धाःसां झंगःतय् थें रंगोन पा थें बुत्तादार सं मदुर्पि मनूतय् व्यक्तित्व ब्वयेगु लागी वसः नं छता मदयेक मगाःगु बस्तु खः । बाखं कनेत तिस्सः, घोसः, मचासः, मिसासः, थवःसः मज्यू, पाय्छिगु यडपुगु सः माः । अले जक बाखं न्यनीपिनि न्यनेमास्ति बइ, न्यनागु खैं नुगलय् दुने थ्यंक दुहाँ वनी । थव सकतां गुण भिक्षु अमृतानन्द अन्तेयाके दुगु जुल । उर्कि हे खः भिक्षु अमृतानन्द बाखं कनिगु धाल कि ल्याय्ह्य ल्यासे, बुहा-बुहि, मचा-मिसा मधासे ग्वाःग्वाः स्वः स्वः मनूत आनन्दकुटी बिहारया अपाय्मछि धंगु थासय् च्चतां च्चने थाय् मदयेक मुं वडगु । थेरवाद धर्मया व्याख्यान दकलय् न्हापां धर्म आदित्य धर्माचार्य तैलाछिइ धर्ममान साहुया बहिगलय् याना-विज्याःगु खः । थव थेरवादया आकर्षक व व्यापक रूपं प्रचार भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं हे यानाविज्याःगु जुल ।

मनूथाके थःथम्हं प्रेरणा मवइगु मखु वः, तथापि अश अप्वः प्रेरणा थनेत प्रेरणा बीर्पि मनूत मदयेक मगाः ।

युवक भिक्षु अमृतानन्द बांलाक बाखं कनेगु प्रेरणा गुरुवर भिक्षु ऊ चन्द्रसणि महास्थविर व भिक्षु महाप्रज्ञापाखे बल धाःसा, सफू च्चया: प्रचार यायेगु प्रेरणा भिक्षु धम्मालोकपाखे वःगु खनेदु । स्कूल, कलेज चायेकेगु प्रेरणा विदेशया स्कूल कलेजपाखे बनागु जुल । जिगु देशय् नं थुजाःगु शिक्षणसंस्था दयेके दुसा जगू धयागु भावना वसपोलया मनय् बारंबार वयाच्चनी । थुकिया हे प्रतिफल आनन्दकुटी विद्यापीठ व आनन्दकुटी साइन्स कलेज खः ।

ब्वनेगु व च्चयेगु नं छगू नसा खः तर भिगु नसा । बांलक लालकाजी नियमित रूपं स्कूलय् ब्वने खंम्ह मचा मखु, ल्याय्म्ह जुइकाः शास्त्राया सार वचनं प्रभावित जुइकाः, बुद्धधर्मया गहन अध्ययन याये धयागु भावनां जायेकाः जक ब्वंम्ह खः । ब्वन नं थःगु देशय् व थःगु भासय् मखु । थेरवादी बुद्धधर्मया गढ वर्मा व लंकाय् वनाः अनयागु प्रसिद्ध विहारय् नांजाःपि बौद्धविद्वान् पिके ब्वनाः युवक आमणेर अमृतानन्द ज्ञानया पित्याः प्याय्चाः लंकल । थःगु भाषाय् ब्वनेगु मन्त कि भाषा जक स्थनेत हे दं दं बी । बर्माय् वनाः बर्मीभाषा, लंकाय् वनाः सिंहली व अंग्रेजीभाषाया नापं सुख्यतः पालिभाषाया गहन अध्ययन जुल । पालिभाषा ब्वनाः सयेकाः बुद्धधर्मया रस पान जक यायेफत मखु, थव पालिभाषां मां-भासं थें हे पररर खैं ल्हाये फत । थथे भिक्षु अमृतानन्द तःगु भाषा सयेकातःगु दु । उर्कि वसपोल छम्ह बहुभाषा बिज नं खः ।

पालिभाषाया ज्ञान थेरवाद बुद्धधर्मया मन्दिरय् दुहाँ ब्वनेगु ताःचा खः । वसपोलभिक्षु अमृतानन्द पालि-भाषा थासं थासय् अध्ययन यानाविज्यात । आखिरय् भारतया नालन्दा इन्स्टिच्यूट पाखे पालिभाषाय् आचार्य

(एम. ए.) या परीक्षा विशिष्ट श्रेणि इ समृतीर्णं जुया-
विजयात् । श्रीलंका बौद्ध एकेडेसी पाखें साहित्य चक्रवर्तीं
व नालन्दाया पालि इन्स्टिट्यूट पाखें विद्यावारिधि उपाधि
तक नं वसपोलयात् प्राप्तं जुल । वसपोलया कोथा बुद्ध-
धर्मया सफुलिं जाः, वसपोलया ई बुद्धधर्मया सफू व्वनेगु
व च्छयेगुलिई छ्वाः, वसपोलया मन गथे यानाः यक्ष सफू
च्छये, पिकाये धयागुलिई न्हाः । एववः खैय वस-
पोलं धयाविज्याःगु जि लुम—जि बुद्धधर्म सम्बन्धी सफू
छैवचं च्छचं हे पुश्लुक की दुसा ज्यू । बुद्धधर्मया विका-
सय् गुलि तन्मयता वसपोलया ?

लालकाजीया मचाबलय् मे हाले न्हाः, सः नं
बांताः, उंकि व भजन मण्डलिई भुलय् जुल । मचांनिसें
मां-बौ मदुमह वयाके अस्यःपहः दु । उंकि वं मेर्पि भजन
हालीर्पि सहर शिवबूटी गजि त्वनेगु नं यात । लालकाजी
जुत्तले वयाके गुगु बालसुलभ चञ्चलता दुगु खः, अमृता-
नन्द जूबलय् व चञ्चलता मदयावन । साधुभेदयात् ल्व-
येक स्वभावय् गंभीरता वल । बुद्धधर्मया अमृतय् आनन्द
वल । शीलबलं सदा शान्त दान्त जुल ।

भिक्षुपिन्त पालिभाषाया सूत्र व गाथा दःसा गाः,
भाषाया भजन मे वसपोलपिन्त स्वाः । उपासक उपासि-
कात् यथःगु भासं भगवान्या भजन यायेमाः । उंकि इमित
थःगु भाषाया भजन मे माल । भिक्षु अमृतानन्द किशोरा-
वस्थाय् भजन हालेगुलिई अभ्यास दुम्ह व भिक्षु अहा-
प्रज्ञाया संगत् लाःम्ह जुयाः वसपोल व भिक्षु धम्मालोक
भन्ते निम्ह जानाः भगवान् बुद्ध सम्बन्धी भजन ‘ज्ञानमाला’
नामं संग्रह यानाविजयात् ।

मित हे पासार्पि, छाय छवयाच्चवना ।

निर्बुद्धि जुयाः छु स्वयाच्चवना ?

शास्त्र विद्या थुगु लोकय् उत्तमगु नेत्र रे

शिल्प विद्या थुगु लोकय् अतिकं सुमित्र रे
थ वसपोलं चिनाविज्याःगु भजन खः । ‘ज्ञान-
माला’ सफुलिई वसपोलया तःगूमछि भजन मे दु ।

थौं भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर थेरवादयाम्ह
खःसां वसपोलया पूर्खा वज्रयानयार्पि खः । उबलय् सलं
सः दैं तक येै यल स्वपय् बुद्धधर्म धयागु महायान वज्र-
यान जक खः । नेपाःगालं पिने बनाः च्वंवंपि बुद्धमार्गो-
पिसं थव हे वज्रयान बुद्धधर्म उवनावंगु खः । नेपाःगा-
लय् नकतिनि नकतिनि थेरवाद दुहाँ वःबलय् वज्रयानया
वज्राचार्यपिसं न्हू प्रवेश जूगु थेरवादयात् यः मताल, थये
हे थेरवादया भिक्षुपिसं वज्रयानयात् केवल कर्मकाण्ड व
पुरोहितवाद जक खः धकाः धायेगु यात । सी दयेक नेपा-
लय् जिन्यागूगु विश्व बौद्ध सम्मेलन न्हाने वसेलि थेर-
वाद, महायान व वज्रयान धकाः भेदभाव यायेमजिल
धयागु भावना जायावल । थव जिन्यागूगु विश्व बौद्ध
सम्मेलन स्वंगुलं यानयार्पि बौद्धत जानाः सम्पन्न जुल ।
थये स्वखलःसितं मेल-मिलाप यायेगुलिई भिक्षु अमृता-
नन्द महास्थविरया तःधंगु छ्लाः दु । वसपोलं वज्रयानया
पण्डित वद्रीरत्न वज्राचार्यं नेपालभाषां च्वयाविज्याःगु सफू
प्रंगे जी भाषां हीके बिया: आनन्दकुटी विहारगुठीपाखें
Buddhism of Nepal नामं पिकायेकाविजयात् ।
थवयां लिपा हानं वसपोल वद्रीरत्न वज्राचार्ययागु हे
“हृषायार्पि प्रतिद्व वज्राचार्यपि” धयागु सफू आनन्दकुटी
विहारगुठीपाखें प्रकाशन यानाविजयात् । वसपोल भन्ते
स्वयं महायान मतावलम्बीत दुगु सोलुखुम्बु बिजयानाः
धर्म-प्रचार यानाविजयात् व “सोलुखुम्बु यात्राको
डायरी” धयागु सफू च्वयाः पिकायेविजयात् । बुद्धधर्म
छगु हे खः थव स्थविरवाद, थव महायान, थव वज्रयान
धकाः हालाः बायाच्चवनेगु बखत आः थव मखुत धयागु

आनन्दभूमि

वसपोलया गुगु विचार व प्रयास खः थ्व स्पूहणीय खः ।

शाक्यकुमार सर्वार्थसिद्धयागु तुति पालि खनेवं हे
अबुहा शुद्धोदन महाराजयात असित ऋषि धाल— थ्व
मचा लिपा त्यागी बौद्ध जुइ । थथे हे मचाम्ह लालकाजी
शाक्य खनेवं स्वामी सच्चिदानन्दं बौद्ध हीराकाजी शाक्य-
यात धागु जुयाच्चन— “थ्व मचा यातालु जुइ ।” धाल
गथे अथे हे थ्व लालकाजी शाक्य भिक्षु अमृतानन्द जुइ
धुंकाः, भारत व श्रीलंका ला पाजुया छे थे हे जुल ।
एशिया, यूरोप, अमेरिका व अफ्रिका ३५ गुलि मयाक
मुलुक्य बुद्धभूमि नेपालया धर्मदूत जुयाः चाचाः हिला-
बिज्यात । वसपोल भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर नेपालया
राहुल सांकृत्याधन खः देशांदेश चाः हिलेगुलिइ व जि-
नं-जि सफू च्वयेगुलिइ नं ।

मनूतयके गुण ला दइ तर छहसिके हे तःता
गुण दये थाकु, तर थ्व थाकु जक खः असंभव मखु । छह
व्यक्तियाके, तःता गुण दुगु नं दु किन्तु द्वलय् लाखय् छम्ह
निम्हेसिके कज थथे तःता गुण संयुक्त जुयाच्चंगु दइ ।
धर्मोदयसभा, आनन्दकुटी विहार व विद्यापीठ तथा बौद्ध
धर्म धायेवलय् झीगु नुगःमिखाया न्हाःने छह्य मनू
इवातां दं वइ व खः भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर । धर्मो-
दयसभाया आरंभकालय् भिक्षु महानाम स्थविरं ह्लापांगु
या यानाबिज्यात, आनन्दकुटी विहारया स्थापना भिक्षु
वर्मालोक महास्थविरं यानाबिज्यात तथा आनन्दकुटी
विद्यापीठ ह्लापां १२ म्ह मचात खाकाः व्वंकेगु ज्या न्हुछे-
बहादुर वज्राचार्यं याकाः स्वनाबिज्यात, थुकिया लागी
वसपोलर्पि धन्यवादया पात्र खः । थ्वया लिपा धर्मोदय
भा, आनन्दकुटी विहार, व आनन्दकुटी विद्यापीठ व्वल-
केगुलिइ व बुद्धधर्म सम्बन्धी सफू नेपाली, नेपालभाषा
अंग्रेजी भासं यानाः ७६ गू नं मयाक च्वयेगुलिइ आ-
आनन्दभूमि

चार्य भिक्षु डा. अमृतानन्द महास्थविरया तन मन धन दु,
हिचःति दु, न्हापु-ति दु । चखुंचा-बखुंचां उखे थुखे
नसा मालाः थः मचातय्त नके हइ थे यानाः आनन्दकुटी
विद्यापीठयात व्वलंकुगु व बौद्ध ग्रन्थया धुक् जायेकुगु
खंपिसं खंगु हे दइ, स्यूपिसं स्थूगु हे दइ ।

भाषाया खेय् बुद्धधर्म कटूर मखु । स्वयं भगवान्
बुद्धं उबलय्या शिष्ट भाषा संस्कृतयात बुद्धधर्मया माध्यम
भाषा यानाबिमज्यासे जनभाषा मागधी धालसां पालियात
बुद्धधर्मया माध्यम भाषा यानाबिज्यात । थुबलय् केवल
खेह्लाबह्ला जक याइगु पालिभाषायात हे थःनालाबिज्यात ।
थ्वया लिपा बुद्धधर्म छगु जक भाषाय् सीमित मजुसे
संस्कृतभाषाय् नं बुद्धधर्म च्वयेगु यात । बुद्धधर्म चीनिया
भाषां चीनय् प्रचार जुलसा संयभाषां तिब्बतय्, थथे हे
बर्मा, थाइलैण्ड, लाओस, कोरिया, जापान, भियतनाम
आदि देशय् गन गन बुद्धधर्म वन, अन अन उगु हे देश-
यागु भासं बुद्धधर्म च्वयेगु । आः वया: यूरोपया भाषाय्
नं बुद्धधर्म उलि हे दुधने धुंकल । थ्वहे खनाः खइ भिक्षु
अमृतानन्द भाषाया विषयय् छगु हे जक भाषा धकाः
कुंकाच्चनाबिमज्याःगु । वसपोलं दकलय् ह्लापां थःगु मां
भाय् नेपालभाषां सफू च्वयाबिज्यात । आःतक नेपाल-
भाषाय् २२ गू सफू खात । वसपोलं नेपालभाषाय् गुलि
च्वयाबिज्यात थ्व म्हो मखु । नेपालभाषा थपिनि अपेक्षा
नेपालीभाषा थुपि ग्रधिक संब्याय् दु । नेपालीभाषा नेपा-
लया राष्ट्रभाषा जुयाः जक थ्व अप्वः प्रचार जूगु मखु,
नेपालं पिने नं नेपालीभाषा ह्लापिनि गुलिखे दु । नेपा-
लीभाषां च्वत धाःसा बुद्धधर्मया बारय् सीके थुइकेगु
इच्छा दुपि थुपि आपाःस्यां युइके सीके फइ धयागु अभि-
प्रायं हे जुइ लिपा भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर पाखे
नेपालीभाषाय् आपाः सफू पिहां वल । नेपालीभाषा नं
मथूपिनि लागी अंग्रेजी भासं च्वयाबिज्यात । थुकथं मां

भाय् नेपालभाषा २२ गू राष्ट्र भाय् नेपाली ७३ गू व
अन्तर्राष्ट्र भाय् अंगे जी ३ गू सफू च्वयाबिज्याःगु जुल ।
वसपोलया ह्लाः अ स्वतां भाषाय् उलि हे जाः, उलि हे
न्हाः ।

नेपालभाषाय् धायेमाःगु खे तथ्यंक धाये मदइबलय्
व धायेमाःगु खे तथ्यंक धाये मछिनीबलय् थःगु नां सुचु-
काः हेकतंया नां तयाः ज्या याना वयाच्वंगु व च्वया-
वयाच्वंगु खः । अ वे हे क्रमय् यलया जगतमान वैद्यं थःगु
नां धर्मं आदित्य धर्माचार्य धकाः हिल, वैकुण्ठप्रसाद
श्रेष्ठं तारा धकाः तल, व चित्तधरं 'हृदय' धकाः च्वत ।
थथे हे मिकु अमृतानन्दं न 'पथिक' धयागु छद्म नामं
'धर्मोदय' स लेख पिकयाबिज्याःगु दुगु जुल ।

मनूतय् ख्वाः पाः थे स्वभाव न पाः । गुलिस्यां
थःगु बयान यानाः जि थय्, जि अय्, जि थय् याना, जि
अय् याना धकाः थःत थहू थत छ्वयाः खे ह्लानाच्वनी,
गुलिस्यां अवया अःखः । अमृतानन्द भन्तेन थथे धया-
बिज्याःगु आपास्यां ताः जुइ, "जि पाल्पा ताननेनयामह-
गामाः खः, जि छु मस्यू । जि च्वयेत च्वया तर शुद्धा-
शुद्धिया उस्त ख्वाल मदु ।" वसपोल थःके दुगु म्हति
थहूं तु उलाबिज्याइ सुचुके त्वपुइ धयागु मदु । वसपोल
छ्ववः जितः कनाबिज्याःगु दु, वसपोल नेपालय् ह्लापां
ह्लापां वयाः बाखं कनाबलय् गामं वयामहसिगु भाय् व
थन शहरयापिनिगु भाय् पाःगु जुयाच्वन । शहरयापिं
जिमिगु भाय्यात भाय् नः धाइगु जुयाच्वन । उंक बाखं
कने धुनेव मोतिलक्ष्मी उपासिकर्पिके थौं बाखं कनागु गथे
छ्व धकाः न्यनेगु । अले दुंथाय् स्यंथाय् वय्कःपिसं व
थथे धायेमाःगु भन्ते, व अथे धाये माःगु भन्ते धकाः कनी ।
छ्ववः ला न्वलं दाल धाये माःथाय् खःमुलि दाल धकाः
धयाच्वन हैं । अ न्यनाः बाखं न्यंपि हुरुहुरु न्हिल ।

वसपोलं जि धयागु द्वन धकाः ला सिल तर गन थाय् द्वन
धकाः मस्यू हैं । लिपा बाखं कने सिधयेकाः न्यना स्वया-
बलय् तिनि थःगु द्वं सिल हैं । थुबलय् बाखं कनेबलय्
थः धायेमाःगु शब्द नेपालभाषाया यमिमासं धायेगु भवयाः
गुलि मछिनाच्वनीगु हैं वसपोलयात । वसपोलं थथे थःगु
कमजोरी न कनाबिज्यानाच्वनी, अ वसपोलया यचु नुगः
या चिं खः

वसपोल अमृतानन्द भन्ते कुशीनगरय् ऊ चन्द्रमणि
महास्थविरया उपाध्यायत्वय् जिंच्यादैया उमेरय् आमणेर
जुयाबिज्याःगु खः । अ वसपोलया जीवनयातःधंगु हाचां
खः । अ वया न्यादै लिपा ने. सं. १०६० सालय्, नेपालय्
राजनैतिक पर्व जूगु देय् धायेमाल, वसपोल सिरि धर्म-
रक्षित वंसालंकार पालन वजिराराम महानायक महायेर
पाखे उपसम्पदा लाभ यानाबिज्यात । अ वसपोलया
जीवनया तःधंगु आकांक्षा खः । वसपोल उपसम्पद जुया-
बिज्याःगु बासः दै ध्यन । अ न्यय् देया दुने वसपोल
थेरवादया प्रचार व शिक्षाया प्रचारय् तःधंगु ज्या याना-
बिज्यात । थुंक पुण्य सञ्चय व शिक्षा हासिल याःपिच-
ला या हे यात, थुंक राष्ट्रयात हे गुहालि जूगु डु । वस-
पोलया अ ज्याया भि-लिच्चवः लिपा तक न ल्यनाच्वनी
थुंकिइ शंका मदु ।

आनन्दकुटी विहार, आनन्दकुटी विद्यापीठ
आनन्दकुटी विहारगुठीया प्रकाशनया नां कायेवं जिन्
न्हाःने आचार्य मिकु अमृतानन्द महास्थविरया शान्त-
मूर्ति च्वंबइ । वसपोल शद्वाया पात्र खः । वसपोल पात्रे
थःगु धर्मया सः न्यंक भनं अवयावनेमा, वसपोलपात्रे
जुयाच्वंगु बुद्धधर्मया सफू च्वज्याया अमृतसम धारा मदि-
कक न्हां वसपोल थुगुलोकं विदा जुयाबिज्यात ।

अमृतानन्द भन्ते - जिं स्यू थें

□ प्रेमबहादुर कसा:

जि छह्य उदाय्-उदास । जन्म हे बौद्ध । उदाय्, बरे, गुभाःजु । थुपि स्वंगूया छगू हे दीक्षा । गुभाःजुया अर्थ खः गुरुभाजु अर्थात् धर्म सम्बन्धी कुक्क खैं कनीमह, दीक्षा बीम्ह, घण बजू ज्वना: मुखलं पुयाः पूजा-आजा याइम्ह गुरु-गुरुजु । ब्रह्म मात्रयात आखः छगः हे मसःसां पण्डित धाइ थें वज्राचार्य मात्र सक्सितं गुरुजु धाइ । अथे ला शावयतयत नं गुरुजु धायेगु चलन दु । तर, शावय व वज्राचार्यय् फरक छु धा:सा शावययात बरे जक छुइ वज्राचार्ययात बरे छुइ धुकाः आचाः लुइगु नं ज्या याइ । अले तिनि व वज्राचार्य जुइ, वज्राचार्य याइगु ज्या यायेत अधिकार वयात दइ । गुरुजु व बरेजुयागु थज्याःगु हे दीक्षा दुम्ह जूसां उदाय् थुपि स्वयाः यक्को पा: । गुरुजु, बरेजु बरेछुनाः आंगसा त्वाःत्वाइपि खः, उदाय् क्यत्ता-पुजा यानाः आंगसा छुइम्ह । चित्तधर दाइ छम्ह उदाय् खः । वय्कलं थःत उपासक धयादिल । वय्कःया केहै मय्यजु मोतीलक्ष्मी शक्षनं थःत उपासिका हे धयाच्चंगु दनि । जि स्वये उदाय् धयापि न्हापा उपासक जक मखु कि भिक्षु जुइत पियाच्चंपि श्रामणेरपि खः ला धया थैं च्वं । स्थिति मल्ल राजां भिक्षुया पुसा हे मल्यकुसे सक्सितं गूहस्थी जीवन हनेगु नियम दयेकाविसेलि भिक्षु जुयाच्चंपि ब्रह्महृत जुक्को वज्राचार्य जुयाः पुरोहितया ज्या याइपि गुरुजु जुल, मेर्पि भिक्षुत बरे अर्थात् वन्दना याये बहपि जुल, गूहस्थीजीवन खनाः बिरक्त व उदास जुइ धुकूपि, छे-बुं त्याग याये धुकूपि श्रामणेरत उदाय् जूल । न्हापा उदाय्, बरे व गुभाःजु स्वखलः नं छथाय् हे

चवना: छगू हे विहारय् जीवन हनाच्चंपि जूगुलि हानं गूह-स्थी जीवनय् लिहां वःबलय् स्वंगू थरि जुयाः नं छगू हे दीक्षा जूगु जुइमा ।

बौद्धतय् जात-भात मदु । भगवान् बुद्ध ब्राह्मण-वादया कट्टर विरोधी खः । वसपोलं धयाविज्याःगु दुः-न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राह्मणो, कम्मना वसलो होति कम्मना होति ब्राह्मणो ।

तर, स्थिति मल्ल जुं चीवरधारी भिक्षु व श्रामणेरतयत तष्कं गूहस्थीजीवन हंकाः हिन्दुकरण याना विलेलि बौद्धतय् नं जात-भात दत, बौद्धतय् गु कर्म-काण्डय् नं हिन्दु पहः वल, विधि विधान नं हिन्दु छांट-यागु जुल । उदाय् तय् जक क्यत्तापुजा यायेगु थिति जूगु मखु कि बरे छुइ न्ह्यः बरेजु व गुरुजुपिनि नं क्यत्तापुजा याये माःगु चलन दयेकाविल ।

अथे ला नेपालय् जिस्वसः दै न्ह्यः हे वज्रयान वये धुकूगु खः । शान्तिकराचार्य नेपाःयाम्ह दक्ले न्हाप्पांम्ह वज्राचार्य खः । शान्तिकराचार्यया शिष्य बन्धुदत्तं वज्र-यानी विधि कथं तन्त्र मन्त्र यानाः बुग्द्यःयात कामरू-कामाक्षं नेपालय् हल । उगु बखतय् नेपालय् जातभात मदुनि । न्हयसः दै न्ह्यः स्थिति मल्लं तिनि जातभात दयेका ध्यूगु खः । अथे जूसां थःथगु थिति व चलन कथं ज्याखैं शुरुशुरु जुयाधनाच्चंगु खः । गुरुजु व बरेजुपिनि उपरय् अपार शदा भक्ति जयमांपिनि दु । गुरुजुपित पाठपूजा याकेगु व दान दक्षिणा बीगुली जयमांपिनि नुगः छवः ।

अथे है ६२।६३ वैं दुगु खें । खामनिसें म्हदु दाना: क्यान्छ्या लामा धाःम्ह छम्ह सैय स्वयम्भू दर्शन यायेत वल । अन छम्ह गुरुजुं बाखें कनाच्चवंगु खनाः वया नं बाखं कनेगु इच्छा जुल । तर, व नेवा:भाय् मसः । वं सैयभासं कनीगु बाखं नेवा:भासं उत्था यानाः कना ब्रीत नेवा:त निम्ह लुल । छम्ह यटखाबहायाम्ह बेखारत्न खः । लामां कंगु बाखं गुरुजुपिसं कनीगु थें अबदानया बाखं व बुद्धजीवनीया बाखं जक मजुसे दर्शन सम्बन्धी बाखें जूगुलि मनूतय्त तस्सकं घतलगय् जुल । मनूत ग्वाःग्वाः बाखं न्यनेत वल, लिहां वने न्हाः श्रद्धां लामाजुयात भागि यानावेगु यात । थुगु बखतयाम्ह प्रधानमन्त्री चन्द्रशम्शेरं मौका । छवपय् यानाः उदाय् व गुभाःजुयात ल्वाकाबिल । सैययात भागि याइपि उदायत्य् ल्हाःतं जा नये मखु धकाः जात-भातया ल्वापु पिकायेका बिल । न्हापनिसें नया वयाच्चवनागु हे खः, आः जक छाय् मनयेगु धकाः उदायत्य् पैलिनाः ल्वाःम्ह द० दैं दुम्ह एकसूर्य धाःम्ह गुरुजुयात मुहां बुकाः १०० दैं कैदया सजायें यानाहल । उदाय् व गुभाःजुयात ल्वाकाः बौद्ध जगतय् फूट हयेगु चन्द्रशम्शेरया नीति जूगुलि थ्व ल्वापु २००७ सालय् राणाशासन क्वःदसेंलि तिनि क्वःजित । न्हापा आदिकालय् थें हे उदाय् व गुभाःजु छपा व छधी जुल ।

छपा व छधी ला जुल । जिगु नुगलय् गुगु छाप थुकि लाकाव्यूगु खः, व गबलें हे हुया मवन । जि भचा तःधी जुल, भचा भचा भासं सियावल । उकिसनं मुस्मां आखः व्वनाः मुस्मांतय्गु संगतय् लात । बौद्ध जुयाः नं जात-भातयागु खें ल्हानाच्चवनेगु गय् थें, गय् थें च्चवन् । सैयत नं बौद्ध खः । इमिसं जातभातयागु खें गबलें महत्ता:, झी जक गय् जातभात दत धयाथे मनय् खें ल्हाइगु ।

मेगु नं छगु खें दत । जितः गुरुजु न्हिकं बिल । न्हाय-पनय् तीजक स्वांपुयाः न्हिकं व्यूगु । गुरुजुं स्वांपूगु न्हिक सुयातं मकना कने मज्यू धयातःगुलि । लिपा व हे मन्त्र कंकीर हृदय धाःगु छगु सफूलिइ खना । थ्व मन्त्र थोकः व्वन धायेव थथे जुइ जक धयातल, मन्त्र छु द्यःयागु खः धयामतः । धयान व ज्ञान मद्येक मन्त्र व्वनेगु अन्ध श्रद्धा थें च्चवन । आः जि मुस्मां आखः व्वनेगु याये धुन । पासापि यक्को दयावल । न्हापा न्हापा स्वांयापुन्ही व ज्याःपुन्ही कुन्हु गःचाः ह्यू व्वनेगु च्चलन । जनबहाःत्वाः याम्ह जूगुलि त्वाःयापि पसल्या साहूत नाप नं वनेगु याना । गलय् तिचुगु थासय् थ्यन कि घौपलख दिपाः काइ । म्हिचां अय्लाः सिसि व महिपो पिकयाः ज्ञाःज्ञ याइ । अय्लाः व थों मद्येक वज्र्यानया महत्व मदुगुलि गःचाः ह्यू वने बेलय् अय्लाः त्वनेगु आश्चर्यया खें भखु । थुकुन्हु भोय् न्यायेकाः लेकाः वनीपि नं ग्वाःग्वाः दु ।

छन्हु स्वांयापुन्ही कुन्हु पासापि नाप गःचाः ह्यू वनाम्ह गथे गथे जुयाः किस्मोल थ्यन । अन जि गबले मखना थें ज्याःगु छगु न्हागु हे वातावरण खन । भगवान् बुद्धयागु विभिन्न तस्वीर अन व्वयातःगु दु । अले म्हासुगु चीवरं पुनातःपि निम्ह स्वम्ह भिक्षुपिनि दथुइ ल्यायम्हचाम्ह बांलासेच्चवंम्ह छम्ह भिक्षु नं खन । वसपोलं जिगु नुगः न्याकक साल । वसपोलया नां सीके मास्ति वल । सिल भिक्षु अमूतानन्द धकाः । उगु सालयागु स्वांयापुन्ही नेपालय् बुद्धधर्मया इतिहासय् तस्सकं महत्वपूर्ण जू थें जि ताया । अबलेनिसें भगवान् बुद्धया जन्म व निर्वाण स्वांयापुन्ही कुन्हु हे जूगु, अझ बोधिज्ञान लानाः भगवान् बुद्धव प्राप्त यानाबिज्याःगु नं उकुन्ह हे धकाः नेपाःयापि मनूतय्सं सिल । बुलुहुं बुलुहुं स्वांयापुन्ही हनेगु तरीका हे पानावन । ज्ञानमाला भजनं थुको

तसां तये थे यात । बौद्ध जुया: नं जातभातया सिखलं
चिकाच्चर्पि नेवाः तये के बुद्धधर्म सम्बन्धि न्हगु हे भावना
दनावल । २०१४ सालय महेन्द्र जुजुया पालय चतुर्थ
विश्व बौद्ध सम्मेलन नेपालय जुसेलि बुद्धधर्म विशेष
कथं च्छजाया वल । अब फुक्क स्थविरवादया संस्था
धर्मोदयसभाया देव थाःसां ज्यू ।

धात्थे धायेगु खःसा अब ज्याय विशेष लहाः,
विशेष कुतः अति सक्रियम्ह जक मखु कि अति दत्तचित्तम्ह
मिक्षु अमृतानन्दयागु हे खः धकाः झीसं मधासे गाइ
मखु । खः प्राचीनकालय नेपालय ततःधर्मपि बौद्ध विद्वान् व
व तान्त्रिकत दयावन । बन्धुदत्त आचार्य, शास्वतबज्र, सुर-
यबज्र, बाकबज्र, लीलाबज्र थेज्याःपि तान्त्रिकत नेपालय हे
दुगु खः । प्रताप मल्लया पालयाम्ह जामनः गुभाजु लिया
मेम्ह तान्त्रिक नेपालय विहाँ वये मफुत । शीलमन्जु व
गुणधर्मये ज्याःपि प्रसिद्धर्पि बौद्ध दार्शनिक व पण्डित नं
थन मदुगु मखु । तर, जातभातया संकीर्णगु प्रथां यानाः
नेपालय बुद्धधर्म बुलुहुं बुलुहुं ह्लास जुजुं वन । न्हापां
नेपालय आखः स्थनीयिं गुरु धयार्पि हे गुरुजुर्पि जक ।
पांचथरि स्यस्यः त फुक्क बौद्ध । लिपा हिन्दु जुल कि विशेष
मुविधा दइगु सरकारी नीति यानाः पांचथरि स्यस्यः तयसं
स्वयम्भू अजिमायाथाय छाहायेकेगु छगु तोताः मेगु
फुक्क धार्मिक ज्या ब्रह्म पाखे याकेगु यानाः हिन्दूत
यजात, बौद्धत क्वजात धयागु भावना पिकायेकल ।
उदाय-गुभाजुयागु ल्वायुया फलस्वरूप उदायत धयार्पि
ज्यापूत स्वयाः नं क्वजातपि थे यानाः गुम्हं गुम्हं ज्यापु-
तयसंसुद्धा उदाययागु ल्हातं जामनया धायेकाहल ।
सकसिंगु भिस्वयाः सकसितं मि यानाः मिम्ह जुजु मधाये-
कुसे कर्पित फायाः थम्हं राज्य याःगु पापं चन्द्रशम्शेरया
काय मोहनशम्शेरया पालय राणाशासन हे चकनाचूर

ज्याः फुनावन । बज्रयानया अधिपति जुयाच्चर्पि वज्रा-
चार्यपिसं नं धर्मया नामय 'ध' छगः मस्यूसां गुरुजु
धायेके दयेव गाः, विधि सम्बन्धी छुं जान मदुसां पूजा
विधि छगु सयेव पण्डित धायेके दयेव कुगाः थे तायेकल
बौद्ध दर्शन सयेकाः सीकाः सकसितं जान विद्याः विद्वान्
व पण्डित धायेकेगु अःपुगु खैं मखु । नव्याकरण, नाम-
संगीति, प्रजापारमिता सद्धर्म पुण्डरीक थेज्याःगु ततःधंगु
दार्शनिक सफू दुसां उकिया अध्ययन व मनन याःपि सु
मदयाः वज्रयान खालि छायावादी कविता थे प्रतीकवादी-
यान व धर्म थे जक जूवन । द्योयानु ध्यान व तपस्या
यानाः तन्त्र मन्त्रया बलं छुं शक्ति प्राप्त यायेगु उलि
थाकु मजूसां एकाग्रचित्त ला अवश्य यायेमाः थे चवं ।
थे यानाः शक्ति हे प्राप्त याये फुसां अन्धविश्वास व
अन्धश्रद्धा थुकी मदयेक मगाः ।

थौं वैज्ञानिक युग । अन्धभक्ति, अन्धविश्वास व
अन्धश्रद्धाया न्हापा थे महत्व मदये धुंकल । न्हामगुं तर्क
संगत जुइमाः । न्हामगुयां कारण सीकेगु, अर्थ थुइकेगु
थौंया मनूतय स्वभाव । उकिया नापनाप थौं मनूतय
तस्सकं लिमलाः । पुलांगु चाल चलन, पुलांगु रीति-
यिति अनुसन्धानया विषय जक थे जुइ धुंकल । अथे हे
विधि विधान नं थम्हं छुं मथुइक, ततःहाकयेक पुजा
यानाः यवको ई वियाच्चवनेगु जमाना वने धुंकल । थःगु
धर्म नं मवंक भगवानप्रति श्रद्धा व भक्ति क्यनेत समया-
नुकूल ल्वःगु धर्म स्थविरवाद हे खः । अब वाद प्रजा-
तान्त्रिक जक मखु कि अति तर्कसंगत व अन्तर्राष्ट्रिय धर्म
खः । थुकी जातिभेद म दु । मिक्षु कर्मशील प्रजानन्द गुभाःजु
मखु, बरे नं मखु । व छम्ह उदाय खः । दुर्पि मिक्षु मध्यय
थकलिम्ह जूगु नातां वसपोलयात सकसिनं तःधीम्ह भन्ते
धकाः हनबना यानाच्चंगु दु । थौं नेपालय बुद्धधर्मया

पुनर्स्थान जूया: गुलि प्रचार प्रसार जुयाच्चंगु दु उकिया
अर्थ थव हे स्थविरवादयात बीमाः । नेपालय् स्थविर-
वादी बुद्धधर्मयात हानं छकः पुनर्जागिरण याःपि न्ह्यलु-
बा.त मध्यय् महाप्रज्ञा, धर्मालोक, कर्मशील भन्तेपि व
धर्माचारी अनगारिका आदिपि सदां सदां लुम्का तये-
माःपि खः । वसपोलपिसं विनाविज्याःगु भाय् साः व लः
वियाः थवयात व्हासाव्हासां तम्मा यायेगु व उकी स्वां
ह्वयेकेगु व सि सयेकेगु निर्नित गबलें बर्मा, गबलें लंका
गबलें जापान, गबलें रूस आदि देशय् भ्रमण याना:
अन्तर्राष्ट्रिय जगतय् बौद्ध दे नेपालयात महसीके बीगु ज्या
यानाविज्याःम्ह अमृतानन्द भन्ते हे खः, थुकी झ्याः हे
शंका मदु ।

धार्मिक क्षेत्रय् ला भिक्षु अमृतानन्दया अनुपम
देन अनुकरणीय हे जुल । भाषाया क्षेत्रय् नं तःगूमछि
सफू अनुवाद यानाः नेपालभाषाया धुकू जायेकाविज्याःगु
दु । वसपोलयागु थव हे भाषासेवा स्वयाः च्वसापासां
वि० सं० २०१६ सालय् वसपोलयात भाषाजबाया
उपाधि प्रदान याःगु खः । जिगु निर्नित भाषाया क्षेत्रय्
धिरिलाक पलाः तयेकाविज्याःम्ह हे वसपोल । राज-
नीतिइ मनूतयसं भित्तीगु चालबाजी खनाः विरक्त जुया-
च्चनावेलय् वसपोल हे जितः धर्मोदय पत्रिकाया प्रन्तरङ्गः
सम्पादक यानाविज्यात, भाषाया सेवा यायेगु मौका
वियाविज्यात । धर्मोदयय् ज्या यायां च्वसापासा अज्याःगु
साहित्यिक संस्था नं स्वनेगु ज्या जूवन । थुकिया निर्नित
वसपोलप्रति जि तसस्कं आभारी जुयाच्चनागु दु ।

बुद्धधर्मया जन्मस्थान भारत खः । थेरवाद, महा-
यान व वज्र्यान स्वंगु थव धर्मया कचा खः । युपि स्वंगु-
वि भारतय् हे उत्पत्ति जूगु खयाः नं भारतय् हे
छगू हे मल्यंक तिर्मुल जुल । महायान व वज्र्यान थोंक

नेपालय् सुरक्षित जुयाच्चन, तारीक यायेबहःगु छगू खैं
थव हे दु । महायान संदेशय् वन, नेपालय् उत्तर पावै
हिमप्रदेशय् व गुम्बाय्-गुम्बाय् वनाः च्चवन । थौं
कन्हय् थवन थाय्थासय् देशय्-विदेशय् न्यनावनाच्चन
तर नेवाः तथ्याद् प्रचलितगु वज्र्यान जक विकास जुइगु
पलेसा ज्ञानं हास जुं वनाच्चंगु खनेदु । जातिप्रथा व
तान्त्रिक गोपनीयता तथा प्रतीकवाद अर्थात् रहस्यं जायाः
थुद्दके थाकुगु धर्म जूगुलि हे थव पतन जुयाः वनाच्चंगु
खनेदु ।

थौं नेपालय् छखे वज्र्यान घण्ठ वज्र्या दुने हे
जक लिकुनाः जीर्णशीर्ण अवस्थाय् लानाच्चंगु दुसा मेडे
थेरवादी बुद्धधर्म निह्यान्तिथं चाकःलि न्यनावनाच्चंगु दु ।
भिक्षुतयगु व अनगारिकापिनिगु संख्या नं धमाधम अप्यवा
वनाच्चंगु दु । हिन्दू विश्वविद्यालययामह बुद्धधर्मया महान
विद्वान् पण्डित जगन्नाथ उपाधाय बौद्ध जुइत नेपालय्
वल । वज्र्यानी बौद्ध जुइगु वया इच्छा गुरुर्बुप्यथाय्
वनाः दीक्षा कायेत विनिमित्तभाव यात तर, सकसिनं
तिरस्कार यात । अन्तय् बनारसय् तुं लिहां वनाः थेर-
वादी भिक्षु हे जुयाः भारत सरकारयागु सहयोग कयाः
बौद्ध विश्वविद्यालय चायेकल । थुकथं वज्र्यानं खापा
तिनाः सुयातं दुमकाः, थःपिसं अध्ययन व मनन यानाः
सुयातं स्वनेगु व कनेगु मयाः । दुगु मदयावन, मदुगु
दयेकेत मस्ववेलय् धुकू सुचुइगु स्वाभाविक हे खः । थेर-
वादया लुखा न्हावलें चाः सकसितं खुल्ला । थुकी जाति-
प्रथा मदु । बौद्ध पहलं बान्हाय् तयेगु, कथ्तापुजा व
ध्याहा यायेगु तकं अःपुक थन जू । थःगु धर्म नं त्वं
स्वाः, भचा धेबां व भचा इलं माःगु ज्या यायेदु । थव हे
थवया विशेषता ।

स्वांयापुन्ही । उकुन्हु च्वसापासा पीदं फुन-

आनन्दभूमि

पीछदंय च्वन । 'धर्मोदय' पत्रिका थों मन्त तर,
च्वसापासा दनि । च्वसापासा पाखे ६३ गू सफू पिदने
धुकल । आशा सफूकुथि नेपालय छगू हे जक सावंज-
निक अभिलेखालय थव च्वसापासायागु खः । थव अभि-
लेखालया थःगु हे छें दु । अथे हे नेपालभाषा खंवः धुकू
निर्मण समिति नं च्वसापासाया हे अन्तर्गतय दु ।
शब्द संकलन यायेगु ज्या कवचाल । सम्पादनया ज्या
बुयाच्वंगु दु । निदं-स्वदं त्वालं सफू हे पिहाँ वइ ।
अनंति "अनुवाद समिति" नं थवहे च्वसापासां दयेका
तःगु, अथया हे अधीनय दु । थव फुकक जुयाच्वंगु खनी-
बेलय च्वसापासां याःगु ज्या अले थव ज्या यायेत 'धर्मो-
दय' स ज्या यायेत मौका बिया बिज्याःम्ह शद्वेय भन्ते
अमृतानन्दयात गुलि जक धन्यवाद दोछाये माली धयां हे
व्याःगु मखु ।

नेपालय थेरवादया पुनरुत्थान यानाबिज्याःपि
मध्यय धर्मालोक भन्ते निवण जुयाबिज्याये धुकल,
गुरु महाप्रज्ञा गुम्हस्यां अमृतानन्द भन्तेया बारे जितः
आपालं खे कनाः नं स्वर्गवास जुइ धुकल । कर्मशील

महास्थविर शद्वेय भन्ते जुयाः तःधीम्ह भन्ते धायेका
च्वनाबिज्यात तिनि । वसपोलपिसं दयेकाबिज्याःगु लैय
न्हानाः अमृतानन्द भन्तेन उकियात अम तव्या व तःच-
लाय यानाबिज्यात । थों कुमार काशय भन्ते, सुदर्शन
भन्ते, सुशोभन भन्ते यज्याःपि एम्० कम्० व त्रिपिटका-
चार्यतयसं थव वादयात व्यापक व विस्तृत यानाः बिज्य-
नाच्वंगु दु । उखे धर्मवती गुरुमां नं अनगारिकापि
मध्यय उलि हे सक्रिय खनेदु । वसपोलपिनिगु सक्रियता-
या कलस्वरूप स्वांग्रामुन्ही न्हापाये गःचाः हिला: महाइपु
छ्यायेगु दिन जक मजुसे शान्तिदूत भगवान्यात लुम्काः
शान्ति कामना यायेगु, अहिसाया धलं दनेगु छगू विशेष
दिन व विशेष पर्व हे जुइ धुकूगु दु । छें बू त्याग यानाः
चीवर पुनाः धर्मया निर्ति थःत पानाबिज्याःपि न्ह पि व
पुलांपि सकल भन्तेपि व अनगारिकापिन्त धन्यवाद दोछाये
बहः जू । अथे खयाः नं ६३ वै न्ह्याः जि न्हापां खम्ह
त्यायम्हचाम्ह भिक्षु अमृतानन्द सदां मिद्याय लुया
च्वनीगु । वसपोल जिगु निर्ति विशेष श्रद्धाया पात्र जू ।

स्व. भिक्षु अमृतानन्दया कविता

जितः दा: वल वं, जितः बुकः वल वं,
जितः ब्वःबिल वं, जिगु यंकल वं ।
तइ ध्यान सुनां थुगु भाव मनय्,
दइ क्रोध वया दिन नित्य मनय् ॥१॥

मखु स्वयंगु सदा कतयागु व ज्या,
बरु स्वयंगु सदा थःत माःगु व ज्या ।
गुम्हस्या थुगुर्ण्य नित ध्यान दइ,
उम्हस्या मन शान्त जुयाः हित ज्वी ॥२॥

जितः दा: वल वं, जितः बुकः वल वं,
जितः ब्वःबिल वं जिगु यंकल वं ।
गुम्हस्या मदु ध्यान सदा थुकिया,
उम्हस्या मदु क्रोध सदा थुकिया ॥२॥

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाय् भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरया देन

□ भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

श्रीगु नेपालय् सिद्धार्थ गौतमया जन्म जूगु जूसाँ
बुद्धधर्म सम्बन्धी छु हे अध्ययन यायेगु संस्था मदयाच्चंगु
थासय् २०१६ सालं त्रिविशुलिइ च्चनाच्चनाबले अनया
उपासक धर्मरत्न शावययागु सुझाव कथं बौद्धशिक्षा
इवंकेगु शुरु याना । उर्कि हे छगु स्कूलया रूप काल ।
अले २०२० वैशाख ५ या अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया
(अ. ने. भि. म. स.) निर्णय कथं “नेपाल बौद्ध परियति
शिक्षा” या नामं नेपाल अधिराज्य भरय् थुगु शिक्षा
स्यने कलेगु ध्यवस्था जुल । थुगु शिक्षा थौं नीच्यादे
लिपा तकं सदिक्क न्हानावनाच्चंगु खैं बौद्ध शिक्षाप्रेमी
सकलसिनं स्थूगु हे जुल ।

बौद्ध परियति शिक्षाया महत्व न्हापा स्वयाः
अनु अनु बृद्धि जुङु वनाच्चंगु दु । भगवान् बुद्धं ४५ दे
तक कनाबिज्ञाःगु धर्म-उपदेश हे परियति शिक्षा
खः । धर्मस्कन्ध कथं थव उपदेश ८४ द्वः धर्मस्कन्ध दुसा
पिटक कथं थवयात सूत्रविनय व अभिधर्म धकाः स्वथी
विमाजन यानातःगु दु । उर्कि त्रिपिटक धकाः
धयातल । श्रंगुतर निकाय अटुक्यालय् कनातःगु
दु कि- सूत्र मन्त्र धायेवं, विनय नष्ट जुल धायेवं थव
लोकय, उगु हे प्रकारं अन्धकारं पूर्ण जुइ गथे सूर्य लुकु
विनावनीबले जुइगु खः । अथे हे सूत्रया रक्षा जुलकि
पटियति रक्षा जुइ । पटियति इस्थित जुयाच्चंगु धीर
पुरुष निर्वाण प्राप्त यायेगुलि परिभ्रह्म जुइमखु । थन

अटुक्याचार्य या अभिप्राय थव खः कि यदि बुद्धया उपदेश
शिक्षा पटियति ब्बनेगु सयेके सीकेगु मन्तकि उकीयात
पालन यायेगु, आचरण यायेगु अथवा पटियति धयागु
दे मखुत अले छु आचरण शीलादि पालन ध्यान भाव-
नादि मन्तकि व दुःख मुक्त जुइ फइमखु, वं निर्वाण लाभ
याये फइमखु । उर्कि वयागु जीवन अन्धकारमय जुइ ।
आचरण पालन यातकि तिनि निर्वाण लाभ ज्वी । थुक्यं
परियति शिक्षा सम्पूर्ण मानवयात अति आवश्यकगु
शिक्षा खः । थौं थव हे धार्मिक शिक्षाया अभावं मानवं
मानवयात महसौके मफयाच्चन । उर्कि भवित्यय् वडिपिनि
निति लैं क्यनेत नं बुद्धधर्मया शिक्षा तसकं आवश्यक
जुयाच्चंगु दु छाय् धाःसा धार्मिक व्यवितरिति पावेहे
प्राणीपिनिप्रति सद्भावना हयेकइ विश्वकल्याण याये
फइ । थुलिमछि महत्व दयाच्चंगु परियति शिक्षायात
नीच्यादे न्हाःनिसे अटूटरूपं न्हाकेत नेपालया आपालं
भिक्षु, श्रामणेर, अनगारिका, उपासक, उपासिका व
बुद्धिजीवीपिंगु प्रत्यक्ष अप्रत्यक्षरूपं तःधंगु सहयोग निर-
न्तररूपं प्राप्त जुङु वयाच्चंगु तसकं लयत्ताया खैं खः ।

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरया निधनं नेपाल
बौद्ध परियति शिक्षायात तःधंगु हानी जूगु दु । थुगु
शिक्षाया विकासया निम्ति वसपोलयागु नं तःधंगु देन दु ।
ने. बौ. प. शि. या अध्ययन अध्यावन कार्यया लागी दक्षे
न्हापाँ पाठ्यक्रम निर्माण जूबले वसपोलं च्चयाबिज्ञाः

आपालं सफूत उपयुक्त जूगुलि थुकी दुथ्याकूगु जुल । जातकमाला, धर्मपद, गृहीविनय, बुद्धजीवनी, प्रजापति गौतमी आदि सफू थुगु शिक्षाया पाठ्यक्रम अनूकूल जूगुलि शुरूनिसें थों तकं दुथ्याकातःगु जुल । लिपा वसपोलं बुद्ध-कालीन गृहस्थी, ब्राह्मण, राजपरिवार, परिव्राजक, श्रावक, श्राविका, महिला आदि सफू चव्याविज्यासेंलि थुगु शिक्षाया उच्च श्रेणीया तगिनय् अर्थात् परियति सद्भर्मपालक व सद्भर्म कोविदयाःगु पाठ्यक्रमया लागी अति उपयुक्त जुल । ने. बौ. प. शि. या फुक्क कक्षाया पाठ्यसफू मध्यय् करीब ३० प्रतिशतं मध्याक सफू वस-पोल भन्तेयागु हे दुथ्यानाच्चंगु डु ।

वसपोलं ने. बौ. प. शि. दैय्यदसं संचालन जुया-चंगु परीक्षाय् उतीर्ण जूपिन्त बीगु पुरस्कार वितरण समारोहय् सफू धेबा आदि दान बिया: स्वयं थःगु व्यस्त-ताया इलय् न ई बिया: कार्यक्रमय् न बिज्यानाः ब्राह्मालि यानाविज्याःगु डु । वसपोल बिज्याइबले परियत्तिया शिक्षक विद्यार्थीपिन्त अति उपयोगिगु सार उपदेश नं बियाविज्याइगु जुयाच्चन । उलिजक मखु वसपोलं ने. बौ. प. समितिया स्थायी कोषयात रु. ५४,०००।—(चय् येहः) आर्थिक ब्राह्मालि नं बियाविज्याःगु डु । परियति शिक्षा विकासया निर्भित थवं वसपोलया दकले तःधंगु आर्थिक दान खः । थूगु रकम परियत्तिया स्थायी कोषय् आःतकं सुरक्षित दनि । अथेहे ने. बौ. प. शि. या रजतजयन्तीया उपलक्ष्यय् नं वसपोलं पुरस्कार वितरणया लागी सलंसः सफू अले थःके दुगु मेमेगु सामग्रीत नं उपहार स्वरूप प्रदान यानाविज्यात । रजतजयन्तीकार्य-क्रमय् नं उलि हे सक्रिय रूपं व्यतिक्याविज्यात ।

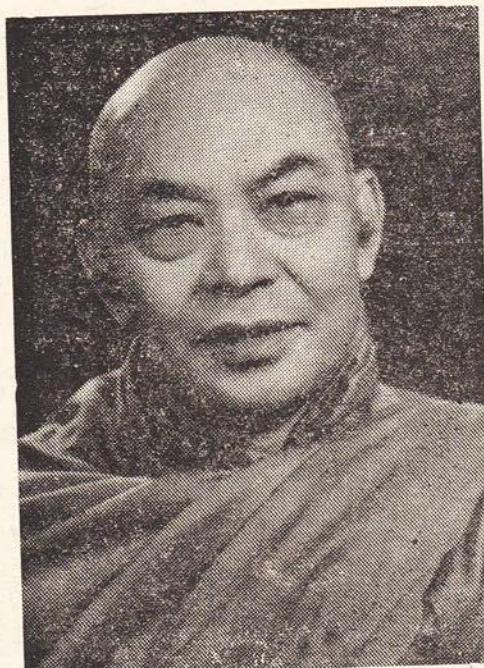
वि० सं. २०४१ साल कार्तिक ११ गते वसपोलं ने. बौ. प. शि. या नीस्वंगु इलंनिसें देन व्यूगुलि आन-

न्दकुटी विहारगुठो पाखें कदरस्वरूप जितः अभिनन्दनपत्र बीके व्यूगु थों तकं ज्ञस्ज्ञस् लमंसे वः । परियति शिक्षाय् ब्राह्मालि यानाच्चंपिन्त प्रोत्साहन तथा तिबः बिया: प्रशंसा यानाविज्याइगु वसपोलया आदर्श नं स्मरणीय जू, अले अनुकरणीय जू ।

२०४२ आषाढ ७ गते अखिल नेपाल भिक्षु महा-संघया बैठकं वसपोलयागु प्रमुख निर्वेशकत्वय् नेपाल बौद्ध परियति समिति गठन यात । वसपोलं अनंनिसें अन्तिम अवस्था तकं व हे पदय् चवनाः ज्या यानाविज्याःगु जुल । हालसालय् यागु हे खें खः ने. बौ. प. शि. या पाठ्यक्रम हलेगु ज्याय् भिक्षु शीलभद्र व महेन्द्र रत्न शाक्यया अथक परिश्रमं प्रारम्भिक प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्षया पाठ्यसफू तयार यात । थुकी वसपोल अमृतानन्द भन्तेनं थःगु अन्तिम अवस्थाय तकं सफू फोटोकपी यायेगु आदि ज्या वसपोलयाके फोटोकपी मेशिन दुगुलि थम्हं हे उसि मधासे यानाविज्यात । सफूतइ थःगु अमूल्य सन्देश नं बियाविज्यात । संदेशया छु अश न्हाथने-

“तःदनिसें परियत्तिस शिक्षा क्याच्चंपिन्त निश्चत रूपं पाठ्यपुस्तक पिकाय् मक्याच्चंगुलि आः टाइप यानाः जूसां परियत्तिया प्रारम्भिक वर्षयागु पुस्तिकात पिकायेगु चीधंगु उपलक्ष्य भाःपी मज्यू । नेपालय् बुद्धधर्म अध्ययन यायेगु थाय् थवं हे ‘नेपाल बौद्ध परियति शिक्षा’ उगू बाहेक मेगु छु मदुनि । थुकी प्रगति याःगु मदु धकाः धायेगु धृष्टतामात्र खः । खयेकु गुलि जुयेमाःगु खः उलि मजूनि, तर बुलुहुं जुयामवइ हे मखु । उर्कि हतोत्साही जुये मज्यू । अतः थवं विषयस अस अप्वः तनमन बिया: भिक्षु, अनगारिका, येरवादी उपासक (ल्यं ५२ पेजस)

अनिच्छावत संखारा

जन्म-

वि० सं० १९७५

देहावसान-

२०४७ भाद्र ५ गते

पूज्य आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविर

नेपालय थेरवादी बुद्धशासन अभिवृद्धि यायेगुया लागी थःगु सम्पूर्ण जीवन धर्मप्रति समर्पण यानाबिज्यानाः अनेक दुःखकष्ट सह यानाबिज्यानाः विभिन्न कथं बुद्धधर्म प्रचारया लागी अन्तिम ई तबकं पूर्ण सक्रिय जुयाबिज्याः मह अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया अध्यक्ष पूज्य आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरया थवहे भाद्र ५ गते जूगु आकस्मिक निधनं नेपा: तथा अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध जगतं छम्ह अमूल्य व्यक्तित्व तंके मालाच्चंगु दु ।

वसपोलया थुगु आकस्मिक निधनय वसपोलं बियाथकूगु मार्गनिर्देशन अनुसार बुद्ध-शासनयात चवन्ह्याकेत अङ्ग अप्वः वृद्धतापूर्वक समर्पित जुइगु प्रणयासे वसपोलप्रति हार्दिक श्रद्धा-न्जली अर्पण याना ।

युवा बौद्ध समूह
ये ।

च्वज्यां मनूम्ह भन्ते

○ मोतिलक्ष्मी उपासिक

अमृतानन्द भन्ते उथेतु म्हं मफयेयःम्ह । गुबले चनयागु अस्पतालय् जूसा गुबले विदेशया अस्पतालय् धाइगु । थथे खें न्यनेबलय् वसपोल सदां म्हं जक मफया च्वंथें च्वं तर सफू धाःसा दौँ दौँ पिहां वयाच्वंगु दु, उंकि चन छगू न्ह्यसः तपेगु थाय् दत्- वसपोल सफू चवया: मफुगु जुइ लाकि, मफया वःलिसे सफू च्वयेगु ज्यायात च्वयेकल जुइ ?

वसपोलं बराबर धयाबिज्याह 'थव च्वयेमानि, व च्वयेमानि, थव च्वयातयागु सिमधःनि' धइगु आदि खें स्वयेबलय् थः मफयावःगुर्लि तसकं हे हथायचायाः च्वयाबिज्यात उंकि आपाः सिधल । अथवा आपाः सफू च्वःगुर्लि मफुत । आपाः च्वज्या याःगुर्लि दुगःक्वय् ग्रःकूमछि न्यले धुंकल' धकाः डाक्टरपिसं धायेधुंकल हैं, उंकि आपाः च्वयाः मफुगु ला खहे खत ।

उकुन्हु छक्वः जि पञ्जासीह भन्ते दर्शन यायेत आनन्दकुटी बना । यहां वनेवं अमृतानन्द भन्तेयाथाय् नि दुहां बना । जि स्वये वसपोल मफु जुइ, खाताय् चना बिज्यात जुइ धका खाता पाखेनि चिखा बन । वसपोलला लुखाया न्ह्यःनेसं खाताक्वय् चना: भ्वंभिया द्वैः सनाच्वनाबिज्याःगु जुयाच्वन । वसपोल मफुबलय् जि स्वःबने फुम्ह मखु । उकुन्हु तिनि बल्ल च्वा: खन । अले जि न्यना— 'आः ला म्हं फुला भन्ते ?' वसपोल— 'आः ला भचा कु' धयाबिज्यात । हानं वासः न्येमाःगु खें नं कनाबिज्यात । श्रले जि 'आःला गात भन्ते, न्हापा फुबलय् यक्व यानाबिज्याये धुंकल, आः बैस वनेवःकाः न्हापा थें सनेमजिल' थव खें वसपोलयात मयः खनी,

थथे धयाबिज्यात— 'ज्या यायेगु ई हे आः तिनि' अले जिगु भन भनं थ्वसपोल भन्ते च्वज्यां भनुनि खनीका, वासः ननं हे थथे च्वज्या यानाच्वनाबिज्यात । वासः जक आपाः नल धायेव बासलं नं जिउ स्यंके यः धाःगु दु, अथे मजुइमा' धकाः भन भनं धयाच्वना ।

१६६८ सालय् वसपोल लङ्घाँ नेपाः थ्यंकः बिज्यात । उगु इलय् किण्डोल विहारय् धम्मालोक भन्ते व धम्मपाली, धम्मानन्दी, धम्मचारी आदि प्यम्ह न्याम्हति अनगारिकपि जक दुगु खः । अले धम्मचारी अद्यां जिमित सःतः बिज्यात । तानसेनयाम्ह भन्ते छम्ह लङ्घाँ आखः ब्वनाबिज्याःम्ह आः क्षीथाय् बिहारय् थ्यंकः बिज्यानाच्वंगु दु । जिंपि सकले याकनं वा तिंह धयाबिज्यात ।

जिंपि अन बिहारय् बराबर बना ला चवनागु दु । लङ्घाँ नेपाः थ्यंकः बिज्याःम्ह भन्ते धइगु खं जिमि पलाः याकनं ल्हब्न । उंकि ज्याजि वांछवयाः जिंपि सकले मुनाः बिहारय् बना ।

उगु इलय् जिमि दाजु चित्तधर जेलय् लाःगु दच्छ पुलावनेधुंकल । जिमि गन बने, गने च्वने, छुयाये गुगु याये जुयाच्वंगु ई । न्व जक वायेत नं सुनानं ताइला धकाः ग्यायेमाःगु ई । थुथायलाक्व वसपोल अमृतानन्द भन्तेयागु दर्शन लात । धम्मचारी अद्यां जिमिगु परिचय बियाबिज्यात । अले जिमित अनयागु वातावरण हे मेगु थें ताल । ग्हापां थःपिनि दुःख सुखया खें जुल, लिपा थमंयागु खें जुजुं बल ।

वसपोलं जिमित गृहस्थीपिसं मिक्षुपिन्त यायेमाःगु
ध्यबहारया खें कनाबिज्यात— मिक्षुपिन्धाय् वनेत यिने
तीजक सःबियाः वनेमाः, दुने दुर्थयेव छसि लिनाः पथनु-
इगु, थुगु इलय् जलपान, थुगु इलय् भोजन याकेगु, थुक्तं
भोजन आदि लःल्हानाबीमाः। थव थव कृपिय, (गृहणिय)
थव थव अकृपिय (अग्रहणिय)। अकृपिय बस्तु थुक्तं
कृपिय याना बीमाः धइगु आदि भिक्षु नियमयात त्वयक
उपस्थान याये सयेकेमाः धकाः कनाबिज्यात ।

भगवान् बुद्धया प्यांगू परिषद् दु धइगु खें कंसे आः
भिक्षुणी संघ मन्त, आः दुर्पि भिक्षुणिपि अनगारिकापि जक
खः, भिक्षुणी मखु' धकाः थुइकाबिज्यात । थव खें न्यना:
जिमि मन भचा बवतुन । अले वसपोलं जिमित मन तयेकथं
धयाबिज्यात— “सांघिक रूपं भिक्षुणीसंघ मदुसां व्यक्तित-
गत रूपं ला भिक्षुणीशील पालन यानाच्वने ला जिहे जिउ
नि मुख्य याये माःगु शील पालन हे खः।” जिमित नं
पुन्हो, अष्टमी आदि पर्वदिनय् अष्टशील, दशशील पालन
यायेज्यू, धकाः गृहस्थ दशशील कायेगु स्थनाबियाबिज्यात ।
उर्कि पुन्हो, अष्टमीया दिनय् अष्टशील, दशशील फुफुम्ह-
स्यां फुफुगु, लाःगु दिनय् लाःकथं शीलय् च्वनेगु याना
च्वना ।

वसपोल थयंकः बिज्यायेवं सफू च्वयेगु ज्या याना-
बिमज्याःनि । उथाय् आपाः यानाः धर्मदेशना, धर्म-
साकच्छा (छलफल) आदिया ज्या जुयाच्वनी । पुन्हीकुन्हु
किंडोबहालय् ग्निच्छ कायंक्रम दइ । उकुन्हया दिनय्
धर्मदेशना, धर्मसाकच्छा अनिवार्य । जिमिसं नं छगु जिगु
धर्मया खें न्यने तर अबलय् न्यने सःगु मखुनि । उकुन्हु
न्हिच्छ मनया उँक बिहारय् च्वनाः बहनी मत पूजा याना:
लिहाँ वये ।

वसपोलं प्रजापति गौतमी महारानि प्रबृज्या

कायेत दुःख सिउगु खें कनाबिज्यात । व खें न्यनाः थ-
मिसा जुयाच्वनागुलिइ धृणा जुयावल । लिपा न्येन्यं स्वस्वं
थुयावल— सदां मिसा जुयाः जक जन्म काइगु मखु खनी,
थःगु इच्छा व ज्या अनुसारं मिसा वा मिजं जुयाः जन्म
जुइगु धकाः नं थुल । अले वसपोलं मिसात धकाः भचा
च्वथि थुनाः खें ल्हानाबिज्याइबलय् ल्वाये नं सल ।

वसपोलया धर्मदेशनाय् पालि श्लोकत वहिगु व
श्लोकत संस्कृतया आधारं भचा भचा थूथें च्वनीगु । तर
अर्थं मेकथं जुयाच्वनीगु, उर्कि जितः पालि भाय् सयेके
मास्ति वल । अले पालि शब्दया अर्थ न्येन्यं च्वच्वं यानाः
वसपोलयाके पालिभाय् ब्वना ।

वसपोल भन्तेया कनेगु स्थनेगु याये साप न्हाः ।
थम्हं हे च्वयाः च्वयाः थुइका बियाबिज्याइ । सफू नं
थःके दुगु थम्हं हे बियाबिज्याइ । थःके मदुगु सारनाथ
बनेबलय् न्यानाह्याबिज्याइ । थये वसपोलयाके जि
कोसंकथं मखुसां भचा भचा भाय् थुइकथं जक जूसां पालि-
भाय् सयेका । वसपोल अलिद्ध मचाः । च्वयेगु, व्वनेगु,
कनेगु आदि मदिवक यानाच्वनाबिज्याइ ।

धर्मदूत पत्रिकाय् नेपालभाषा तल । अले जिगु
दनंदेव दिनाच्वंगु च्वसा भचा भचा न्हात गुगु च्वसु धर्म-
दूत पत्रिकाय् पिदन । व च्वसुत नं वसपोल भन्तेन हे
सारनाथय् छ्वयाबिज्याइ, जि च्वयाः वसपोलयात बीजक
यंकेव गाः ।

लोकरत्न दाइ व जिर्पि सकले भन्तेलिसे तीर्थ
चाःह्यू ब्वना । लुम्बिनीइ वनेत न्यासि वनेमाल । लँय् वैवं
लिबानावल । जिमि ला उगु थुगु नया, तर भन्तेयात
बान्हिलिस नके त्वंके बहःगु वासः, सर्वत आदि छुं मदु ।
जिमिके पोष्टिगं भचा दिन । थवहे सां वासः धकाः निगः
स्वंगःति भन्तेयात बीमाल, धकाः मनय् तयाः ‘थ वासः

छकू भपाबिज्याहुँ भन्ते' धया: पोस्टिकं निकू स्वकू दिया
तर वसपोलं कथाबिमज्याः । अले जि धया- थव निकू
वासः ला खःनि भन्ते, भगवानं जीत वासः मनसे अर्थे
सिनावनेमाः धाःगु ला मदुनि मखुला भन्ते? ह्राचः सुय-
निसे भोजन भप्यगु, आः थुलिमछि न्यासि वयेधुन । छल-
पोल यवव न्यलेधुकल, उर्कि छलपोल गिलान खः, थव
गिलानप्रत्यय ऐसज्ज खः कथाबिज्याहुँ, वसपोलं ह्रिलाः
धयाबिज्यात 'जि गिलान मखुनि, जि बल्लाःनि ।'

भचा लिपा तु मीहल । जिमि तु न्यानाः नया ।
वसपोलयात धया- थव ला ति जक त्वनेगु खः भन्ते, भपा
बिज्याहुँ' वसपोलं 'छचानाः ति यिकयाव्युसा जकं त्वने
जिलका' धयाबिज्यात । लै दथुइ छचायेगु ज्वलं छुं मदु ।
जिर्पि अर्थे विवश जुल । उकुन्हु जिर्पि चाख्युकाः तिनि
लुम्बिनी अथन । अथे चाःहाँ वृनेबलय् न वसपोलं चिची-
घंगु भिक्षु नियम तक नं त्वःताबिमज्याः ।

१६६७ सार्लनिसे नेपालय् पोल्याहातय् गु राज्य
ब्रुयाच्चंगु ई । किडोलबाहाःयागु नं छु छु जक पोल वन
ब्रुइ अन विहारय् कोथापार्ति दराज चायेकाः अर्भंभि दवव
मात्तु मालाः स्वयांतं छुं निहुं तयेथाय् मन्तं नं उमित
भिक्षु रूप हे मनिन । उर्कि हासुवसः पुंपि दवव हे पिति-
नाछ्वयेगु दवःछित । उगु इलय् अमृतानन्द भन्ते नेपालय्
मदु ।

जिर्पि अर्थे हे बाह्य सीधुकूपि । विहारय् वनेथाय्
व्याः भचा सासः ह्लाये फयाच्चंपित्त झं ल्वहंतं दवचिउ-

वःगु थे जुल । विहारय् वने हे ध्यानापुल । राणाशासक-
तय् गु तजविजकथं मिसात पितिना मछ्वयेगु, मिजंत जक
छ्वयेगु निर्णय जुल हे । उर्कि कह्यथ सुथय् भन्तेपि पिति-
नाछ्वइगु जुल, धाल । अले जिर्पि कह्ययकुन्हु ह्रापां किडो-
लबाहाः वनेत वना तर न्हाने वने ध्यानाः छाउनि चाः
हिलाः वनेत वनां छाउनि ख्यः जक पुल सर्प छह्य जिमि
न्हाने स्वात लै त्वाःहानाः वन अय्सां छुयाये वहे सर्प-
त्वाह्लाःगु लं हे व्वां व्वां लिउनेयागु लं थहां वना तर
अन अंबलय् सिपाहीत नं सुं मन्त, भन्तेपि नं मन्त ।
निगाहा तयाः मिसात पितिना मछ्वःगुलि अनगारिकापि-
लिसे खंखिं न्यनाः लिहां वया ।

'धर्म' जय' धइगु खे अर्थं जुइमखु । थव पितिना-
छ्वःगुया कारण- धम्मालोक भन्तेया 'आनन्दकुटी' धकाः
बलचा छकू दयेकाः याउँक स्वनातःगु थाय् आः थपाय-
मछिधंगु विहार जुल, धर्मदूत पत्रिकाय् जक लेख बीम्बा-
येक धर्मोदय पत्रिका पिहां वल, भिक्षुपि छह्य हे च्वनेमदुगु
नेपाः गालय् आः थुलिमछि भिक्षु, श्रामणेर, अनगारिकापि
च्वने दत । 'ह्लयागु जुइगु नं भि जुइत हे जुइगु' धइगु
खे धार्थे हे खःगु खे खः धइगु सीदत । थव द्वावक ज्या-
खे जूगु वसपोल अमृतानन्द भन्तेयागु हे गवसालं खः ।

वसपोल ७२ दौं पुले धुकाः नं 'ज्या यायेगु ई
आः हे तिनि' धकाः थःगु समर्थताया उदगार एवंका-
बिज्यात । थव वसपोलया तःधंगु मनोबल खः ।

बुद्धधर्मय् हामो व कुश तयाः लः हायेकाः दान बीगु थे याःगु अन्धविश्वास मदु । तप्पंक दान
बीगु तप्पंक दान कायेगु । मनूत ततःमत दयनाच्चने मज्यू ।

-भिक्षु अमृतानन्द

अमृत

—अनगारिका माधवी

अमृत अमृत छ बहुमूल्य खः
सीत्यर्पि स्वाकेत अचुक दासः,
जीवन सार यायेत अमृत
बुद्ध्या गुण खः बौद्धतय्त ।

यात परिश्रम हितःति हायेकाः
तन मन धन छयाय् स्वनाः,
वक्त्र समस्या हाकुतिनाः
च्वन छ वीर्यबल धारण यानाः ।

बवानुगु इच्छा पुरय् यानाः
प्रज्ञावलया शरण कयाः,
बिल छं थन न्हायकं कयनाः
बुद्धकालीन अवस्था ब्वयाः ।

आकाश थे विशालगु अले
पर्वत थे स्थिरगु मन,
बव्याबिल फुकसिगु न्हानेने
थम्हं कुथे कृति कयनाः ।

निन्दा प्रशंयाया ग्रःफय् वःसां
भ्याःभचा हे विचलित मजुसे,
चवापुगु थे निभालय् थिनाः
रूप लावण्य ब्वयाच्चंगु ।

मांबौया इज्जत शिरय् छुनाः
देस्या कीर्ति दुरययेक तयाः,
कररर थन अमृत वर्षा यानाः
ह्येकल स्वां जीवन पथानाः ।

नेपालय् तंगु बुद्धधर्मयात
चुम्बकं साले थे सालाह्याः,
अमृत छं बुद्धवचन न्यंकाः
नेपाःयात यानाबिल बौद्ध नेपाः ।

धन्य धन्य खः छंगु वीरता
जि न्हावले खनागु सरलता,
लुमं लुमं आः न्हावले थे
मबुलुगु मत थव यचुगु थे ।

भिक्षु अमृतानन्दया उपसम्पदा न्येदं दुगु

○ भिक्षु सुबोधानन्द

भिक्षु अमृतानन्द महानायक नाम विक्रम सम्बत् १६६७ कार्तिक महिनां श्रीलंकाया बजिरारामय विज्ञानाच्चवं बत्तय जि कालिपोड्या प्रज्ञाचेत्य महाविहार्य च्वाँच्वं पत्र व्यवहार जुल । वसपोलं भिक्षु उपसम्पदा ज्वीत श्रीलंकाय वःसा ज्यू धैंगु पौ छवयाहःगु ल्लवः जि महाप्रज्ञा भन्तेयाके विवा कथाः कलकत्ता वना । भागं मण्डपम् व्यास्प थ्यंका । अनं धनुस्कोटि स्टेसनं ल्लया लःया जहाज्य चवनाः सतिकुन्हु सुथर्य पाखे क्षया तलै मन्नारय थ्यंका । अनं रेलं कोलम्बु सहर्य ल्लाः बजिरारामय वना । अमृतानन्द भन्ते नापलाना ।

बजिरारामया विहाराधिपति महानायक भन्ते ज्ञान महास्थविर विज्ञानाच्चवंगु कोथाय अमृतानन्द जितः व्वनायंकाः सुबोधानन्द आमणेर धकाः चरित्य बिल । नायक भन्तेन शमणजीवन पालन श्रोवादया नापं भिक्षु उपसम्पदा ज्वीमाःगु वियादिज्याःगु न्यनाः अमृतानन्द भन्ते च्वंगु है जिनं चवनेगु जुल ।

इन्द्री सन्— १६४० या जनवरी २५ तारिख श्रीलंकाया रत्मलाने चविकन्दाराम विहार्य बढ़- भिक्षु उपसम्पदा जिमित प्राप्त जूगु खः ।

उपाध्याय — प्यालेने श्री वज्रज्ञान महानायक भन्ते जुल । पूर्ण याद वज्रज्ञान भन्ते बजिराराम विहार्या महानायक भन्ते जिमि गुरु आचार्य खः ।

निमि

वसपोल भन्ते उगु ईब्यःया महाविहान्, विनयधर धर्म-देशक, व वें शःशिष्यविन्त विनयानुकूल याप्माःगु कर्तव्य नियम पुरय् याय्गु लिङ शिष्यविन्त दिन चर्यायि न्हिथं धेंथें नियमित यानाच्चवने माःगु विहारया नियम दयेकाः धर्मया शिक्षानं धर्म है पालि बुद्धधर्मया शिक्षा छगु घण्टा स्थने कने याना विज्याइ । वसपोल भन्तेया उगु ईया शिष्यविन्त— नारद महास्थविर, सुमनशी भन्ते, महानाम भन्ते, पञ्चासीह भन्ते, मेत्तेय भन्ते, पियदस्ति भन्ते, राहुल भन्ते, अमृतानन्द भन्ते व जि सहित सेनानन्द, सुमेध गुणशी आदि भिक्षु श्रामणेरपि विहार्य दुगु जुल । न्येदं न्ह्यः उगु बजिराराम विहार वसपोल महानायकाभन्ते वज्रज्ञान महास्थविरया अन्तेवासिक शिष्यविन्त जुयाः भन्ते अमृतानन्द व जिमिगु सौभाग्यं धैंथें बजिरारामय संघ-पिनि पुचलय न्हिथं दिनचर्या, प्रतिपत्ति गुणधर्मपालन यायेदुगु थाय, जिमि मतिइ तुनायें परि शुद्ध जीवन हने दुगुली मनय प्रसन्नता दु । नापं पालि बुद्धधर्म अध्ययन दुर्पि भन्तेपिके पाठ कथाः थःथःगु बुद्धि चाःथे विविध अध्ययन यायेत न उगु विहार्य सुलभ जुयाच्चवंगु दु । बजिराराम विहारया दिनचर्या सुथन्ह्यापां वनाः विहार्य अनिवार्य बँपुनाः ख्वाःसिले धुःकाः बुद्धमन्दिरय वनाः बुद्धपूजा व वन्दनादि यायेमाः । अनं वयाः विहारया महानायक भन्तेयाथाय वनाः झोलाक चवनाः भन्ते-यात वन्दना यायेमाः, अनंलि थकालिनिसं न्ह्याःनेदनी कवकालिपिसं वन्दना यायां अन्तिमय चवपिसं जिम्ह

अन्त्यम् भन्तेपिन्त वन्दना न्हि स्वकः यायेगु नियम दु ।

भिक्षुपिनि सुथय् बुद्धवन्दना धुकाः विहारय् भोजन धुकाः भोजनशालाय् बुद्धगुण प्रतिवेक्षणा बुद्धगुण, चीवरादि प्रतिवेक्षणा, अशुभावनादि पाठ वनाः थकालिं-निसे वन्दना यायेमाः । अते वकालिंपि भिक्षु शामणेर-पिसं थकालिंपि भन्तेपिन्त गिलानप्रत्यय ताःलाका वियेमाः । थुकथं बजिराराम विहारय् भिक्षु शामणेर-पिनि दिनचर्या यानाः सपेकेमाःगु धार्मिक शिक्षादि नियम पालन यानावयागु उगु विहारया ई व्यः छु थाकु मज्जीक पूज्य महानाथक भन्ते प्रसुब भिक्षुसंघ, शामणेरपिनि पुचलय् दिं हनावयागु थौंतक न आनन्दया अनुभव, जुया चवन ।

(४५ पेजया लयं)

उपासिकापिसं अग्न अप्वः तनमन वियावं यंके माल ।
हरेस नये मज्यू । अलेतिनि वीर्य पारमिताय् जीर्णि
अयंकः वनेकाइ ॥

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाया निमित अव वसपो-
लया अन्तिम सन्देश खः । वसपोल थैं जाःम् भिक्षुयागु
गुण न्हावव वर्णन याःसां फुइमखु, न्हावव लुमंकूसां

जिमिगु भिक्षु वर्षावास बजिरारामया हे शाङ्का विहार उडुकाया-समर्पासंह विहारय् पियदस्स भन्तेनाम् वर्षावास अग्नि भिक्षुपि, दुतिय वर्षावास श्रीलंकाय् नुव-एलिय अशोकाराम विहारय् जुल पियदस्स भन्ते नाम् । अनंतिपा दुतिय विश्वयुद्ध जुयाः श्रीलंकाय् नं फौजत अव वल । अमृतानन्द भन्ते ल्याहां वयाः नेपालय् किंडोल विहारय् चवन । पूज्य महानाथक आचार्य अमृतानन्द भन्तेया सहयोग गुण व, नेपालया थेरवाद बुद्धधर्म-फुगुचाःगु गुणधर्म थौंतकं हनावयाच्चवना । थौं वसपोल भन्ते मन्त जितः तसकं दुःख जुन । आः वसपोलया उप-सम्पदाया न्ययदे जक लुमनाच्चवन ।

अमृतया धाः सुत

अय् अमृत छ ! शुद्ध चांचां, छाय् गुथाय् हां वनाछ्वया,
छु जिर्णि छं शिष्य मखु ला, तैगु मखु ला जः वियाः ।
वंगु मखु छ नांगभुंगां, जिमित बरु नागां तयाः
आः व धाःगु गन वनाः न्यने, मय्जुर्णि दँ जां कयाः ॥

-लक्ष्मी श्रेष्ठ

[युवा बौद्ध स्तम्भ]

दुनुगःया हनापौ

-शान्तरत्न शाक्य

हे ! शाक्यकुलया थीगु मणि, जन्म जुल सत्तिक लुम्बिनिइ ।

कटु सः न्यनाः आजुपिंसि, त्वःतल छःपिंस थःगु गृह ॥

गुरु मासां भोजपुर थन, नापलात अन महाप्रजा ।
प्रजा गुरु नाल अमृतया, खंकाकाल लें पु सुगतया ॥

सौम्य, शान्त, निर्मल चित्तया, करुणा-सिंधु ऊ चन्द्रमणि ।
प्रवृद्या बिल वं स्नेह तयाः, खंकाः सुलाच्चंग प्रतिभा ॥

अंगलव्य भिक्षुपि आजुपिंस वयनाः, सद्धर्म द्वीप श्रीलंका वनाः ।
धर्म अध्ययन यात अन, शुद्ध रूपं ल्यनाच्चंग दयाः ॥

बुद्धिं बूगु देश नेपाल, अज्ञान मेघं त्वपुयाच्चन ।
सद्धर्मया लें वयनेत वःपि, भिक्षुपि देशं छोत पितिनाः ॥

भाषा दमन उतिकं थन, मांभासं चवये लहाये मदुगु ।
उगु इलय् ज्ञानभाला हनाः, बिल छःपिंस सुमन खनाः ॥

कूर दमनया अन्त्य यात, नारद थेर नेपाः बिज्याकाः ।
अमृतं बःबिल आनन्दकुटी, पुण्य इनेगु थव स्थान धयाः ॥

भिखाचां विहार जुल कुटी, नुगलय् अद्वा उत्पन्न जुयाः ।
सद्धर्मया सः हिथं झीसं, न्यने दत थुगु स्थान दयाः ॥

विश्व-बौद्ध-भ्रातृत्व संघया, चतुर्थं विश्व सम्मेलनया ।
नेतृत्व यानाः सरल यात, बुद्धिं बूगु थव देसय् बनाः ॥

पंचशील सह-अस्तित्वया, सःथीकल विश्व नेतापिंस ।
दौत्य-सम्बन्ध स्वायेगु सूत्र, कवःछित बाङ्गडुङ्गय सही याना ॥

सुशिक्षा दान यायेत स्वन, आनन्दकुटी विद्यापीठ नं ।
शिक्षादान महादान यात, नरां पञ्जरां न्यायेके स्वयाः ॥

त्रिपिटकया वचनामृत, पान याकल नेपा मिपिन्त ।
बुद्धकालीन ग्रन्थ मा: हनाः, राष्ट्रयात बिल रत्न थुनाः ॥

ज्ञिन्याकःगु बौद्ध सम्मेलन, पुनः थव नेपाल देसय् यानाः ।
राष्ट्र गौरव तनाबिल स्व, बौद्ध, एकता संस्कृति व्ययाः ॥

दुर्लभ ग्रन्थ बुद्ध-धर्मया, सुशब्द कोष चव्याबिज्यात ।
सद्धर्मया सवाः सकसितं, नुगलं इनेगु इच्छा तयाः ॥ □

धर्मकथिक महानायक महास्थविर

-धर्मरत्न शाक्य, त्रिशूली

पूज्य अमृतानन्द भन्तेया नांकायेवं हे नेपालय्
स्थविरवाद बुद्धधर्म प्रचार प्रसार यायेगुली ग्यसुलाक
न्हाव्याःहा भन्ते धकाः मनूतसे लुमके धुंकी ।

वसपोल महानायक भन्तेया धर्मदेशनाया विशेषता
थ खः कि न्हार्थे जाःहा बुराबुरी ज्वीमा वा ग्रामवासी
अनपढ ज्वीमा वसपोलं कनाबिज्याइगु देशना पण्डित
भाषां मजुसे प्रचलित व सरल भाषां हे ज्वीगु जुयाच्चवन ।
कनाबिज्याइबलय् नं आत्मीयतां जाःगु भावं थ्वीकाबीगु
प्रयत्नं देशना यानाबिज्याइगु जूगुलिं नं अमृतानन्द भन्ते
नं बाखं कनीगु धालकि न्हाथासं मनूत यक्व देगु जुया-
च्चवन ।

जिं नं वसपोलयागु उपदेश न्यनाबलय् “थहूं जक
दान पुण्य यानाः मेपिन्त भौका मबिल धा:सा भोग सम्प-
त्ति जक प्राप्त जुइ, परिवार सम्पत्ति दइमखु, मेपिन्त
जक दान पुण्य याकाः थहूं मयाःसा परिवार सम्पत्ति
दयां न भोग सम्पत्ति दइमखु, थहूं नं दान पुण्य यानाः
मेपिन्त नं सहभागी ज्वीके फुसा भोग सम्पत्तिया साथय्

परिवार सम्पत्ति नं प्राप्त जुइ” धैगु बाखं न्यनाः त्रिशूली
चवंगु सुगतपुर विहार थः स्वह्य फुकी नं जक दयेकेगु
संकल्प यानातयागु जूसां सकल धर्मप्रेमी सज्जनर्पि मुकाः
सकसिं ग्वाहालि कयाः विहार निर्माण यानाः सामूहिक
रूपं संघ दान जुल । थौं सम्पूर्ण त्रिपिटक
रूपी समुद्रय् दुनाः थ्वेमि पित्त अध्ययन याइ-
पिन्त सरल व सुबोध जुइकेमाः धकाः बुद्धकालीन ग्रन्थ
रचना यानाः उकियात विभिन्न वर्णय् विभाजन यानाः
पादटिप्पणी शब्द व नाम अनुक्रमणिका व गाथासूचि नापं
तयाः मूल सूत्र मस्यंक थ्वीकाबिहित पात्र परिच्यस अटु-
कथा आदियागु वर्णन नापं तयाः ७८ गु मछि ग्रन्थ पिक्या
विज्याये धुंकल । थौं वसपोलयागु सफुर्ति नेपाल बौद्ध
परियत्ति शिक्षायात यक्व ग्वाहालि जुयाच्चवंगु दु ।

थःगु शरीर हृदय रोगयानाः सीस्वां थैं जुइधुंकसाँ
धर्मदेशना यायेगुली न्हाव्यानाबिज्यानाच्चवंगु व चवयेगु
ज्या मदिक यानाबिज्याःगु वसपोलया तः धंगु देन खः ।

□ वद्रीरत्न वज्राचार्य

मिक्षु अमृतानन्द नेपालया बुद्धधर्मया मार्गदर्शक
जक मखसे २००७ साल न्हाःयाहु प्रजातन्त्रवादी नं खः ।

नेपालय बौद्धतय्त छु हे धर्म प्रचार याके मध्यबले
२००७ साल न्हाः वसपोल थायथासय बाखं कनाः अनेक
सफू विकयाः बुद्धधर्म प्रचार यानाविज्याःगुलि थो नेपा-
लया बुद्धधर्म गन थ्यन धैगु खे जि च्ययेमाःगु मखु ।

अमृतानन्द स्थविरवादी मिक्षु जुयाविज्याःगु व्येदे
व्यंगु खत तर थवया न्हाः अमृतानन्द न्हयदें दुबले हे
नेपालया बुद्धधर्म महायान वज्रायानयाम्ह शावयभिक्षु नं
जुयाविज्याये धुकूम्ह खः ।

वसपोल न्हयदें दुबले वसपोलया अबु हीराकाबी
शावय, मां टीकामाया ब ककापिसं तानसेननिसे हयाः
यलय हिरण्यवर्णमहाविहार धालसां क्वाःबुच बाहालय
बरे छुयेके हःगु, थबले वसपोलया अबुजुं हे “यः पुता
जिकाये भिक्षु जुल” धकाः वंदना यात धकाः वसपोलं
वज्राविज्याइ ।

वसपोल अमृतानन्द भिक्षुया वसः जक चीवर
न्वसे चित्त हे चीवर धाःसां मपाः ।

जि खं थे थेरवादी भिक्षुपित्त हीनयान धाइ तर
सम्यक् संबोधि चर्यावादी धाःसां मपाः थे चवं । सम्यक्
संबोधि चर्या धैगु हे वज्रायानयात धाःगु खः ।

तर थन वज्रायानय विनय नियम मगानाः चर्यहीन
जुनुं वनाच्चवंगु खनेडु । अथे जूगुलि झोसं नांयात मखु
चर्यायात स्वयेमाःगु दु ।

आनन्दभूमि

अमृतानन्द भिक्षु जुयेगु नेपाल देशया बुद्धधर्मया
परम्परायात तंके मज्यु धकाः तानसेन आदि थासय च्वर्पि
वज्राचार्य व शावयभिक्षुया काय्मचातय्त येँ थ्यंक हयाः
भिक्षु बरे छुये थाकूगुलि ब थाकुगु समस्यायात थुइकाः
नेपालं (ये) निसे इवाःबहाःया चिनियारत्न वज्राचार्य
(म्हासुतपुलि गुरुजु ब मूबहाःया दिव्यवज्र वज्राचार्यपि)
तानसेन महाचैत्य महाविहारय वज्रायान मतानुसार नेपा-
लया छांतं बरे छुयेगु, भिक्षु छुयेगु परम्परा दयेकाः संर-
क्षण व सम्बर्द्ध न यानाविज्याःगु खे गुबले लोमंके मज्यु ।
हानं तानसेनय बरे छुयेगु जक मखसे वज्राचार्यया काय्म-
चातय्त “वज्राचार्यभिवेक” नं बियेकाः कायेकाः वस-
पोल भिक्षु अमृतानन्द वज्रायानयात नं स्थिर याना-
विज्याःगु दु ।

वज्रघणठ जोनेवं वज्राचार्य जुयेगु थे चवं तर वज्रा-
चार्यधाःगु नांयात मखु । नेपाल महायान बुद्धधर्म संघयाःगु
चैत्य पूजा धुकाबले स्वयम्भूइ वसपोलं “वज्राचार्य” या
विषयय थथे धयाविज्याःगु दु- “बुद्धधर्म सकतियां
निस्ति कल्याणकारी धर्म खः । सु छखलःया निस्ति कल्याण
यायेगु धर्म ब मखु । भगवानं उकिया निस्ति धयाविज्याःगु
बहुजन हिताय बहुजन सुखाय थथे धाःगु फकव आपालं
मनूतय्त जि हित सुख याये कयेमा धकाः उजं दयेका-
विज्यात, वहे अनुसार झी सकले चाहे भिक्षु जुयेमा चाहे
अनगारिका जुयेमा, चाहे उपासक जुयेमा चाहे वज्राचार्य
जुयेमा, वज्राचार्य धयागु छगू तःधंगु पदबी खः । वज्र

धयागु ज्ञान “वज्रमिति उच्यते ज्ञान” ज्ञानयात वज्र धाइ
 छाय् वज्र धाःगु धाःसा ज्ञानयात मर्मिके मफु, पःखाः थुंथे
 थुने मफु, सुं शब्दुं खुयायंके मफु, अन्याःगु ज्ञानयात वज्र
 धकाः नां जुयाच्चवन। वज्र धयागु सुनां तोथुले मफु। सुनानं
 खण्डन याये मफु। अन्याःगुयात ज्ञान धकाः धाइ। ज्ञानय्
 आचार्य जुयाबिज्या:पित्त “वज्राचार्य” धकाः धाइ। धायें

धायेमाल धाःसा नेपाःयागु बुद्धधर्मयागु पुसा “वज्राचार्य
 गुरुजुवर्गपिसं यानाः रक्षा जुयाच्चवंगु खः धकाः धाल
 धाःसां अतिशयोक्ति जुल धकाः जिधाये मफु।”

वसपोल भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं थये नं
 बरोबर धयाबिज्या: “झीगु नेपालय् बरे छुयेगु परम्परा
 दयाच्चवंगुलि झीर्पि बौद्ध धकाः धायेफुगु खः।”

श्रद्धाङ्गली

-भिक्षु सुशोभन

पूज्य भन्ते अमृतानन्द,
 सादर जिमिगु वन्दना ॥

नेपाःगालय् थेरवाद,
 धर्मप्रदीप च्याकल ।
 विश्वभ्रमण यानाःब,
 नेपाःया नां थतकाल ॥

आनन्दकुटी विद्यापीठ,
 विहारगुठी नोस्वन ।
 बुद्धकालीन गृन्थमालां,
 नेपाली साहित्य छाय्पिल ॥

‘धर्मनिरपेक्ष’ सःत्याः,
 जीवन अर्पण यात स्व ।
 अन्तय् दान चेतना तयाः,
 च्यूताः काल शासनया ॥

(स्व० प्रिक्षु अमृतानन्द)

“हलो”

“जि अमृतानन्द । सुवर्णजु बिज्या: ला थे ।”

‘भन्ते, जि न्यवानाच्चना, नमस्कार !’

“आशीर्वद ! लिबात । छःपि द्यने धुकूहु
ज्वी । छताखें न्यने धका: लिबाःसां फोन यानाच्चना ।”

“लिबाःसां भन्ते, जि आपायानाः ११ बजय्
तिनि द्यनेगु । आनन्दभूमिया प्रूफ स्वयाच्चना । मद्य-
नानि ।”

“धर्मोदयसभाय बिज्या: ला ?”

“वना भन्ते ! थों १ घण्टा च्चनावया ।”

“शान्तिपदयावाय् गुलित मनू मुनीगु जुल ?”

“बौद्ध जाति व जनजातितय्गु संयुक्त समिति
च्चना: मणिहर्ष दाइ याथाय् छलफल जुयाच्चंगु दु ।
नाखहा धायेगु, न्यद्वःला मुकेगु धेगु खें जुयाच्चंगु दु ।”

“खें जुयां छुयाय्, प्रचार प्रसार हे मगा: थे च्चं ।
निरपेक्षया अर्थ मखु मखु थे कनाः हिन्दुराज्यया समर्थंक-
च्चे झी सोझा सिधापि बौद्धतय्त ह्वयानाच्चंगु दु ।”

“खः भन्ते श्विद्या व श्विक्षाया कारण कुसंस्का-
र्य् लानाच्चंपि बौद्धतय्त झीसं श्वीके हे नं थाकुया च्चंगु

(सुवर्ण शाक्य)

-सुवर्ण शाक्य

दु ।”

“थों कहय् थये श्विक्षित धाये मज्यू तं चाये यः ।
थये मथूपि जुयाः ला गन्यद्यः पुज्याना धायेकाः हिन्दुया
नामं तथ्यांकय् लाकाः बौद्धत ५ प्रतिशत जक दु धाःगु ।”

“छु याये भन्ते, न्ह्यागु धर्म सां छु, जुलुस जा-
लुस धकाः स्वाः मदुगु सं ज्वी माःगु हे मदु, सुक देके
वनाः थःगु धर्म पालन यानाच्चंसा ला जि हे ज्यू नि’
धाइपि हे आपाः दु । थुमित सम्भय् मयाकं न छुयाये
भन्ते ! नामं जक बौद्ध धकाः संस्कार फुक उगुं थगुं यानाः
बुद्धधर्मयात हे बदनाम यानाच्चन । झी बौद्धतसें यानाः
ला बुद्धधर्म हिन्दूधर्मया शाखा खः धाःगु ।”

“थुजोगुली ला झीसं श्वीकाच्चवने हे माः । मनू-
तसें थःगु दोष थहां खनी मखु । जि सोलुखुम्बुइ वनाः
यवं खै द्वाथ्वीके बियावयागु दु । इमित श्वीके अःपु ।
झी नेवाःतय्त हे का श्वीके थाकुगु । लेख छपु निपु इना-
पय् बियाबिज्याहुँले, नेवाःतसें अप्वः स्वइ । जि च्चये
मसः, नेवाःभाय् गामाःभाय् वः । व्याकरण छुं मस्यू ।
व्याकरण मिलय् मजुल धायेव गिजय् याइ ।”

“जि छुं छुं च्चयातयागु दु, बौत्यनागु दु ।”

“ज्ञु ज्ञु विद्याविज्ञाहुं । ज्ञी आनन्दभूमिइ न
यग सम्बन्धया समाचार हे अप्त्वः न्हाथने माली ।”

“अथे हे याये त्यनागु दु । अश्ववोष भन्तेनाप
सल्ला जुयाच्चवंगु दु । आनन्दभूमियात थुखुसी धर्मनिरपेक्ष
अङ्ग धकाः हे मुक्तं खें न्हाथनाः पिकायेगु ग्रसाः दु ।”

“व ला छःपिनि स्वयाः का, संपादकत्य् सल्ला
यानाः यायेगु । छता खें खंला थौकन्हय् महायान, वज्ञ-
यान, थेरवाद धकाः हालाच्चवने मज्यु । फुक्कं बौद्धयान
धकाः न्हाच्चिले माः ।”

“जि नं अथे हे धायेगु खः भन्ते, तर ज्ञीगु स्वतां
यानय् मेषेगु धर्मया प्रभाव लानाः बुद्धधर्मयात मल्वः
कथंया विधि व्यवहार जुया च्चवंगुली स्वाःगु मल्वःगु रीति
स्थिति विधि व्यवहार लिक्यात्वये दःसा ज्यू । थथे
धाये बले संस्कृति स्यंकीहा धकाः द्रवं बीगु ।”

“छक्कवलं ज्वीला, बुलुहुं दुलुहुं यानायंकेगु का ।
बज्ञार्यपिन्त होम याये मते धालकि तं चाइ । थूपिसं
मखंला ‘हैंय-दुगु’ बलि बीगु त्वःताहये धुंकल । इमिसं
अथे जन्न यात धकाः ज्ञीपिं नं तंचाये मज्यु, बुद्धि ज्या
कायेमाः ।”

“खः भन्ते जि नं छह्य महायानीजुयाः वज्ञयानया
पूजाविधिइ दुते लानाच्चवंह जूगुलि अले संस्कृत भचा
व्यनातयाहा जूगुलि खें थुयावइबल्य् मन भचा हथाय-
चाः । प्वाल प्वाक हालेगु बानी दु, मेर्पित भतीचा मनी
ताः ।”

“खःगु खें लहाये बलय् अथे हे ज्वीयः । अथे
धकाः मखुगु खें नं ला ह्लाये मजिल नि । दोष धैंगु
न्हाहासिगु नं व्यनाबी माः । जिहे नं धयाच्चवना, जिगु
विषय् सुनानं खें न्हाथंसां जिगु तारिक जक याये मते,
जिगु दोष नं व्यनाब्यु धायेगु । दोष व्यनाब्युहा ला गुह

हे समान खः ।”

“थव छःपिंगु महानृता भन्ते ! थव दुनियाय् थथे
थाइपि म्हो हे जक दु । दोष व्यनेसाथ मि ज्वीपिं अप्त्वः
दु ।”

“वहे जा ज्वीके माःगु । साःसाःगु जक नये
धयाँ जीला कह्य ल्वाप्ता नये माल कि छु याये ? छः
पिःथाय् बुद्धकालीन सफूत फुक्कं दु मखु ला ? उकिया
बांलाक अध्ययन यानाविज्ञाहुं । वज्ञाचार्यपिन्त व्यना-
विज्ञाहुं, सहलह यानाविज्ञाहुं ।”

“दु भन्ते ! फुक्कं अध्ययन याये फुगु मखु,
मालीबले माःगु विषय मालाः स्वयेगु । बुद्धकालीन सफू-
ति इ छता खें खत्कय् ज्यू भन्ते ! वहे वहे खें अप्त्वः
Repetition दु । ब्वने बलय् सललं मवं । ज्ञान दुःय-
येक दःसां ब्वनेबले अःपुसा जनसाधारणं अप्त्वः स्वइगु
खः । आः फुइंधुक्गू सफूत भचा संशोधन यानाः छापय-
याये माली ला !”

“ब्वने अःपुसां थाकुसां सफू मदयावंगुलि हे जन-
रुचियात प्रमाणित मयाः ला ? खतु अप्त्वःसिनं जित-
थथे हे धाः, अय्सां छःपिं थें याःपिसं ज्वीकातये माः ।
त्रिपिटक्य् गथे खः अथे हे च्चवेगु जिकुतः यानागु ।
त्रिपिटक चानचुनगु मखु । यवव कुतलं संगृहित जुया-
च्चवंगु । उकी जि गुगु पादटिप्पणी बियातया वहे जिगु
तःधंगु कुतः खः । त्रिपिटक्य् गन छु दु धंगु सीके थाकुगु
जूगुलि उकियात ल्वीकाः याकतं सीकेगु ज्वीकेगुली च्चा-
हालि यायेगु हे जिगु मूल उद्देश्य खः । भाषाय् जि प्रपा-
य्च्चवः बिचाः यानामच्चवना । जिगु शैली हे अथे ।”

“न्हाहासां भन्ते थव छगु छःपिंगु कृति खः ।
नेपाःया लागी झभूतपूर्व योगदान खः । लिपाया पिढींतक
छःपिंगु नां काइ ।”

“जिं जिगु नां कायेकेत थ्व च्वयागु मखु। भगवान् बुद्धया शासनं विश्वय् शान्ति हयेगु कुतः जुयाच्वंगुया इबलय् बुद्धशासन सदां स्थिर जुयाच्वनेमा धैंगु छगु हे जक जिगु उद्देश्य। लाभ सत्कारया जितः परवाह मदु।”

“थ्व ला जिं थुल भन्ते ! छःपिसं यवव ध्यबा मुकल धैंगु पिने छाप्वःसिया धापू दु, तर जि स्यू थुजोगु सूजनात्मक उत्पादनशील ज्याय् छःपिसं ध्यबा छचलाः सदुपयोग यानाच्वनाबिज्याःगु दु।”

“आः छु स्वइ, लिपा स्वइ का। ध्यबा धैंगु छु धकाः। जि ब्वेपारी ला मखु नि ध्यबा मुकेत। ध्यबा मदयेक छुज्वी थ्व संसारय्। ध्यबा मन्त कि आनन्दकुटी हे भ्वाथः भ्वाभः जुयाः भभः धाइका। ध्यबा मुका धकाः लुःपाच भुना जुयागु दु ला ? लुःया जा नयाजुयागु दु ला ? ध्यबायात बिचाः संचाः यानातइगु का इलय् छ्यनेत। सीबलय् जि ज्वनावनी ला ? थुजोगु खैं स्वीत वायेगु जिं ? व ला भविष्यं कनी का।”

“खः भन्ते फुक खैं फुकसिनं थ्वी मखु।”

“मेगु छु, जितः राजनीति धाइपि गुलि दु, अधिनायक धाइपि गुलि दु। व ला थःथःगु स्वयेगु धैंग का। जि न ला ज्या यायेगु थःगु हे धंग दु, खै़ल्हायेगु थःगु हे धंग दु। छःपिनि अथवा मेमेपिनि न अथे हे ज्वी नि ख्वु ला ? जिगु विषये वास्तविकता ला लिपा हे जक की का। मेपिन्त ज्या याकेत खै़ल्हायबले राजनीति थैं च्वनीगु व थम्हं थूगु भिगु बांलाःगु खै़ल्हानाः थे हे

याये माः धाये बले अधिनायक थैं च्वनीगु स्वाभाविक जू, अयसां खैं धैंग दु ग्रयेक सीकेमा: ज्वीकेमा:। बांलाःगु व मूलगु ज्या यायेबले बैके थ्वइके सल्ला क्याच्वन धा:सा व ज्या न इलय् सिध्ये न तालय् हे लाइ। ‘खैं बत्ता नालु क्यता’ धाइ नि ज्वी नेवाःभासय्, बस अथे हे ज्वीका।”

“ख ला जितः न गुबले गुबले अथे हे लगय् जू। छःपिसं अहय् पहय् यानाबिज्याइबलय् जिद्विवाल थैं च्वनावैगु, छले हाकनं व ला छःपिंगु जिम्मा छःपिसं स्वयाःका धाइबलय् हाकनं थ्वीके मफइ वनीगु। थे मतिइ लुइ हे यः थैं का भन्ते, उंकि नापं च्वनः: खै़ल्हाबलहा याना च्वनेमा: अले फुक थ्वीगु जुयाच्वन का भन्ते।”

“व हे जा धयागु। व चन छःपिन्त धाये माःगु मखु, मनं खंके सयेमा:। न्हागु खैं सियावइ। का छःपिनि वानेगु हे छखे लाक खैं ल्हानाच्वना। जितः थे छलफल ज्वीगु तसकं यः। थःथःगु पन धैंग थ्व हे ला खः नि। छःपिनि जहाननाप उकुन्हु फोनय् खैं जूबले छकः बिज्याहुं धाःगु, ख जा जि थौकन्हय् गनं मवने धुन अयसां छकः वये धैंग दु, ई मिलय् यानाः वयेका।”

“खः भन्ते उकुन्हु छःपिनाप खैं जुल धाःगु जितः निकः स्वकः धाये धुकल।”

“का थ्व न्हाःने वःगु ज्या छगु नि सिधयेके का, बांलाक ज्या सनाबिज्याहुं। ई न्हाब्रले वइमखु। कासा न्हि।”

“हवस् भन्ते ! नमस्कार !”

“आशीर्वाद !”

“कर्पिसं सास्ना याः वैबलय् वैत बदला मकाःसां नागराजं थैं फुँकार यानाः स्वयायेगु ला याये हे माः।”

-भिक्षु अमृतानन्द-

पालि अनुवादकपिनिगु ऊवलय् आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

□ दुण्डबहादुर वज्राचार्य

नेपालभाषाया वाङ्मयया क्षेत्रय् अनुवाद साहित्य-या धुकू तद्याकथं जायाच्चंगु खनेदु । जीगु अनुवादसाहित्य् न मेमेगु विधाया सिबय् धार्मिक साहित्यया थाय् दुसा धार्मिक साहित्यय् न बुद्धधर्मया न्हापांगु थाय् दु । सुरु सुरुइ बाखं, अबदान, जातक आदि क्षेत्रय् सीमित जुयाच्चंगु जीगु अनुवादसाहित्य् वर्तमान् इलय् जातकया अतिरिक्त सूत्र, अभिधम्म व वितय सम्बन्धी अनुवादसाहित्यं जायाच्चंगु दु ।

नेपालय् पालिसाहित्य सम्बन्धी च्वसु, ग्रन्थ अथवा कृति आदि गुगुकथं थन प्राचीन ल्यंपुलयं दुगु खः व थौं अनुसन्धानकर्तपिनि निंति मालेज्याया विषय हे जुया च्वनतिनि । गुलि गुलिसिया धापूकथं थन पालि सम्बन्धी छुं खेँया लक्षण प्रमाण लूगु खनेदु । महाराज अशोकं अथेरं छवःगु धर्मदूत मण्डलतमध्ये हिमवत्खण्डय् वःपि विशेष दूततयसं थन धर्मचक्रपवत्तनसुत देशना यानाः धर्म प्रचार याःगु खः । थन २००० दै न्हापानिसे प्रचलनय वःगु धर्मचक्रया प्रतीक चिन्ह शिला लूगु अथवा दसु खः । हानं संयोगया खँ खः जीगु निंति धवाना ग्राखलं थौंकन्हया प्रेसं दकलय् न्हापां पालिसाहित्यया सूत्र पिहां वःगु न अथहे सूत्र जुयाच्वन । बु. सं. २४६६ स बुद्धधर्म पत्रिकाय् धर्मादित्य धर्मचार्यं थुगु सूत्रया छगु अंश मूल यालि प्रकाशित यानाबिज्यात । हानं मेगु छगु संयोगया खँ खः, नेपालभाषां थौंतक छपु हे सूत्रयात तःह्य मठि

अनुवादकपिसं अनुवाद याःगु मध्ये थव सूत्र न छपु जुयाच्वन ।

कालक्रम कथं स्वयायंकल धाःसा नेपालभाषाय् पालि साहित्ययागु भाषानुवाद जुयाः सफूया रूपय् पिदंगु दै बुद्धसंवत् २४६४ दै न्हाथनेबहः जू । अथां न्हाः न बुद्धधर्म सम्बन्धी छपु नितु च्वतु सफू आदि छापय् मजूगु मखु, परन्तु थव बु. सं. २४६४ दैय् निगु महत्वपूर्ण सफू नेपालभाषाय् दुतित । छगु संघमहानायक प्रजानन्द महास्थविरया 'धातुभेदनानुपस्सना' खःसा मेगु बुद्धचर्याया लिधंसाय् बुद्धजीवनी सम्बन्धी महाप्रजाया पालि भाषानुसार ललितविस्तर खः ।

थौं थुलि त्याजिक धाये फु कि नेपालभाषाय् गुलि न सफूत प्रकाशित जुयाच्चंगु दु, उकियात सफूया त्याखं स्वल धाःसा बछिल्याखय् बुद्धधर्म सम्बन्धी हे सफूत दयाच्वन । हानं बुद्धधर्म सम्बन्धी गुलि न प्रकाशित सफूत दु इपि फुक्क मौलिक रचनाया सिबय् अनुवाद जुयावयाच्चंगु हे जक दु ।

अनगारिक धर्मपालया कुतलं भारतय बुद्धधर्म सम्बन्धी गुगु जागरण वल उंक यानाः नेपाःया बौद्ध जगत्य न अनुकूल प्रभाव लाःगु खनेदु । भारतय लोप जुइ धुक्कूगु पालिसाहित्ययात हाकनं छकः लसकुस यानाः दुकासेंलि महाबोधि सोसाइटीपाखे अनेक पालिग्रन्थया

हिन्दी अनुवाद पिहाँ वल गुंकि याना: नेपाःमि द्वैमिविनि
निर्ति नं छुं छुं पालिग्रन्थत सुलभ जुल । महापण्डित
राहुल, भद्रत आनन्द कौशल्यायन, भिक्षु जगदीश काशय,
भिक्षु धर्मरक्षित, भिक्षु धर्मरत्नपिंसं पालि ग्रन्थया हिन्दिह
अनुवाद याना: पिकाःगु कारणं शीथाय् च्चर्पित नं छगू
तःधंगु प्रेरणाया ब्रोत जुल । हानं पाय़छि श्वहे ई पाखे
बर्मा, श्रीलंका आदि विदेशय् व्वना: लिहाँ बिज्याःपि
चन्तेपिंसं नेपालय् लिहाँ बिज्याःबलय् म्हर्ति म्हर्ति व्यक्ति-
त रूपं बर्मा, सिहली, हिन्दी सफूत नं ज्वनाबिज्यात ।
चन्तेपिंसं उबलय् थन थीथी भाषाया सफूया लिधंसा
क्याः छगू निगू च्चसु, सफू आदि पिक्याः प्रचार याना-
च्चंगु खः । फलस्वरूप नेपाःमि च्चमिपि नापं पालि साहि-
त्यलिसे खनेदयेक वा मदयेक स्वापू बिस्तार बिस्तारं दत ।
च्चुया निर्ति नेपालभाषाय् छगः अमूल्य रत्नया रूपय् नां
द्वृन् ने. सं. १०६६ स प्रकाशित सफू 'हृदय' जुया 'सुगत-
नौरम' महाकाव्य खः, अथे हे धर्मरत्न 'यमि'जुया 'अहंत-
न्द' नं खः ।

आचार्य डा० अमृतानन्द महानायक बुद्धधर्म
चन्द्री लक्ष्ययन याना: श्रीलंकां नेपा: लिहाँ बिज्यासेंलि
पोलं नं थुगु थेत्रय् न्हाथने बहकृथं ज्या सनाबिज्यात ।
भिन्न प्रजानन्द (कर्म शील), महाप्रज्ञा व अनिरुद्ध भन्ते-
यानाबिज्यानाच्चंगु अनुवाद यायेगु ज्याय् वसपोल
नं त्व्य सक्रियहा जुयाबिज्यात । वसपोलयागु आगमनं
लिया पालिसाहित्यया गु अनुवाद यायेगु ज्याय् तीव् गति
न्न । वसपोलयागु प्रभावशाली प्रवचनं प्रभावित जन-
नन्दस्यक बौद्धग्रन्थत अनुवाद यायेगु पाखे आचार्य अमृ-
तनन्द महानायक लगय् जुयाबिज्यात । थुंकि याना:
ज्ञानेगु धार्मिक साहित्यय् मगाः मचानाच्चंगु धार्मिक

साहित्यया मगाः मचाः पूवने त्यंगु खः सा मेखे धर्मप्रचार
अभूतपूर्वं रूपं जुया: धर्मय् आपालं जनश्चिरुचि नापं
बरय् जुल । फलस्वरूप वसपोलपाखे मूल पालि सहित
धम्मपद पिहाँ वल गुगु थौं प्यंगूगु संस्करण जुइ धुक्कल ।
शीगु साहित्यय् वसपोलया अन्य न्हाथनेबहःगु कृतित खः,
विरत्न वन्दना पाठ सूत्र, 'गृह विनय', 'बुद्धशासनया इति-
हास', 'बुद्धजीवनी', 'विश्वन्तर जातक', 'ओर्यसत्य',
'जातकमाला' भाग १, २, 'सूत्रसंग्रह' 'धम्मपदवृक्षाधा
प्रथम भाग खः, हानं यवव समयया अन्तरालं लिपा वस-
पोलपाखे पिहाँ वःगु 'महाकश्यप चरित्र' खः ।

नेपाःमि अनुवादकपिंसं अप्वःयाना: अनुवाद याइ-
बलय् जातकसाहित्यय् दकलय् न्हापां ध्यान बिइगु खेडु ।
श्वहे इवलय् महानायक भन्तेन अपवाद मजू । वसपोल-
पाखे नं तःपु मछि जातक अनूदित जुल अथवा छुं गुगु
कथं रूपान्तरित जुल । व खः जातकमाला भाग १, २
वेस्सन्तर जातक, महास्वप्न जातक । लिपा वसपोलपाखे
नेपालीभाषाय् अनुवाद जुया: पिदंगु प्यंगू भागय् प्रका-
शित जातक संग्रह नं थ्व हे इवलय् न्हाथने बहःगु रचना
खः ।

आचार्य महानायकया पूर्वार्धकालय् ज्ञानेगु भाषा
साहित्याकाशय् गुगु योगदान बियाबिज्यात व तसकं हे
च्चठाये बहःजू । लिपा सकसिनं थुइके बीइत धर्मप्रचार
यायेगु उद्देश्यं गुगु बुद्धकालीन ग्रन्थत नेपालिइ अनुवाद
याना: मुकाबिज्यात उगु नेपालीभाषाया साहित्यय्
सर्वथा शन्यप्रायः जुयाच्चंगु बौद्ध वाङ्मय जायेकाबि-
ज्याःगु जक मखु विश्वया गुगु मेगु समृद्ध भाषाय् तक
नं सर्वथा अभाव जुयाच्चंगु ज्या याना: यवनाबिज्यात ।
थुगु बुद्धकालीन ग्रन्थद्वारा नेपाली पाठकवर्गपित त्रिपिटक

ग्रन्थय् दुर्पि व्यक्तिपिनि परिचय बिइत पात्र अनुसार सूत्रया
 अनुवाद जूगु खः सां नं बुद्धर्म सम्बन्धी अध्ययन याइपि
 जिज्ञासु व्यक्तिपिनि निंति अथाह धुकु चायेकाव्यूगु दु ।
 थनि सच्छ दै न्हाः हे पश्चिमी देसय् सम्पूर्ण त्रिपिटक
 व अटुकथा रोमनलिपिइ पिहाँ वःगु जक मखु श्रंगे जी,
 जर्मनी, फेन्च आदि पश्चिमीभाषां त्रिपिटकया ग्रन्थत
 अनुवाद जुयाः पिहाँ वये धुकूसां नं बुद्ध जन्म जूगु देश
 नेपालय् थौं अर्थात् रूप्य् जूसां नेपाली त्रिपिटकया वाडमय
 अनुदित जूगु खुसिया खौं खः । न्हापायाह्म बुद्धघोष महा-
 स्थविरं सिहली भाषायागु इटुकथायात पालिभाषां रचना
 यानाविज्यागु कारणं यानाः बौद्ध जगतय् सिहली भाषाया
 स्थान गौण जुयावन । थौं श्रीलंकायापिंसं बुद्धघोष छत्य-
 सियागु कारणं जिमिगु भाषाया महत्व कम जल धकाः
 धयाच्वंगु थन लुमंकेबह जू । हानं झी महानायक भन्ते
 स्वयं सुरु सुर्हनिसे नेपालभाषाया अनुवादकया रूप्य्
 पिहाँ विज्याःस्ह खः । नेपाःसि बौद्धपित थःपिसं याना-
 च्वंगु फजुल खर्च म्हंचायेकाः बौद्धसाहित्यया ग्रन्थत
 पिकायेत आह्वान यानाजूपि मध्ये वसपोल हे प्रथम
 स्थानय् दु । झीथाय् देसय् बहि बाहाःया कमि मदु, यदि
 कमि दु सा श्राधुनिक भाषाय् धर्मसाहित्यया यवं कमि
 दु धकाः शंखनाद यानाविज्याःस्ह वसपोल महानायकं
 थःगु मांभाय् अवश्य लोमंका विज्याःगु मदु ।

वसपोल अनुवाद यानाविज्याइबलय् थःगु हे धंगं,
 थःगु हे पहलं, थःगु हे शैलीं व्यक्त यानाविज्याइगु वस-
 पोलया बानि दु । अनुवाद यायेबलय् अनुवादकपित अनु-
 वादकालीन इलय् अनेक पंगलः बिइगु स्वाभाविक जुया-
 च्वन । उकिसनं पालिभाषायागु खौंवःया पाय्छिगु शब्द
 झीगु भाषाय् मदइगु ला खहे खत नापनापं उगु खौंवःयात
 पाय्छि कथं गुकथं व्यक्त यायेमाः धयागु खौं यस्यात

बिइगु जुयाच्वन । पालि शब्दयात संस्कृतीकरण यायेबलय्
 उकियागु अर्थ हे लोप जुयावने यःगु जुयाच्वन । हानं
 गुबले गुबले अर्थया अनर्थ जुयाविद्यः । थुजाःगु खौं
 वसपोल तसकं हे सतकं जुयाविज्याः । उकिया वसपोलं गनं
 पादटिप्पणी, गनं बोधार्थ, गनं शब्दार्थ बिइगु ज्याय
 सक्रिय जुयाविज्यानाच्वनी । दसुया निंति ब्रह्मचर्य शब्द-
 यात सुनानं संस्कृत, हिन्दी, नेपाली वा नेपालभाषाया
 शब्दकोशय् स्वःवन धा:सा उकिया पाय्छिगु अर्थ गनं
 मलुइ फु । थुजाःगु खौंयात वसपोलं अटुकथा टीका, अनु-
 टिका आदि थासय् लिधैसा कयाः व्याख्या तकं याना-
 विज्याइ । थुकथं वसपोलं अनुवादय् बिइगु यवं समस्या-
 यात ज्यंकेगुया नापं विस्तृत पादटिप्पणी बियाः थःगु
 परिपक्व ज्ञानयात छ्यलाविज्याकूगु जुयाच्वन ।

वसपोलपाखे खासयानाः वसपोलया उत्तरार्थ काल-
 निसे अनुवाद यानाविज्याइबलय् निम्न विशेषतात छ्यला
 विज्याःगु खनेदु-

अनुवाद यानायंकूलिसे वसपोलं थम्हं खौंये, थूये
 ल्वःकथं शीर्षक, उपशीर्षक छुइगु ज्या यानाविज्याः ।

पालिभाषायागु अनुवाद यानायंकूलिसे पालि
 शब्द, नांयात नं संस्कृतीकरण यानाः यंकाविज्याः ।

अनुवाद यानायंकूलिसे वसपोलं थम्हं खौंये, थूये
 ल्वःकथं शीर्षक, उपशीर्षक छुइगु ज्या यानाविज्याः ।

अनुवाद तहाकः छाय् मजुइमा, परम्परागत कथं
 गथे खः अथे हे व्यनेगु यानाविज्याः ।

अनुवाद यानावनेबलय् गथे थम्हं थुल, अथे हे
 अनुवाद यायेगु ज्या यानाविज्याइ । वसपोलं भाषाया
 व्याकरणया सिब्य् वाक्यया भाव अभिव्यक्त्यात जोह
 वियाविज्याइ । पालिया भाव व रसयात यथासंभव

स्वया स्थितिइ तयेत स्वयाविज्याः ।

अनुवाद यानाविज्याहबलय् वसपोलं गनं भावानु-
वाद, गनं शबदानुवाद, गनं अर्थानुवाद थाय् अनुसार
उच्चनाः अनुवाद यानाविज्याइ । वसपोलयागु हे शब्द
त्वाये कथाः धायेगु खः सा । मूल सफुतिइ थें छगू पत्तिकं
शब्दया अनुवाद यानां पाठकपिंसं अनं अःपुक श्वीके फइ
छु छायधाःसा प्रत्येक भाषाय् थःगु मौलिक विशेषता
है । (घम्मपदट्टकथा प्र. भा. पृ. [२७])

अनुवादया नामय् थःगु व्यक्तिगत पूर्वग्रह तयाः
व्यासय् मूल रूपयात अनुगमन मयासे भावार्थ, शब्दार्थ
न्वकः तोफिकेगु वा थपघट यायेगु ज्याय् वसपोल तसकं
है सवेदनशील जुयाविज्याः । वसपोलयागु शब्दय् 'गृन्थ
अनुवाद याये ध्यायागु ज्या छुं गुगुं गृन्थ स्वतन्त्र रूपं रचना
यायेगु सिवय् नं थाकु । अनुवाद ध्यायागुलिइ बिचय् बिचय्
गु खं स्वाकायकेगु अनुवादकतय् भूल जक मखु थुकि
यानाः व्वैर्मिपित मूल गृन्थया खं तापाकायकी । अथेया
करणं छुं गथे जुयाः थःगु पाखें छुं खें तनेगु दु सा उक्तिया
रुचना स्पष्ट रूपं च्चव्यादीमाः । (पालि भाषानुसार

ललिविच्छतरया भूमिका पृ. ज.)

आः तक वसपोलया पाखे पिहाँ वःगु कृतित
मुकाः स्वत धाःसा वसपोलया मौलिक कृतिया सिवय्
अनुवाद कृति हे अप्वः खनेदु । वसपोलया पाखे वःगु
गुलि नं कृतित दु इपि फुक अनुवाद जुयाः हे पिदंगु
खनेदु । उक्ति वसपोलयात गथे छम्ह अनुवादकं खंथे
धाल धाःसा वसपोल छम्ह अलसी मचाःम्ह, त्यानु
मचाःम्ह, थःगु गृन्थव्य स्थानय् वनाच्चवंच्च याकःचाम्ह
याक्रीये जाःम्ह परन्तु अनुभवीम्ह योग्यम्ह प्रतिभा सम्प-
न्नम्ह अनुवादक खः । गुलि नं अनुवादकयाके दयेमाःगु
गुणत खः व सक्तां वसपोलयाके दु ।

वसपोल थें जाःपिनिगु महान् त्याग, तपस्यायागु
कारणं हे थों नेपालभाषा साहित्ययात समग्रूपं अध्ययन
यायेत बुद्धधर्मयागु अध्ययन बिना अधुरा जुयाच्चंगु दु सा
थन अनुवादकपिंसं अति हे तःधंक योगदान बियाच्चंगुयात
नेपालभाषाक्षेत्रं छाय् समुचित रूपं कदर यायेत नुगः
क्यकुंका च्चन ध्यायागु न्हासः झीगु न्हाःने थों वयाच्चन ।

CONDOLENCE

ZCZC JANB 31 BOP 669 OPB 440 DCJ 449 CD 150
NPKA HL BJDX 068
CHITTAGONG 68/67 21 2248

Gravely shocked at the sad demise of Ven. Amritananda
Mahathero vice president was reknowned Buddhist
Leader scholar of the world.
Accept our heartfelt respect.
We recall his visit to our head quarter personal contract
in various world conferences.
May he attain Nirvana.

Suddhananda Mahathero

जिं म्हस्यू कथं भिक्षु अमृतानन्द

□ भाइकाजी उपासक

पूर्य श्रमृतानन्द महानाथक भन्तेयागु दर्शन प्राप्त जूगु इ. सं. १९४२ स किण्डोल विहारय् खः । वसपोलया धर्मांपदेश न्यनाः हे तिनि येरवाद बुद्धशासन म्हसीके दुगु खः । उकिं वसपोलप्रति जि आपालं कृतज्ञ व ऋणी खः ।

उबलय् च्यान्हुइ छन्हु धर्म प्रचार यानाबिज्याःगु खः, नापं धर्म छलफल नं यानाबिज्यात । लिपा स्वयम्भू पर्वंस्थानय् लच्छियंकं विश्वन्तर जातक आदिःधर्म-देशना यानाबिज्याःगुलि ये, यलय्चर्वंपि आपालं श्रद्धालु, भक्तपिन्त उपकार जुल । गावकं धर्मया प्रभाव लालां वन । थनंनिसे हे तिनि स्थविरवाद बुद्धधर्म बुलुहुं बुलुहुं जनताय् दथुइ प्रचार जुयाः भेलय्पुनेगु जुयावल । हानं धर्मदेशना यायेगु ववचाःगु दिनय् महापरिव्राण पाठया आयोजना यानालि अज्ज्ञ जिमिगु मनय् आपालं श्रद्धावृद्धि यानाबिज्यात जिमिगु मिदा चायेकाबिज्यात ।

वसपोलया पाखें हे त्वाःत्वालय् धर्मदेशना नापं धर्म सम्बन्धी प्रश्नया उत्तर बीगु धर्मप्रचार कार्यक्रम जुल । उबलय् हे वसपोल नेपाःया लागी गुलि निर्मल, गुलि अमूतपूर्वह्य खः धैगु जिमित बोध जुल ।

ज्ञानसाला भजन पाखें नं वसपोलं आपालं भजन स्ये च्यव्याः भक्तजनपिन्त बोध यानाबिज्यात । हानं राणाया शासन जूगु निर्मित वसपोलप्रति सी०आइ०डी० तकक लगय् जुल । धर्मपासार्पि गावकं प्रभावित जूगुलि थुकिं छुं क्रान्ति है थें जागु खनाः सरकारं पुर्जि छ्वयाह्याः धर्मपासार्पित ज्वनाः कुनाः तारिखय् तयाः नं गावकं

दुःख कष्ट भोगयाके बिल । “झंगःत पंजलय् कुनाः आः फुक्क तोता हये नु” धैगु भजनं उबलेया सरकार तंचाःगु जुल । उबलय् वसपोल ये देसय् मदु । सी० आइ० डी० बनारसय् तककं बनाः भन्तेयात ब्वनाहयेगु कुतः जूगु खः । वसपोलयात भय मवंकेत पासार्पिनिगु पाखें जिं हे पौ उवनावनाः वसपोलयात सारनाथय् नापलानाः थन जुयाच्वंगु फुक्क खें कनागु आःतकं लुम्बनि ।

भन्तेपिन्त पितिगु काण्डय् महापन्थ भन्ते छह्य भो०तय् च्यनाच्वंह्य बाहेकं मेर्पि च्याह्य भन्तेपिन्त राणासरकारं पितिनाहये धुंकूगु इत्यादि खें वसपोलयात ह्लापां जिं हे कनेगु अवसर प्राप्त जूगु खः । सारनाथय् धर्म-शालाय् वसपोल नापलाना, सी० आइ० डी० तयाः नं वंगु खें कनाः । भन्तेनं सी० आइ० डी० अनथंक पिछायाः वयाच्वंगु फुक्क खें छर्लंग जुल ।

हानं अनया महाबोधि सोसाइटिपाखें नेपाःया सरकार व भारतया सरकारयात नेपाःयापि भिक्षुपिन्त अन्याय जूगु खें कनाः सहयोग व ग्वाहालि कायेत माः माःयाय् पत्र व्यवहारयानाः वसपोलं आपालं प्रयास यानाबिज्याःगु स्वया, खना व न्यनागु नं दु ।

महाबोधिसभां न्यनाहःगु प्रश्नयात नेपाल सरकारं अपायसकं अन्याय जूगु मदु, थःगु धर्म त्वःताः मेगु धर्मय वने मज्यूगु कानून दयेक दयेकं अथे यानाजूगु बापतय् न्यने कने यानास्वयाः अथे यायेमते धकाः धयां नं मानय मज्जूगुलि इमित कडा नियम लागु याःगु गुकिया कारणं

भिक्षुपिन्त देशं पितिनाछ्वःगु खः धकाः महाबोधिसभा-
यात चवथा हःगृ खै नं न्यना । उबलय् बहादुरशम्शेर
नापं लेखापढी जूगु थे चवं ।

अथ विषयय् भारतय् पत्र-पत्रिकां यववं प्रचार प्रसार
यानाः नेपाल सरकारया बदनाम यात धंगु द्वपनय् बहा-
दुरशम्शेर आः थर्थें जुद्धशम्शेरपि तं चायाच्चवंगु खै न्हाः ने-
तयाः भिक्षुपिन्त दुतकायेगु ज्या आः थर्थें जुइ मखुनि
धंगु खै जुसेलि वसपोल भारतं श्रीलंका विज्यानाः पूजय
नारद भन्तेया साथकयाः श्रीलंका सरकारपाखै मित्रमण्डल
व्वनाः थन पद्म शम्शेरया पालय् विज्यानाः माःगु खै
ह्वानाः हानं छकः धम्मालोक भन्ते प्रसुखं सकले पिहाँ
इनाच्चर्पि भन्तेपिन्त दुतकायेगु ज्या जुल । थुकथं वसपोल
भन्तेया प्रयत्न व साहसं हानं धर्मप्रदीप च्याके खन ।

जितः लुमंगु कथं वैशाखपुन्ही अथवा स्वांयापुल्ही
ज्ञः धायेक हने सयेकागु नं किण्डोलनिसे वसपोल अमू-
लानन्द भन्तेया आह्वानं हे खः ।

भन्तेपि देशं पितिना छ्वःबलय् देसवासी शद्वालु
क्कजनर्पि सकले गाकं विरह यानाः खवयाजुल । कुञ्ज-
बहादुर उपासक छहु ला चन्द्रागिरि ते गयाः विदा विया-
इगु नं दु ।

बलम्बुइ भन्तेपि पुचः मुनाः बासं चवनाच्चवलय्
न्वै भाजुरत्न साहुं गाकं साहस बियाः भन्ते, छलपोलपि
कालिमपोंग विज्याहौ अन माःगु तक प्रबन्ध जि याना
विद धकाः भरोसा व्यूगु जुल ।

नारद भन्ते नं पद्मशम्शेर प्रधानमंत्री नापलानाः
विद थुइ खै जूगु फुक वसपोल भन्ते नं हे अनुवादयानाः
विन बुझय् जुइक खै लहानाविज्याःगु गुकिया फलं प्रधान-
मंत्रो पद्मशम्शेरया हुकुम कथं भन्तेपि सकले दुहाँ विज्याये
विल ।

पद्मशम्शेर खुशीजुयाः असलकी छगु ह्लाःतै
लःल्हायेगु शद्वा बलं नं जिपि भिक्षुपिन्त लै ग्रहण यायेगु
चलन मदु धयाः मकासे उपासकयात बीकाविज्याकाः आदर्श
वग्नाविज्याःगु नं लुमं । नारद भन्तेयात ह्लापां नेपालय्
व्वनाहया विज्याःगुया श्रेष्ठ वसपोल भन्तेयात हे दु ।

न्हापां धम्मालोक भन्ते यात नारद भन्ते थन दनि-
बलय् दुहाँ विज्याका विज्यात । थुगु सफलताय् खुसि
जुयाः सकल उपासक उपासिकार्पि मिले जुया नारद महा-
स्थविर भन्ते यात यर्खा बहाले अभिनन्दन समारोह
यानाः विज्यात । उगु समारोहय वसपोल
याना विज्यागु भाषण न्यना: चन्द्रबहादुर कर्णेल अतिकं
खुसिजुयाः थःगु मेचं दनाः वसपोल भन्तेया नां कयाः
सकल जनतापिनि न्हाःने प्रशंसा याःगु नं लुमं । उबलेस-
निसे राजधानिइ बुद्धधर्म प्रचार यायेत व्वतन्द दत ।

वसपोलं हानं श्री ५ विभुवननाप दर्शन काये-
माःगु ज्याकथं द्वारिकादास उपासक (ध्यः द्वारिका) नांपं
वनाः नापलानाविज्यात । उबलय् नेपालय् प्रजातन्द
वये धुक्कूगु जुल ।

उबलेसनिसे वसपोलया श्री ५ नाप घनिष्ठ
सम्बन्ध दयावन । श्री ५ विभुवन, दयाराम काजी व
मेम्ह कर्णेल बहनी ह्विथं धैयें आनन्दकुटी विहारय् सवा-
रीजुयाः दुःख सुखया खै व्याकाविज्याःगु जुल । थुबलय्
हे ब्रह्मशम्शेरया जगा त्रिभुवनपाखे वकसे याकाः
आनन्दकुटी बौद्ध विद्यापीठ दयेकेगु निम्ति जगा प्राप्त
यानाविज्यात । लिपा चाउएनलाइ, मेमेपि विदेशया
पिनिपाखे व महेन्द्र जुजुपाखे शिलान्यास याकाः विद्या-
पीठया विकास यानाविज्याःगु श्रेष्ठ नं वसपोलयात दु ।

उबलय् सुबोधानन्द भन्तेपि पित छ्वःबले भन्ते
छम्हजक खै कने व ह्लायेसःम्ह दु । उबलय् वसपोलपित
व्वाहालि यायेत पासा वनार्पि मध्ये जि छम्ह नं खः ।

हानं पं० जबाहरलाल नेहरुया पालय् वसपोल

भन्तेया सक्रियताय् सारिपुत्र—मौद्गल्यायनपिनिगु अस्थिधातु नेपालय् पुजायायेत हःयेगु श्रेय व क्रिभुवनदा पालय् दरबारय् महापरिव्राण याकाबिज्यात । हानं जुजु पिनिगु जन्म दि पत्तिकं महापरिव्राण पाठ यायेगु प्रथा न चलय् जुइकाबिज्यात । भुइख्यलय् वैशाखपुन्हीया समारोह जूबलय् वैशाखपुल्हीया सार्वजनिक छुट्टिया घोषणा याकाबिज्यात ।

चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनयात निमन्त्रणा जूगु आदि न वसपोलया हे श्रेय खः । क्रिभुवनयात अशोक महाराजया स्थानय् थ्यंके मानि धैःगु प्रार्थना तकं यानाबिज्यात । सरकारयात व्यक्तिगत कथं धर्मानुशासन तकं यानाबिज्यात । ज्ञानमालायात मोटर तकं क्याबिज्यात । च० वि० बौ० सं० यानाः नेपाया इज्जत थकायेगु सुझावनं बियाबिज्यात । नेपाया इतिहासय् अभूतपूर्वगु सम्मेलन जुयाः वंगुली न वसपोलया तःधंगु ह्लाः दुगु जुल । थथे हे आनन्दकुटी दायकसभा स्थापना यानाबिज्यात ।

अस्थिधातु दर्शन याकेत तिनिखेले दयेकातःगु मञ्चय् अस्थिधातु तथाक्यनेगु मिलय् जुइ मखु धैःगु खै केशरशम्शेरं धाःगुलि जुजुनाप नापलानाः विश्वेश्वर इसाद कोइरालाया न सहयोग क्या जुजुया हुकुम प्रमांगि क्या दर्शन बीकल । अस्थिधातुया जिम्मा न केशर शम्शेरयात हे बिल । किसिहाय् तथाः दे चाःहुइकाः मानय् यात तर सुथः ६ बजेनिसे किसिहाय् चवनाः ४ बजेतक पुजा यात । अस्थिधातुयात स्वरः तकं दण्डवत् यानाबिज्यात । आनन्दकुटी विसर्जन याःबलय् ह्रिंचिं हे त्यानुक वःगु जुल, ६ घण्टा फेनुकाहःगु ।

केशरशम्शेरं २५००।— दाँ चन्दा बियाहल । आनन्दकुटी विहारया कुटी न चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलनया इलय् हानं दयेकूगु खः । नारद भन्ते निक्षवःगु पटकय्

बिज्याःबलय् च्याम्ह सादुपिनिगु ग्वाहार्लिं श्रीलंकाचेत्य दयेकूगु व आःतक उकिया जिम्मा इर्पि साहुर्पित बिया तल ।

श्रीलंकाचेत्य तयेत हःगु अस्थिधातु मध्यय् छगः उबलय् हुलय् तन धाःगु न न्यनागु दु ।

वसपोलं हनुमान ध्वाखाय् लचिठयंकं धर्मदेशना याःगु न सहरवासीपिनिगु तुगलय् तःधंगु छाप लगय् जूगु खै जि लुम् ।

चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन धुःकाः वसपोल विश्व अस्मण्य बिज्यात । हरेक देश नाप सम्पर्कं दयावल । चीन नाप सम्पर्कं दु थे अनं ५ लाख भा० रु० हां आनन्दकुटी विद्यापीठयात सहयता कथं प्राप्त यानाः क्याबिज्यात । व धयवा प्राप्तयानाः अनेक कथं विरोध जुल तर वसपोल भन्तेयागु बुद्धि हे उगु विरोध फुकाः दाँ ह्लाःतय् लाकाबिज्यात । थुकथं विद्यापीठ झं झं विकास जुजुं वल । हानं मेगु समस्या कथं विद्यापीठ सरकारं दुकायेगु थे जाःगु घटना जुल । अथे जूसां न भन्ते भचाहे हरेस मचासे “मा निवत्त, आभिकम्म मंत्रं” धाःये न्ह्यचिलां तुं बिज्यात ।

आनन्दकुटी विहारय् आनन्दकुटी दायक सभा, ज्ञानमाल १८ंघ दु थे आनन्दकुटी विहारगुठीया नीस्वनाबिज्यात, गुकिया लिधंसां लिदं अधिस्थानयानाः बुद्धकालीन ग्रन्थमाला सफू अनुवादयानाः विपिटक्या ज्ञाननेवाःभासं व नेपालीभासं द्वने दयेकाबिज्याःगुया श्रेय न वसपोल भन्तेयात हे दु ।

थाइलैण्डया नांजाःहा भन्ते धर्मधीर राज महामुनि आनन्दकुटी विहारय् वर्षावास चवनाबिज्याःगु उपलक्ष्यय् नेपाल—थाइ संयुक्त कठिन उत्सव समारोह अभूतपूर्व कथं धुमधामं जुल । थाइलैण्ड व नेपाल नाप स्वापू झन् अन्

सत्तिना वल, थुकथं थाइलैण्डया बुद्धे जाःगु ज्या न्हाकल, तानसेनव विभिन्न थासय् थाइबुद्धमूर्ति तःतः बुद्धप्रतिमात दुथ्यात । भन्तेया प्रतिज्ञावल । वसपोलया देनयात लुम्बनन्दन समारोह यानाः हनेगु यानारं ह्लापां अभिनन्दन दे छात । श्रीलंकापत्र जुल, व थे नालन्दां व थाइलैण्ड सोम्बेच फ्रा ज्ञानसंवर नेपालय् विद्या राजगुरु व थाइलैण्डया राजगुरु न विहारय् भव्यरूपं समारोह न जुल भन्तेया बुद्धिमत्ताया हे फल खः ।

व थे रूसया विश्वशान्ति समाया निमन्त्रणाय् विहारगुठीया अभिक्षुर्पि आपालं रूस भ्रमण यायेगु बिज्यात । प्रत्येक निदङ्य छकः प्यहृ अथ न वसपोलयागु हे देन खः । रूस

ZCZC B
NPKA C
COLOM
Our Deep
Venerabl
he Attain
Nepal

प्रानन्दभूमि

आनन्दभूमि

साहुपिनिगु ग्राहार्लि श्रीलंकाचेत्य
किया जिम्मा ईपि साहुपित विद्या

तयेत हःगु अस्थिधातु मध्यय छाः
गु नं न्यनागु दु ।

मान घ्वाखाय लचित्यंकं धर्मदेशना
निगु नुगलय तःधंगु छाप लगय-

बौद्ध सम्मेलन धुंकाः वसपोल विश्व
हेरेक देश नाप सम्पर्कं दयावल ।
वें अनं ५ लाख भा० रु० दां आन-
त सहायता कथं प्राप्त यानाः कथा-
प्राप्तयानाः अनेक कथं विरोध जुल
यु बुद्धि हे उगु विरोध फुकाः दा
यात । थुकथं विद्यापीठ झं झं विकास
गु समस्या कथं विद्यापीठ सरकार
घटना जुल । अथे जूसां नं भन्ते भवाहे
निवत्त, अभिकम्म भंत्तं” धाःये न्ह-

दी विहारय आनन्दकुटी दायक सभा
वें आनन्दकुटी विहारगुडीया नीस्वना
लिङ्घांसां क्षिदे अधिस्थानयानाः दु
ना सफू अनुवादयानाः विपिटकया जाल
पालीमासं डवने दयेकाविज्याःगुया थेव
यात हे दु ।

द्या नांजाःह्य भन्ते धर्मधीर राज महामुनि
हारय वर्षवास चवनाविज्याःगु उपलक्ष्य
पुक्त कठिन उत्सव समारोह अभूतपूर्व क
याइलैण्ड व नेपा: नाप स्वापू झन्

ग्रानन्दभूमि

सत्तिना वल, थुकथं थाइलैण्डया बुद्धमूर्ति नेपालय हयेगु
वें जागु ज्या न्ह्याकल, तानसेनय, यलय व भोतय
विमिन्न थासय थाइबुद्धमूर्ति तःतःधिकःपि धलवटयापि
बुद्धप्रतिमात दुध्यात । भन्तेया प्रतिभा झन् झन् बरय-
ज्यावल । वसपोलया देनयात लुमंकाः थायथास अभि-
नन्दन समारोह यानाः हनेगु यानाहल । धर्मकीर्ति विहा-
रं ह्यादां अभिनन्दन दे छात । श्रीलंकां महानायक पद
प्राप्त जुल, व थें नालन्दां व थाइलैण्ड डाकटर पद बिल ।
सोम्बेच फ्रा ज्ञानसंवर नेपालय विज्यात । उबलय नेपा-
या राजगुरु व थाइलैण्डया राजगुरु नाप तयाः आनन्दकुटी
विहारय भव्यरूपं समारोह नं जुल । श्व नं वसपोल-
भन्तेया बुद्धिमत्ताया हे फल खः ।

व थें रूसया विश्वशान्ति संस्था पाखे हस्तोला-
माया निमन्ननाय विहारगुठीया सदस्यर्पि व नेपाया
मिक्षुपि आपालं रूस भ्रमण यायेगु सु-अवसर चूलाका-
विज्यात । प्रत्येक निवैय छकः प्यह्य, खुह्य वनेगु जुल ।
श्व नं वसपोलयागु हे देन खः । रूस वने दुर्पि मध्यय जि

छह्य नं दुर्पि गु जुल ।

वसपोल भन्तेयागु दुपाँ हे जिहा काय धर्म ५ दे-
तवक श्रामणेर जुयाः श्रीलंकाय चवनाः बुद्धधर्म अध्ययन
यानावये दुगु जुल । जिमि छेँया परिवारपि जहाननिसे-
कयाः काय ह्यायर्पि नाप भन्तेया पाखे प्रभावित जुया-
चवंगु दु । मदुम्ह जहानया नामं २०३५ सालय बुद्ध-
कालीन गृहस्थी द्वितीय भाग सफू छगु पिकयाः धर्मदान
यायेगु अवसर नं भन्ते न चूलाका विज्यात ।

आनन्दकुटी विहारया उन्नति नापं जिमिगु पार-
वारिक जीवन नं स्वानावना च्वं थें ताः। छेँय छु समस्या
वःसां भन्तेयाके हे सल्लाह काःवनेगु थें भन्ते नं चाःथे
कुथे रवहालियानाविज्याइगु घटना जिगु नुगलय छापा
थें जुयाचवंगु दु । भन्तेया गुण यक्ष दु । थन बथान यानां
साध्य हे मजू । अन्ते इच्छाजूगु पुरय यायेत सनाः
जुयाः मिहनेत यानाविज्याइगु खनाः जिमि हे गावकं
उत्साह बरय्जुया वः ।

CONDOLENCE

ZCZC BNA 143 CLB 793 G021
NPKA CO CECO 027
COLOMBO 27/25 22 1000

Our Deepest Condolence on Demise of Most
Venerable Amritananda Mahasthavira. May
he Attain Nibbana.

Nepal Bhikkhu Vidyarthee Sangha Srilanka

आनन्दभूमि

भिक्षु अमृतानन्द जि लुमंकथं

□ कुलधर्मरत्न तुलाधर

“न पठेत् यामिनी भावां न गच्छेत् जैनमन्दिरम्”
धाः पै रुद्धीवादी शिवमार्गी कहर पुरोहितसे बौद्धमन्दिरय्
वन धाः सा छ्यों तज्याइ धकाः ख्यानातः म्ह स्वर्गीय जुजु
विभूतवनयात दक्षिण्य, न्हापां आनन्दकुटीविहारस दुचा-
येकाविज्याः म्ह भिक्षु अमृतानन्द हे खः। वसपोल भन्तेया
निमन्त्रणास स्व. जुजु विभूतवनं सन् १६५१ या स्वांया
पुन्हीया दिनस आनन्दकुटीविहारस बुद्धपूजास व्वति कया-
विज्यात। थुगु हे अवसरस तत्कालीन गृहमन्त्री स्वर्गीय
विश्वेश्वरप्रसाद कोइरालां श्री ५ या सरकारपत्रें वैशाख
पूजिमायात राष्ट्रिय पर्व मानय् यानाः राष्ट्रिय विदा
यानाविल।

थुकि छखे वसपोल भन्तेया सिद्धिवल प्रकट जूसा
मेंद्रे प्रजातन्त्रप्रेमी स्वर्गीय जुजु विभूतवन तथा तत्कालीन
न्हापांगु प्रजातान्त्रिक सरकारया धर्मनिरपेक्षताया उवलन्त
प्रमाण नं व्यं। स्व० जुजु विभूतवन थः शिवमार्गी जूसां
आनन्दकुटी विहारय् बरोबर वनाः बौद्धसमारोहस व्वति
कयाविज्याः। वसपोल जुजु सन् १६५१ स हे भगवान्
बुद्धया मुख्यपि शिर्घीपि सारिपुत्र व भौद्गलयायनया
अस्थिधातु भारतं नेपालस दुचायेकुबलय् उकिया स्वागत
समितिया इष्टदक्षा जुडगु नापं स्वीकार यानाः विभूतवन
विमानस्थल (उद्यलया गौचर एयरपोर्ट) थ्यंक वनाः
अस्थिधातुया स्वागत यानाविज्याः गु दु। उगु स्वागतसमि-
तिया उपाध्यक्षपि तत्कालीन गृहमन्त्री स्व० विश्वेश्वर प्रसाद
कोइराला व तत्कालीन बाणिज्यमन्त्री गणेशमार्तिसह अते
सचिव भिक्षु अमृतानन्द व सहायक सचिवपि कुलधर्मरत्न

तुलाधर व स्व. इन्जिनीयर कुलरत्न तुलाधर जूगु खः।
जुजु त्रिभूतवनं उगु उपतक्षपस आपालं देशया विदेशी
प्रतिनिधिपि नं थ्याः गु आमसभाय च्वानाविज्यात “...
... थौया घटनां झीत हानं छकः लुमंकल कि मानव-
जाति थौं तक नं घय्पुइ माः गु आदर्श दति व आदर्श
खः बुद्धया आदर्श... . . . तः धंगु उथलपुथलनिपा नेपालं
प्रजातन्त्रपाले न्हापांगु तिर्जित्रक पत्ताः छ्यूगु दु। पुलांगु
परिपाटी चित्ताः न्हगु परिपाटीयात थाय् बियाच्चंगु दु।

थवहे दंस वसपोलभन्ते नं स्वयम्भू पर्वतस “आन-
न्दकुटी विद्यापीठ” धंगु छगु प्रथम बौद्धस्कूल नं स्वना-
विज्यात। आनन्दकुटी विहारया शिलान्यास स्वर्गीय धम्मा-
लोक भन्तेन याः गु खः सां थुकियात विकसित यायेगु ज्ञा-
भिक्षु अमृतानन्दं हे याः गु खः धाः सां अव्वः उवी मह-
थे च्वं। थुकिया दमु खः धम्मात्रोक भन्तेया लुमंकल
दयेकूगु धम्मालोक हल सहित भिस्तुपि च्वनेगु कोवा-
भोजनालय आदि दुगु विहारया विकास जूगु। थव विहार
निर्माणस आनन्दकुटी दायकसमा, विमित्र चन्द्रादाता,
अमदाता आदिपि सकृतिसंगु सहयोगं नं जूगु खः तद
विविष्य फुकंया केन्द्रविन्दु ला अमृतानन्द भन्तेया सिद्धिवल
हे खः

वसपोलया युवावस्थाय चीवरवस्त्र पुनाः, न्हापां
स्मित्ता धानाः न्हापांगु हे कुसां कुयाः धर्मया ज्यासः आन-
न्दकुटी विहारान्तिसे न्हि न्हि धैयै ये, यत आदि वा
फताकत पत्ताः छिनाः न्यासी विज्याइगु दृश्य आन-

आनन्दभूमि

जिगु मिखाय शलशल वःनि छायधाःसा उगु बखतय
 आः थे मोटर टेक्सी टेम्पोया प्रबन्ध नं मदुनि । हानं
 आः थे वसपोलया नुगःत्वय् नं मदुनि । आः नुगःत्वय्
 दतं नं वसपोलं सफू च्वयेगु ज्या दिक्गु मदुनि ।
 ज्वी थाकूगु हिमालयया भेग्य नापं देँय्दसं विज्यानाः
 शुद्ध धर्मया प्रचार याःविज्यायेगु त्वःत्वगु नं मखुनि ।
 “चरथु” मिखखेवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन
 सुखाय” धंगु बुद्धवचनयात पालन हे यानाविज्यानाच्वंगु
 दनि ।

उपदेश, प्रबचन, सफू, समारोह आदि यानाः
 नेपामिःत्यत् बुद्धधर्मया महत्व थुइकाः थःथम्हं बौद्ध
 धंगु खैं हे लोमंकूपि बौद्धत्यत नं थः बौद्ध खः धंगु
 च्वाथुइकाः नेपालय् बुद्धधर्मया पुनर्जागरण ला वस-
 पोलं यानाविज्याःगु हे जुल । नापं नेपाःया बौद्ध
 त व विदेस्य यापि बौद्धत परस्पर सम्पर्क दयेकु ज्या नं
 वसपोलं यानाविज्यात । थुकिया लागी वसपोलं श्रीलङ्का,
 चर्मा (हाल म्यानमार) सियाम (हाल थाइलैण्ड),
 चापान, चीन, मङ्गोलिया, रस, अमेरिका आदि देशय
 चाःहिलाविज्यात ।

सन्ताराया थायथासंय जूगु विश्व बौद्ध सम्मेलनय्
 धर्मोदयसभाया नायः जुयाः व्वति कथाविज्याःगु जक
 च्व, थव्या सिब्य च्वःगु ज्या ला ध्यव्यवःगु व विन्याकःगु
 विश्व बौद्ध सम्मेलन नेपालय् हे सःताः सफलतापूर्वक
 चुंकाः नं विज्यात । थव निगुर्लि सम्मेलन नं धर्मोदयसभां
 जूगु जूसां उकिया दुस्यः ला भिक्षु अमृतानन्द हे खः ।

सन् १९५६ स जूगु प्यंगूगु चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मे-
 लन स वसपोल नापं ज्या यथेगु सौभाग्य प्राप्त जूबलय्
 च्वलोल सम्मेलनस थुलि धपित यानाविज्यात कि सम्मे-
 लन चक छु सिधल वसपोलया तसकं प्वाः स्याकाः

अबलय्या सम्मेलन अफिस अबलय्या सर्कन्टाइल करपो-
 रेसनया न्हसतक्य च्वंगु छैस छव्वारा हे जूगु जितः शल
 श्ल लुमंनी । इयनं हरेस मचासे थ्व सम्मेलन सिध्यसार्थ
 हे भारतय २५०० देँया बुद्धजयन्ती समारोहवलय जूगु
 लेख चर्चा (symposium) स व्वति कायेत अबलय्या
 भारतया प्रधानमन्त्री व समारोह समितिया अध्यक्षया
 हंसियतं स्वर्गीय पण्डित जवाहरलाल नेहरू ध्यूगु निम-
 न्वणास विज्यानाः “बुद्धया उपदेश” धंगु सारगभित
 उपदेश वियाविज्यात ।

३० नवेम्बर १९४४ इस्वी सन् निसें धर्मोदयसभाया
 महासचिव हंसियतं ज्या यानाविज्यानाःलि राणा प्रधान
 मन्त्री पद्मशमशेरया पालय् सन् १९४६ स श्रीलङ्कां
 नारद भन्तेया नेतृत्वस छगु सद्भावनामण्डल नेपालय
 विज्यानाः आनन्दकुटी विहारय छगु श्रीलङ्काया छांतगु
 चीबहाः दयेकाविज्यात । नापं पितिनातःपि बौद्ध भिक्षुपि
 न नेपाल त्याहाँ वयेके जीकल । उगु सद्भावना मण्डलया
 नायः नारद भते हानं १९४७ सन् स नेपालय विज्यानाः
 भगवान् बुद्धया अस्थिधातु वहे चीबाहाया दुने तयावि-
 ज्यात । अले भिक्षुपिनिगु लागी छगु “सीमा” नं दयेका-
 विज्यात । धर्मोदयसभाया मूल अकीस नं २०४७ सालय्
 प्रजातन्वलिसे कालिम्पोङ्गु नेपालय् सरय् यात । नेपालस धर्मोदयसभाया सुरु सुरुया ज्या ला भिक्षु भदन्त आनन्द
 कौशल्यायनया सभापतित्वय भिक्षु अमृतानन्द हे सचिव
 जुयाविज्यानाः आनन्दकुटी विहारस हे सञ्चालन जूगु खः
 उगु बखतय नं जिन छम्ह सदस्य जूगुर्लि मिटिङ्गु जुइबलय
 भदन्त कौशल्यायनं वसपोल अमृतानन्द भन्तेयात न्वाना-
 विज्याःसां तं मचासे धर्मया ज्यास कर्मठ जुयाः ज्या याना
 विज्याइगु खैं आतले लुमंनि । छहु भिक्षु जुयाः नं
 धर्मोदयसभाया ज्यां यानाः दामकाम त्याःचा यानाच्वने

मालीगुलि छकः निकः दिवक चायाबिज्याःगु नं मखनागु
मखु । अथ जूसां धर्मोदयसभाया लाली छ्योलं चुलानं
मूलं पुला नं अबलेनिसे आत्क म्वाकातःगुया श्रेय नं
वसपोलयात हे मविसे मगा ।

बुद्धया जन्मभूमि नेपाल थे जाःगु बौद्ध देसप्
बौद्धतयु जनसंख्या खालि ५% जक दु धका: कटूर
पञ्चया सरकारं मचाम्हते थे याना: विकायातःगु सन्सारय
सुं पत्या: मजुइगु तथांकयात कया: थव धर्म लोप यायेगु
ज्याया बिरुद्धय थायथासय न्ववाना: वसपोलं हे विरोधया
गुल्पं तयाबिज्याःगु खः ।

हिन्दुधर्म समन्वयसमिति बौद्धधर्म धैंगु हिन्दुधर्मया
छगु कच्चा जक खः धका: दावी याःगुलि इये मखु धका:
तसकं विरोध याना: बुद्धधर्म हिन्दुधर्मया कच्चा मखु धैंगु
प्रमाण नं केने यानाबिज्याःगु दु । “के बुद्धधर्म हिन्दु-
धर्मको शाखा हो र ?” धैंगु रु. ४५० वंगु सफू प्रकाश
जक याना व्यूगु, मखुसे उकिया प्रचार नं गावक याना-
बिज्यात । निगूगु राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनस फुक्क प्रति-
निधि व सहभागीपिन्त निश्चल इनाबिज्यात ।

आः नेपाल विधान दयेकेत “संविधान सुझाव
आयोग” थी थी मनू, संघसंस्था तय्के विधान बारय
सल्लाहकयाच्चंगुली बौद्धतयु पाखे “नेपाल छगु धर्म-
निरपेक्ष देस हे जुइमा: धका: सः तयेमा: धका: थाय-
थासय सभासंन्ववानाबिज्याःगुलि वसपोलया सिद्धिबल

खनाःथःत कटूर हिन्दु धका: धैंजुइपिनि सातु वंगु खनेदु
थुकिया बारय नेपाल सम्बत् १११० तछला थव १३
(२०४० जेठ २३) बधवा:कुन्हु वापौ “इनाप” स छ
बुखैं वसपोलयागु जुल-

“हिन्दुधर्मया नायः कथं चवय चवय धा:म्ह मण्डले
तेमराज केशव शरण मिहगः सोम वा: स्वयम्भू आनन्दकुटी
विहारे वनाः आः दयेकीगु संविधान “धर्मनिरपक्ष” हे
जुइमा: धायेमते धका: महास्थविर अमृतानन्द भन्तेया
थाय वनाः धाःवंगु खैं सूत्रं धाःगु दु । उह्य केशवशरणमा
नापं शिख गुरु प्रीतम तिह, गणेशवज् लामा व हुलास
चन्द्र गोलाला नं दुगु खैं न्यनेदु । . . . . .”

वसपोलया ज्याया धलखय अखिल नेपाल भिक्षु
महासंघया स्थापना व आनन्दकुटीविहार गुठी श्रादि
स्थापना नं खः । श्व गुठी अनेक बौद्ध गृन्थ प्रकाश जुया-
चंगुली आपालं याना: वसपोलया हे कृति दुगुलि वसपोल
छहा पालि वाङ्मयया अन्वेषक नं खः वसपोलया
थजःगु समर्पित ज्याखैंया कदर स्वरूप थर्नि निर्दे-
न्ह्याःहे त्रिभुवन विश्वविद्यालयया काउन्सिलं वसपो-
लयात ‘डाक्टर’या पदवी देशायेगु पास यायेधुक्गु धैंगु
खैं विश्वस्त सूत्रं सीदुगु दु ।

वसपोलया ज्याखैं लुम्काहयेबलय अत्येहे हे सीदु
कि श्राचार्य महास्थविरयात डाक्टरया पदवी समेत अर्थे
वःगु खैंमखु थव वसपोलया तपस्या या हे फल खः । □

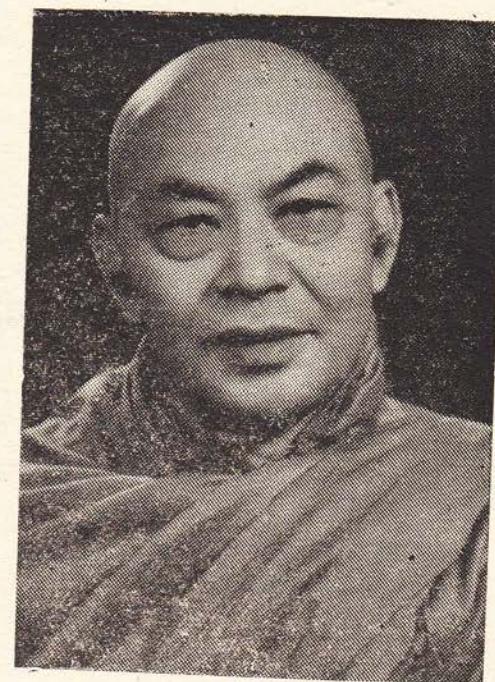
“प्रचार प्रसार धयागु धिमय थाना: ऊयांय ऊयांय यायेगु जक मखु,

न्वमवासे खुरु खुरु ज्या याना: सकसितं कयनेगु हे नं रम्यमुलाःगु प्रचार प्रसार खः ।”

—भिक्षु अमृतानन्द

In Respectful Memory

In respectful memory of our Master Ven. Dr. Bhikkhu Amritananda Mahathera the Primate of Nepal, the great rivalist of Buddhism in Nepal, who departed this sansaric world on the 21st August 1990. We pay homage, and wish him the immortal and Supreme Bliss of Nirvanic Happiness through the merits accumulated by offering of dana to the members of the Mahasangha of Nepal, on the 22nd September 1990.

Late Ven. Dr. Bhikkhu Amritananda Mahathera

Respectfully remembered by pupil

Rev. Suwarn S. Nepal

Joined by devotees from

Sri Lanka Vihar, Kathmandu Buddhist Centre

Nepal Buddhist Centre in Sri Lanka

Sri Lanka Nepal Buddhist Foundation, Sri Lanka,

Sri Lanka Buddhist Temple in Singapore

Buddhist Friends of Nepal in Singapore.

प्रजातन्त्र प्राप्तिया लागो न्हाःगु क्रान्तिया पलाख्य
 वीरगति प्राप्त याःह्य
जिम्ह काय् शहीद निर्मल शाक्ययात्
 सुगति लायेमा धयागु
 दुनुगःया कामना !

ने. सं. १११०

(स्व० निर्मल शाक्य)

दुःखंवयंह्य

अबु

ज्योतिवज् शाक्य

खपदे, नेपा:

CONDOLENCE

ZCZC BNA 141 CLB 794 GO 22
 NPKA CO CECO 028
 COLOMBO 28/27 22 1000

*My deepest condolence on demise of most venerable
 Amritananda Mahasthavera
 Akuratiya Amarawansa Nayaka Thera
 Principal Vidyodaya Piriwena, Colombo.*

(भिक्षु अमृतानन्द)

“जि अमृतानन्द !”

“वन्दना, भन्ते ।”

“आशीर्वाद ! छंगु टेलिफोन स्थं ला कि छु ?”

“एन्हु न्यान्हु दत, टेलिफोन स्थंगु ।”

“मेता खँ मखु । का, जि नेपालभाषां “महाकश्यप महास्थविर” प्रेसं पिकाये त्यना । छं बाइण्डङ्ग न्हुः सफू बियाहये । छु मतिइ वः, सफूया विषयय् च्वयाहति ।”

“ज्यू हवस, भन्ते ।”

महाकश्यप महास्थविरया “निगू शब्द शद्धाया स्वां” स जि च्वयागु दु, “थुगु सफूया नेपालभाषा पूज्य महानायक महास्थविरयागु न्हापा न्हापाया नीन्यागुलि मयाक दुगु नेपालभाषा सफूत स्वयाः पाःगु खेन्दु । येया माय् हे जक गतिलाः स्यल्लाः भालपा च्वनां नेपालभाषा वहाँ वये थाकुइ धकाः हे शायद वसपोलं थुगु सफूतिइ पाल्पाया नेपालभाषाया स्वरूप नं छ्यलाबिज्यात । “वाराणसीले, विभज्ञट्ट कथाले, राजगृहले, धायेके लगेयात” धयागु प्रयोग अवया नमूना खः । ००० बुद्ध-कालीन गृन्थमाला शैलीया अव सफू नेपालभाषाय् न्हापांगु वः । गुलि ज्यू ऊइ, आनन्दकुटी विहारया एकान्तय् चां

जि - अमृतानन्द

- भिक्षु सुदर्शन

निः याकःचा वाडमयसाधनाय् थःत देछायाच्वनाबिज्याःहा, छहु व्यवित हे छगू साहित्यक-समिति छगू संस्थानंति ज्या यानाबिज्यायेगु प्रवाहशील संलग्न अम-साधना सम्पन्नहु पूज्य महानायक महास्थविरं नेपालीभाषाया विपिटक बुद्धकालीन गृन्थमाला नेपालीभाषाय् नं आशीर्वाद जुइक छगूयां ल्यू मेगु बियानं बिज्याःसा ।”

अव जिगू बिन्ति पाय्छि जू, छाय्धाःसा वसपोल-या बुद्धकालीन गृन्थमालाया सम्मान नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठानं, साझा प्रकाशन अथवा गुगु नेपालभाषा साहित्य संस्थान, परिषद् संघं मयाः । विभूतन विश्व विद्यानयं सम्मानार्थ विद्यावारिधि पद बीगु निर्णय जुयाः निर्णयिक समितियात भत्ता नकेधुंकाः नं गनं अन्तिम निर्णय वनाः अथनाः “हिन्दू अधिराज्य” या ब्राह्मणवादिया दमनय थात । वसपोल परलोक जुइधुंकाः पिनें उदारवाद व्यनीगु समवेदना पिहाँ वःसां दाहु संदकार, आनन्दकुटीया अन्तिम शद्धाङ्गली, ये, यल व छवयास समवेदना सभाय् सु समन्वयवादी धाइर्य ब्राह्मणत जि मखां ।

“जि अमृतानन्द ।”

“वन्दना, भन्ते ।”

“आशीर्वाद । छं फोनं धयाहुः गुलि जिं लुम्बिनी
शब्दया अर्थ माला । लुम्ब् = लुम्बति, लुम्बयति, ते to
torment, लुम्बिका धयागु छगु प्रकारया संगीतया वद्य
यन्त्र वा उवाचः (A kind of musical instrument)
खनेदु । सिद्धार्थया अजिया नां लुम्बिनी जुया
व हे नामं दयेकू उद्यान दुगु शालवनयात लुम्बिनीवन
धा: गु धयागु खैः जिं नं मूल स्रोत लुयेके मकु । जि लिपा
लुयेके कुसा छंत धयाहये ।”

प्रायः शंका जुइबलय्, मथुइबलय् जि फोनं न्यने ।
मान मर्यादा कथं थः वयाः न्यंमवसे फोनं न्यनाहल
धयायें वसपोलं गबले मतिइ तयाबिमञ्चयाः । न्यनागु खैः
गबले तुरन्त, गबले छु द्वि छु ई कयाः लिपा धयाहया-
बिजयाइ । बुद्धकालीन सफू पिहाँ वह, जि ब्वने । ब्वनाः
शंका जूगुली न्यनाछ्वये—अटुकया व मूल सूत्रया आशय
व प्रमाण वियाः १५।२० मिनेट तकं टेलिफोनं जितः
थुइकाहयाबिजयाइ । वसपोलया बुद्धकालीन गृन्थमालाय्
सुयां छु शंका जूसा उगु शंका समाधान यानादीगुली साप
हे कुतः गाः ।

“जि श्रमृतानन्द ।”

“वन्दना, भन्ते ।”

“आशीर्वाद । अय् जयस्थिति मल्लयागु प्रामाणिक
इतिहास पिहाँ वल ला ? व बौद्ध भिक्षुपित गृहस्थयाः गु
खैः गन दु ?”

“जि जिन्यादै शिंखुदै दुब्ले बुटवलय् बोधिरत्न
बज्राचार्ययाके रुम्गु वंशावली छगु ब्वनागु जक लुम्बं ।
उकी सकसितं अथे धयागु स्पष्ट कथं विवाहित जीवनय
मच्चर्वपि तन्त्रयानया महायानया बहाः बहिली च्चर्वपि

भिक्षुपि सकसितं विवाहयाके व्यूगु खैः दु । थुजाः गु हे
सन्दर्भ धनवज् बज्राचार्यं जपस्ति ति मल्लं सरकारी छाप
तयाबिल धा: गु जुयेमाः । लिच्छवीकालया अभिलेख
पिहाँ वल, शाहकालया अभिलेख पिहाँ वल, तर दथुया
युग मल्लकालया अभिलेख पिहाँ मवः ति ।”

“अथे छाय् कमबद्धता मदयेकलले ?”

“धवया कारण प्रकाशनय् समस्या खः तर आः
प्रेसय् धा: गु न्यना ।”

“अभिलेख पिहाँ वयेगुली नं थव राजनीति । का
छंगु इतिहास छंके ति सा । लिच्छवि कालं लिपाया प्रार-
स्थिक मल्ल कालया इतिहास अथे नं प्रस्पष्ट हे तिनि का
मखु ला ?”

“मल्ल कालय् नं न्हापांगु अर्थात् ४००।५००
दैतिया इतिहासयात अंधकार युग धायेगु चाला दु ।”

“अंधकारय् ला मत च्याकाः स्वयेमाः । गन गन
बौद्धजागरण, बौद्धउत्साह व बौद्धप्रगति दु, अन अन
हे ख्युकातल धा: गु मखु ला ?”

“खैः ला छु छु अथे नं खः ।”

“का मयेल, छंगु इतिहास छंके हे तै ति ।”

“जि बुटवली ब्वनागु वंशावली जयस्थिति मल्ल
मदये धुंकाः चाय्बहिलिहि च्चंगु भिक्षुपिनि बैठकया वर्णन न
जित आः नं लुम्नि । अन छह बृद्धमं धाल, जि सुखा
न्हाये धुंसां नं जि बृद्ध जुल-कलाः ब्वाहा यानां छु याये,
चितासू वइ मखु धकाः जयस्थिति मल्लया मनून्यत पण्डित
तय्त धयाः जि ब्वाहाः मयाना । उकिं जि भिक्षु हे
खः नि ।”

“खः नि, पाराजिका मस्यंतले वं वसः मेगु पुंसां
चीवर तोतूसां संघविधिकथं चीवर मतोतूगु खः सा व
भिक्षु हे तिनि । स्व छं सी मखु । छिमिसं विनय बांलाङ्

मवं । इमिसं बुद्धशासनया इतिहास बांलाक मवं । द्वंसां पालिभाषां च्चयातःगु मवं । दर्मा व लंकाय नं न्हापा थुजाःगु शासन संकत वःगु खः । थथे वःबलय संघ परम्परा हानं न्हाकेत उपसम्पदा वियाः हानं भिक्षु संघ दयेकेत मेमेगु देस भिक्षुंपि निमन्त्रणा यानाः उपसम्पदा परम्परा न्हाकूगु खः । छं श्यामनिकाय व अमरपुर निकायया शासनया इतिहास द्वंसा बांलाक युइ । नेपालं अबलय थथे मयात जुइ मखु ला ?”

“जिं स्वये नं अथे हे जुइ । याकःचा व बृद्ध भिक्षु भिक्षु परम्परा न्हाके ज्यूगु मखुत । अले श्रामणेर दीक्षा वियेगु यात । च्च हे रूपान्तर जुयाः गृहस्थं श्रामणेर वा भिक्षु छुयेगु, प्रवृज्या याथेगु, चूडाकर्म स्वरूप याथेगु गृहण यात जुइ ।”

“अथे हे खइ तर च्च विषय् अन्वेषण याये माल । का छंके जिधयागु खै लूसा जितः फोन याना हति । राजनीतिक पर्चाबाजी छगु शब्द दु, जितः मनय वः म्हुतुइ मवयाच्चन । जितः थथे लोमनाच्चवनीगु सुख है मताः । च्च जरा-धर्म खः । अं, बेनकाब धाइगु छु खः ?”

“खवाःपाः पुथातःगु लिक्याः वास्तविक खवाः वयनेगु धाइ ।”

“हः जयस्थिति मत्त्वयात व च्च युग्या ब्राह्मणवादी स्वार्थयात बेनकाब याये माल छं ।”

“हवस् भन्ते ।”

□ □ □

“जि अमृतानन्द ।”

“वन्दना, भन्ते ।”

“आशीर्वाद । गथे छ मफु ला कि छु ?”

“भति भति मफु ।”

“छंगु जिउ नं गति मलाः, ज्ञानपूर्णिक नं मफु

धाइ । मेता खौ मखु, छं आमकन वयपुलिइ “सिमा”(भिक्षु-पिनि विनय कर्म याइगु छे खः) दयेकीगु हैं मखु ला ?”

“सीमाबद्ध यायेत जग तयाच्चना ।”

“गथे जुइ ? न्हापां सीमाबद्ध यायेमाः, अले धकाः सीमाय दुने छु दयेकेत जग तयेगु जुइ । सीमा दयेकेगु धयागु देगः, भवन, महल दयेकेथै मखु । छं सीमा दयेकेगु बारय् सफूनि स्व । गुलि नं निकायभेद विहाँ वल, उकि�-मध्ये आपाःया कारण “सीमा” विवाद खः । झी नेपालय् दर्मा, श्रीलङ्का व थाइलैण्डया निकाय माःगु मदु । नेपालय् नेपाली हे निकाय जुइ । जि ला बुद्धशासनप्रति चिन्ता यानाः छंत फोन यानाच्चनागु खः । सीमा दयेकेगु धयागु अःपु मजू । विनय कर्थ विचाः यानाः विवाद मवइ कर्थ यायेमाः । निर्माणय् छंगु उत्साहयात जि प्रशंसा याना । आयुष्मान् सुवद्धलया उत्साहयात प्रशंसा याना तर च्च सीमा दयेकेगु धयागु तःधंगु उत्तरदायित्वं पूर्ण बुद्धशासनिक कार्य खः । जि ला धायेगु जक खः । छं फुर्सत दयेकाः थन वा । जि थःगु खौ छंत धाये ।”

“ज्यू भन्ते, जि वये । गवले वये ?”

“जि छु गनं वनेम्ह मखु । जि च्च जंगलं विहाँ वनीम्ह मखु । थौंकन्हय् डाक्टरया थाय् नं वने स्वाः । छं यबलय् वा ।”

“ज्यू हवस्, भन्ते ।”

जि सिल, वास्तवय् सीमा दयेकेगु अःपुगु मखु । अले अनेक शंका उपशंकाया दयुइ सीमाबद्ध जुइथाय् निर्माण जुया नं च्चन । मती वन, सीमा जुइ अथवा धर्म-देशना हल जुइ । लिपा वर्मायाम्ह ६२ दै दुम्ह अभिधल महारथ गुरु, राज्य संघ महानायक, विनयाधिक परीक्षा बोर्डया अध्यक्ष भद्रन्त इन्द्रसारया अग्रय् सीमाबद्ध यायेगु थासय है न्हाःने च्चनाः अग्निम छलफल जुइ धुनेवं सीमा-

बद्ध यायेगुली शंका मन्त्र, सीमाबद्ध यायेगु क्रमबद्ध पढ़ति
नं निर्णयात्मक कथं थुल । सीमाबद्ध जुल । थुगु इलय्
पूज्य महानायक महास्थविर नेपालय् बिमज्याः । नेपाः
लिहाँ बिज्यायेवं जिं फोनं वृत्तान्त खें बिन्ति याना,
वसपोलं धया बिज्यात—‘जिल का, का । थाय् बांलागु
खः । लक्षण दुगु खः । उकीसं सीमा नं दत । आः बौद्ध-
शासनया ज्या बांलाक यानायके माल । जि ला छु, छुं
थिकाना मदु । अमेरिकाय् वना नं जि विश्व बौद्ध सम्मे-
लनय् मवना धाःसां ज्यू । अस्पतालय् वना धाःसां ज्यू ।’

“जि अमृतानन्द ।”

“वन्दना, भन्ते ।”

“आशीर्वाद । छ गबले वया ?”

“जि म्हिगः वया । संविधान सुझाव आयोगय्
सुझाव बी मालाः हे म्हिगः वयागु । म्हिगः सुझाव बीगु
अन्तिम दि । वायागु ज्या बांलाक यायेत डाक्टर स्वला
मा: धाल । वर्षावास नं न्हाःने थ्यन । चेत्य छगः नं दये-
केमानि । नत्र बैंककय् हे वर्षावास च्वनेगु खः ।

“वःगु ठीक जुल का । संगायना देशना छगू
बांलाक यायेगु मतिइ खः । दान प्रदान जु हे जुइ । नेपाः
ब्रह्मूतयेगु ल्हाःतय् लगाम लानाच्वंगु देस खः । स्वर्गवासी
श्री ५ महाराजाधिराज त्रिभुवन भतिचा बौद्ध विचारय्
वयेवं राणाकालं निसें पलकय् थूपि ब्रह्मूतयसं नारांहितिइ
ज्ञनहे हिन्दूचक्कव्यूह ववातुकल । जितः नारांहितिया
मान मर्यादा दान दक्षिण लाकः वने मा:गु मदु । य नं
मयः । संविधानय् हिन्दूअधिराज्य छगू मधायेकेगु मतये-
केगु जिगु जीवनया अन्तिम इच्छा खः । इगः मिगः आः
नं जुइ । शब्दजालं चितुमतु चिह्न हे ची । ओठे भक्ति तोतो
हे पुइ । न्हागु थजु, बौद्धत न्हालं चाःगु बांला: जू ।

जि ला धर्मनिरपेक्ष” य् फ्रण्टय् वये धुन । नेपाः धर्मनिर-
पेक्ष जु हे जूइ । मजुसें मगाः, छन्हु न्हापा व छन्हु
लिपा । तामांग, गुरुड, मगः, शेर्पा, थारु, राइ, लिम्बु-
तयत् धर्म थुयेका बीमाल । तिनिख्यलय् जिं रामया विषय
छता खें धयागुल आलोचना पिहाँ बयाच्वन हं मखु ला ?”

“जि ला मखनि, भन्ते ।”

“ब्रह्मूतय् चाहिं अथेका । बौद्धतयत् अबौद्ध याना:
जनसंख्या काःगुली बौद्धतय् नुगःलय् मस्याःलाः ले ? जि
धये नं मसल, आः लो लो नं मनीगु जुल । झी नेवा:
भाषाय् छु धाइः ०० छु धाइः ०० ।”

“खि नं वयाके ध्वंगा नं वयाके ।”

“शब्द विद्या नं इमिके, खें चाहीकीगु कलम नं
बन्दुक नं इमिके, वेद नं इमिके, स्वर्ग, नर्क छवयेगु ता:चा
नं इमिके, तासया ट्रूप जोकर हे प्याः नं
इमिके । कानून मिहते नं बौद्धत मसः । का, थव खें
तोति । छं गुलि रचना मुने धुन ? बट्टुयाके गुलि लेख
दत- छिमिसं मुने माल ।”

“ज्यू हवस, भन्ते ।”

“भन्ते, वन्दना ।”

“अँ ।”

“भन्ते जि आनन्दकुटी न्ववानाच्वनागु । अमृता-
नन्द भन्ते तसकं मकु । खाउंसे नं चं । तुरन्त विजये
माल धकाः महानाम भन्ते नं धयाबिज्यात ।”

“का, जि व हे वल ।

जि आनन्दकुटी विहारय् तुरन्त वना । छपा ल्हाः
खाताय् च्वय् छपा ल्हाः खाता च्वय्, छ्यं फुंग च्वं कुतुं
वया: मह खाताय् लानाच्वंमह श्रद्धेय भिक्षु अमृतानन्द

महास्थविर खना । बन्दना याना । नुगः छकः पंस्तुइ थे
जुल । कन्दन प्रतिध्वनित जुइ हे त्यन । जि सेभालय
जुया । जि मतिइ तया, आः जि छु याये माल? जि मतिइ
तया, आः थोयात माःगु ल्वःगु कथं राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय
सम्मानपूर्वक अन्तिम संस्कारनि जुयेमाल । थुकिया निंति
जि निन्ह थःत सर्पित याना । राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय
बौद्धजगत् तुरन्त व संवेगदायी अनिच्छावत संखारा

समाचार फैल्य जुल । समबेदनाया ध्यापक सलं बसपोल-
यात अभिनन्दन यात । भिसु अमृतानन्द महानायक महा-
स्थविरयात समस्त बौद्धजगत्, राष्ट्रिय व अन्तर्राष्ट्रिय
राज्यस्तरं अन्तिम श्रद्धाङ्गली अपित यात तर आः
जि गबले टेलिफोनय न्यने दइ मखुत,

“जि अमृतानन्द ?” जि बसपोलं तायेक टेलि-
फोन याये दइ मखुत- “भन्ते बन्दना !”

Telex-

CONDOLENCE

Shocked to know demise of Ven Dr. Amritanandaji the role
of Ven. Amritananda in the Sprady + Spread of Buddism Innepoals
Most Tiresome and Praiseworthy, he was in increasingly drawn in
to the deliberation and activities of the Iternational Buddhist
Movement a Great Buddhist Movement ere after a great
Buddhist Scholars and leader, we have lost in this 20th Century Ven.
Amritananda was the most Travelled Monk not only in Nepal but
also none supses him in the arena of the world not to mention
number of the times of he has visited India and stayed with me
several times to discuss Dhamma as close friend of mine. Buddhist
world will be remember this pioneer Monk for ever. May he attain
everlasting pace in my prayer the feet of Lord Buddha.

Ven L. Ariyawansa Nayaka Mahathero

Chief Shangha M. Nayaka of Northern India and

Vice President Mahabodhi Society of India.

Condolence

The Vice Chairman

All Nepal Bhikshu Mahasangh

Anandakuti Vihar

Swayambhu, Kathmandu,

Ven. Sir,

On behalf of His Royal Highness Prince Gyanendra Bir Bikram Shah, Chairman, Lumbini Development Trust and on behalf of the Trust, I wish to convey heart-felt condolence to All Nepal Bhikshu Mahasangh and the bereaved family at the untimely demise of Ven. Dr. Amritananda Mahasthabir. The passing away of such a learned man and devout Buddhist scholar is irreparable loss to the entire international buddhist community.

We pray to God that his soul rests in Eternal Peace.

Yours sincerely,

Yadab Kant Silwal

Member-Secretary

Condolence

I wish to offer my deepest condolence on passing of Bhikkhu Amritananda, one of the greatest son of Lord Buddha and my most favourite Buddhist monk.

Dr. Boonyong Vongvanij

Honorary President of the Young Buddhists
Association of Thailand under Royal Patronage

श्रद्धाङ्गली

(स्व० भिक्षु अमृतानन्द)

पूजनीय भन्ते आचार्य अमृतानन्द महास्थविर
 थव है बंग गुलागा अमाइ १११० कुन्ह ७३ देँया वैसय
 मुटुया ल्वय् [हृदयगति बन्द] जुयाः आकाशाकां
 मदुगुली वसपोल भन्ते सुखावती भुवनय् बास
 लायेमा धकाः निर्वाणकामना यासें
 विश्व बौद्ध भ्रातृत्व संघयात
 हार्दिक समवेदना प्रकट
 याना चवना ।

पद्मावती पुस्तकालय

यल, नःबहाल

परिवार

CONDOLENCE

ZCZC BANB 22 SVN 556 02/738 34/5001

NPKA SWNS 030

MOSCOU 30/30 21 1840

Anandakuti, Vihara Swayambhu Hill
 Kathmandu, Nepal

Deeply Saddened to learn of Demise of Dr. Bhikkhu Amritananda Please Accept our Heartfelt Sincere Condolences
 Chairman USSR Buddhist Board Lama Tsydenky Dorje

CONDOLENCE

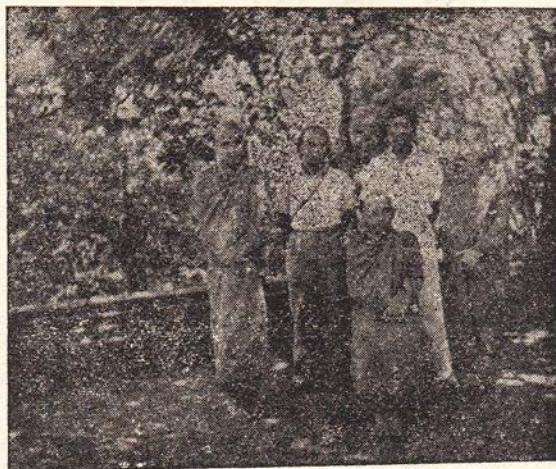
To Fax Number 977-1-226702 Kathmandu, Nepal
Attn: Anandakuti Vihar

23 August, 1991

It was with deep sorrow to learn of the death of Ven. Bhikkhu Amritananda, Abbot of Anandakuti Vihār. As a Thai lay supporter (Upatthaka), I can not yet bring to myself to realize that I shall see him no more. I wish that his 50th Vassavasapunna-Kamma on 4 and 5 October 91 be fulfilled as previously planned though without his physical presence. My family and I extend sincere heartfelt sympathy to his family and the countless who loved and admired him.

With deepest sympathy
Pho. Thamkhajadpaikun

नेपालभूमिबाट निस्काशित भिक्षुहरूलाई पुनः नेपालमा प्रवेश गराउन श्रीलंकाबाट आएको
एक प्रतिनिधिमण्डल

सदस्यहरू कम्शा:- १. भिक्षु नारद महास्थविर २. भिक्षु पेदस्स महास्थविर ३. भिक्षु अमृतानन्द
महास्थविर ४. प्रा. रत्नसूर्य ५. प्रा. आर्यपाल ।

सीधे गतिविधि

[नेपालीभाषा]

वार्षिक सभा सम्पन्न

२०४७ आश्विन ३ गते,

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा आनन्दकुटी विहार-गुठीको अठारौं वार्षिक सभा भिक्षु कुमार काश्यपको सभापतित्वमा सम्पन्न भयो । भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष पंचशील प्रार्थना भई शुरूभएको त्यस समारोहमा आनन्दकुटी विहारगुठीका संस्थापक आचार्य डा. भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको असामयिक निधन-भएको मा वहाँको निर्वाण प्राप्तिको कामना गर्दै १ मिनेट बौन धारणा गरियो । तदुपरान्त सभापतिकै आसनबाट चागतभाषण गर्दै भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले चन्तुभयो— “भिक्षु अमृतानन्दको निधनपछि अब आनन्द-कुटी संरक्षणको लागि बढी बिचार पुन्याउनुपरेको छ । भिक्षुहरूको चतुप्रत्ययको व्यवस्थाको लागि संरक्षक भिक्षु अमृतानन्दले दूरदर्शितापूर्ण ढंगले आवश्यक व्यवस्था गरेर चन्तुभएको छ । विहारगुठीले आवश्यक प्रचार-प्रसार र व्यवस्था गर्दैआएको छ । अब आएर निमित र उद्देश्य गर्नुपर्ने कर्तव्यमा थप जिम्मेवारी आएको छ ।”

सो बेला विहारगुठीका सचिव भिक्षु मैत्रीले गत वर्ष प्रतिभएका कुराको माइन्यूट पढेर सुनाउनुका साथै प्रतिभेल प्रस्तुत गर्नुहुँदै भिक्षु अमृतानन्द उपसम्पन्न अर्ध-वाची पुण्यदिवस समिति गठनभएको र यही आश्विन ३ र १६ गते आनन्दकुटीमा संगायना धर्मदेशना एवं

भिक्षु, अनगारिका, लामा, अनि र वज्राचार्यहरूलाई दान प्रदान गर्नेभएको कुरा जानकारी गराउनुभयो । प्रतिवेदनमा भनिएको छ—

२०४६ साल आश्विन २५ गतेदेखि २०४७ आश्विन ३ गतेसम्मको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार आनन्दकुटी विहारमा यस वर्ष श्रीलंका, सिंगापुर, जापान, भारत र ताइवानबाट अतिथिहरू आउनुभएको थियो । विहारगुठीका संस्थापक भिक्षु अमृतानन्दको निधनमा स्वदेश र विदेशबाट गरी जस्ता ६५ वटा समवेदना सञ्चेश प्राप्त-भएको थियो । यस वर्षान्त १५ वटा प्रकाशन गुठीबाट प्रकाशित गरिएको थियो । यहाँका प्रकाशनहरू ठाउँ ठाउँको संघ संस्थामा निःशुल्क वितरण पनि गरिएको थियो । गुठीको मुख्यपत्र आनन्दभूमि अठार वर्षदेखि प्रकाशित हुँदै स्वदेशको अतिरिक्त भारत, भूटान, श्रीलंका, बर्मा, थाइलैण्ड, हडकझ़, अमेरिका आदि देशमा प्रचार प्रसार भइराखेको छ । साथै भिक्षुहरूको कियाकलाप एवं भर्त्ता सम्मार आदिको पनि उल्लेख गरिएको थियो ।

आर्थिक प्रतिवेदनअनुसार अक्षयकोषमा हाल २०,२७,८१८।६० रहेको छ भने साधारणकोषको आम्दानीमा ब्याजबाट २,४६,२१७।६२, ग्रन्थ बिक्रीबाट १५,६२५। र विविध ५००।— गरी जस्ता आम्दानी २,६५,६४२।६२ भएको छ । यस्तै खर्चमा विहार अनुदानमा ३६,०००।—, धर्मप्रचारमा १७,५५८।—, धर्मालोक जन्यती २,०००।—, पत्रिका प्रकाशन ४४,८४६।०२, ग्रन्थ प्रकाशन ८४,७०४।— र संस्थापन खर्च १,२१,८२५।८२ जस्ता ३,०६,६३६।८४ भएको छ । वर्षारम्भमा साधा-

रण कोषको बाकी ४७,६५६। ३८ समेत गरी यस वर्ष बाकी हुन आएको रु. ६,३६२। १६ अक्षयकोषमा थप जम्मा हुनेमएको छ ।

उक्त बेला धन्यवाद ज्ञापन गर्नुहुँदै महास्थविर भिक्षु अशब्दोषले भन्नुभयो— “आनन्दकुटी विहारगुठीलाई आर्थिक चिन्ताबाट मुक्त गरिएको भिक्षु अमृतानन्दको ठूलो देन भएको छ । पहिले पैसामात्र किन संचयगरिरहेको होला भन्ने लाग्यो र त्यो कुरा अहिले महसूस भयो । अब उप्रात यस विहार संचालन गर्न सबै श्रद्धालुका तर्फबाट आर्थिक सहायता प्रदान गर्न आवश्यक छ र आर्थिक सहयोग दिन नसबनेले अमद्वारा सहयोग गरी विहारलाई बचाउनु आवश्यक छ ।”

महानायक अमृतानन्द महास्थविरको निधनमा शोक व्यक्त

* ज्ञानमाला भजनखली, भाद्र ११ गते, हेटौडा—

धर्म निरपेक्षको प्लेकार्ड सहितको सभा गरी महानायक अमृतानन्दको इच्छा पूराहोस् र वहाँलाई निर्वाण प्राप्ति होस् भनी वहाँको अपूरणीय क्षतिमा दुःख मनाउँदै १ मिनेट मौनधारण सहित शोकसभा गरियो । साथे शोकसन्तप्त वहाँका आफन्तहरूमा समवेदना पनि व्यक्त गरियो ।

* बोधिसत्त्व विहार, भाद्र ७ गते, चैनपुर—

चन्द्रज्योति शाक्यको सभापतित्वमा शील प्रार्थना गरी मनाइएको शोकसभामा श्रद्धाङ्गली दिँदै १ मिनेट मौनधारण गरी भिक्षु अमृतानन्दको निर्वाण प्राप्तिको कामना गरियो । उक्त बेला बोधिसत्त्व विहारका तर्फबाट चन्द्रज्योति शाक्य, धर्मोदयसभा ज्ञानाका अध्यक्ष गंगा शाक्य, युवा संघका अध्यक्ष कृष्णमोहन शाक्य, महिला संघका अध्यक्ष सुधी सुमनादेवी शाक्यले श्रद्धाङ्गली

अर्पण गर्नुभएको थियो । सो बेला महानायकको देनप्रति चर्चा गरिएको थियो कि वहाँले पहिले चैनपुरको भूमण गरी बुद्धधर्मलाई चिनाउन गहिरो ज्ञानको भण्डार खोली धर्मदेशना गर्नुका साथै महिला बौद्धसंघ स्थापना गर्नुभएको थियो । त्यसबेला वहाँले धर्मदेशना गर्दाको ब्यासेट पनि बजाइएको थियो ।

* धर्मोदयसभा ज्ञाना, २०४७ भाद्र १२, काभ्रे—

महानायक अमृतानन्द महास्थविरको देहवासानमा ज्ञानाका अध्यक्ष प्रदीप शाक्यको सभापतित्वमा भएको एक शोकसभामा दिवंगतप्रति निर्वाण प्राप्तिको कामना एवं वहाँसंग सम्बन्धित शोकसन्तप्त बन्धुहरूप्रति समवेदना प्रकट गर्दै यी शब्दहरू व्यक्त गरिए— विश्व बौद्ध जगत्-का एक नक्षत्रको रूपमा विश्वबाट ख्याति पाउनुभएका महानायक भिक्षु अमृतानन्दको निधनभएको हुँदा धर्मोदयसभाले आपनो श्रद्धेय धर्मानुशासकलाई गुमाउनुपरेको छ । येरवादी बुद्धधर्मको प्रचार प्रसार कार्यमा अतुलनीय योगदान पुन्याउनुभएका भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले आपनो जीवनको अन्तिम समयमा नेपालका सबै धर्म, जाति र जनजातिलाई समान र एकतावद्ध गर्न धार्मिक स्वतन्त्रताका साथै निर्माणाधीन संविधानमा धर्मनिरपेक्षताको उल्लेख हुनुपर्ने कुरामा वहाँले जोड दिनुभएको थियो ।

* युवक बौद्धमण्डल, २०४७, भाद्र ६, तानसेन—

युवक बौद्धमण्डल पाल्पाज्ञानाका अध्यक्ष दिल-बहादुर शाक्यको सभापतित्वमा भएको एक शोकसभामा भिक्षु अमृतानन्दको निधनमा १ मिनेट मौन धारण गरी सुगति र निर्वाण कामना गरियो । सो बेला दिवंगत भिक्षुप्रति उद्गार व्यक्त गरिएको थियो—

“नेपालमा थेरवादी बृद्धधर्मका प्रमुख प्रचारक, आनन्दकुटी विहारगुणी, आनन्दकुटी विद्यापीठ र आनन्दभूमि पत्रिकाका संस्थापक तथा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ एवं धर्मोदयसभाका संस्थापक एकमात्र नेपाली व्यक्तित्व महानायक, आचार्य, डाक्टर शादि उपाधिले विभूषित धर्मको क्षेत्रमा अन्तर्राष्ट्रिय ख्याति प्राप्त नेपाललाई विश्वमै परिचित गराउने बौद्धविद्वान् महास्थविरको निधनले समाजमा अपूरणीय क्षति भएको छ । पूज्य भिक्षु महास्थविरको रिक्तस्थान सदा महसूस गरिनेछ ।

* थारु पुब्ल संगठन, २०४७ भाद्र २३, ललितपुर-

यहाँको पाठन संयुक्त व्याख्यासमा आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको संझनमा १ मिनेट मौन धारण गरी शोकसभा मनाइयो । सो बेला प्रमुख अतिथिको आसनबाट निर्माण यातायात तथा आपूर्ति मन्त्री मार्शल जुलुम शाव्यले आफू नखु जेतमा छँदा भिक्षु अमृतानन्दको पुस्तक पढ्ने मौका पाएको कुरा बताउनुभयो । यसै गरी भू० पू० महान्यायाधिवक्ता एवं हाल संविधान सुन्नाव आयोगका सदस्य रमानन्दप्रसादसिंहले भिक्षु महास्थविरको व्यक्तित्वमाथि प्रकाश पाई थारुजातिको बृद्धधर्म मात्रे परम्पराका कुरा बताउनुभयो— सप्तरी जितलाका कतिपय स्थानमा बृद्धका मूर्तिहरू फेला परेको छ । यस्तै थारुहरू आज पनि भगवान् बृद्धको जयन्ती वैशाखपूर्णिमाका दिन पूजा गर्दा पाँचवटा भाटाका स-साना थुम्काहरूलाई पूजा गर्दछन् जो स्तूपहरू हुन् । थारुहरू आज पनि आनन्द पूजा गर्ने स्थानमा कुनै देवताको मूर्ति राख्दैनन् । केवल माटोको स्तूप राखेर त्यसकै पूजा गर्दछन् । थारुहरू चार हजार वर्षदेखि नै तराईको मलेरिया ग्रस्त जड्डलमा बस्दै आएका थिए । जुन बेला तराईमा कुनै

जातिको बसोबास गरेको देखिएँदैन । थारुहरूले मलेरिया-लाई पचाइसकेका छन् र यसलाई पचाउन कम्तीमा पनि तीन हजार वर्ष लाग्छ । यसबाट बुद्ध थारु जातिका हुने भन्ने पुष्टी गर्दछ ।

सभापतिको आसनबाट प्रगतिशील थारु युवा संगठनका अध्यक्ष सुबोधकुमारसिं चौधरीले भन्नुभयो-भिक्षु अमृतानन्द एक सशक्त धर्मप्रचारक एवं अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त व्यक्ति हुनुहुन्थयो । गौतम बुद्ध थारु जातिका थिए र थारुहरू बौद्धसंस्कार बोकेका जाति हुन् र यिनीहरूलाई तराईका भैथिली ब्राह्मण (शाः) हरू र कायस्थ तथा राजपूतहरूको शोषणबाट हिन्दूकरण गरिएको छ । सो बेलाका बवताहरूमा प्राची आशाराम शाव्य, हर्षमुनि शाव्य र सियाराम चौधरी हुनुहुन्थयो ।

* नेपाल राष्ट्रिय जनमुक्ति मोर्चा, २०४७ भाद्र ६,

काठमाडौं-

आचार्य महानायक भिक्षु डा. अमृतानन्द महास्थविरको असामयिक निधनभएकोमा ज्यादै स्तब्ध हुँदै नेपाल राष्ट्रिय जनमुक्ति मोर्चाले दिवंगत महानायकको सुगति कामना एवं शोकसन्तप्त परिवारप्रति समवेदना प्रकट गर्दै त्यसबेला भएको सभामा यसरी द्यक्त गरिएको छ— “नेपालका महान् विभूति गौतम बुद्धका विचार र दर्शनलाई राष्ट्र र अन्तर्राष्ट्रसा पहिचान गराई नेपालको गौरव बढाउन बहाले दिएको योगदान सबै नेपालीहरूका लागि अनुकरणीय छ । भिक्षु अमृतानन्दको देहावसानले नेपालले एउटा सच्चा कर्षण र महान् युगपुरुष गुमाएको छ ।

* नेपाल तराई मुस्लिम कांग्रेस, २०४७ भाद्र ६,

काठमाडौं-

नेपाल तराई मुस्लिम कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसभि-

तिले भिक्षु अमृतानन्दको इसामयिक निधनबाट बौद्ध धर्मविलम्बीका लागिमात्र नभई सम्पूर्ण देशवासीका लागि समेत अपूरणीय क्षति हुन गएको कुरा सहित पारित गरी दिवंगत महानायकलाई सुगति प्राप्त होस् भनी बहाँका शोकसन्तप्त परिवारमा हादिक समवेदना प्रकट गरेको छ ।

* राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (चन्द), २०४७ भाद्र ६, काठमाडौँ—

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (चन्द) द्वारा भिक्षु अमृतानन्दको निधनमा नेपालले बुद्धधर्मका अन्तर्राष्ट्रिय ध्यातिप्राप्त विशिष्ट विदान् गुमाएको छ भनी पूऱ्य भिक्षुलाई सुगति प्राप्त होस् भनी कामना गरेको छ ।

[नेपालभाषा]

* धर्मोदयसभा शाखा, १११० येलाथ्व ४, नारायणगढ—

भिक्षु अमृतानन्द मदुया श्रद्धाङ्गली सभा छगु मिनेट चुप्प च्वनाः न्हाकल । उबलय् थुगु खैं त सभां ब्रवः छित्— धर्मोदयसभा च्वन्हाकेया लागी तत्परता ब्रव्याः ज्या सनेगु । समानता, स्वतन्त्रता व प्रजातात्मिक भावनाय् आधारित बुद्धधर्मया आदर्श कथं भिक्षु अमृतानन्द न्हाथेगु न्हासः प्रजातात्मिक भावना अनुकूल जूँगुलि वस्पोलया उगु भावनां सदां प्रेरित जुयाच्वनेगु ।

* उद्योतिविहार, १११० येलाथ्व ५, चापागाउ—

उद्योतिविहार नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाया छात्रछात्रा व बादेया धर्मप्रेमी उपासक उपासिकापि जानाः भिक्षु अमृतानन्द मदुगुली तस्सकं दुःख हेसे वस-

पोलं छ्यलाबिज्याः गु भिगु लेपुह सकले वने कयेमा धकाः कामनायासे छगु शोकसभा जुल । उबलय् १ मिनेट मौन धारणा जूगुया नापं थनया परियति शिक्षाया केन्द्राध्यक्ष अनगारिका जाणवांति भिक्षु अमृतानन्दया देनबाराय् चर्चा यानाबिज्यात ।

* मठजुशीनक महाविहार संरक्षण सुधार संघ, १११० येलाथ्व ८, ओम्बहा: ये—

महानायक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर मदुगुया दुःख हेसे थनया मठजुशीनक महाविहार संरक्षण सुधार संघ मदुहु मिक्षु अमृतानन्दप्रति निर्वाण प्राप्तिया कामना यानाः अद्वाङ्गली वाढायाः मदुहु भन्तेताप सम्बन्धित दुःखतायाच्चर्चापि सकलसित समवेदना व्यवत याः गु जुल ।

* नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार, १११० येलाथ्व ६, किपु—
मिक्षु अमृतानन्द मदुगुली वसपोलयात निर्वाण प्राप्तिया कामना यासे बुद्धपूजा व पुण्यानुमोदन थनया नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहारय् बवचाल ।

* अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, १११० येलाथ्व ८, यल—
थनया अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ थुगु महासंघया अध्यक्ष महानायक आचार्य अमृतानन्द महास्थविरया देहावसान जूँगुली वसपोलयात निर्वाण प्राप्तिया कामना यानाः आचार्य महानायकपाले नेपालय् थेरवाद बुद्धशासन बवानुकेत माः कथंया पूर्वधार स्वनेत गुगु योगदान जूँगु दु व न्हाबले लुमंके बह ज्वी । अन्तर्राष्ट्रिय तकं प्रचार प्रसारया लागी यानावंगु कुतः न गुबले त्वं मनी मखु धकाः छगु शोकप्रस्ताव पारित याः गु दु ।

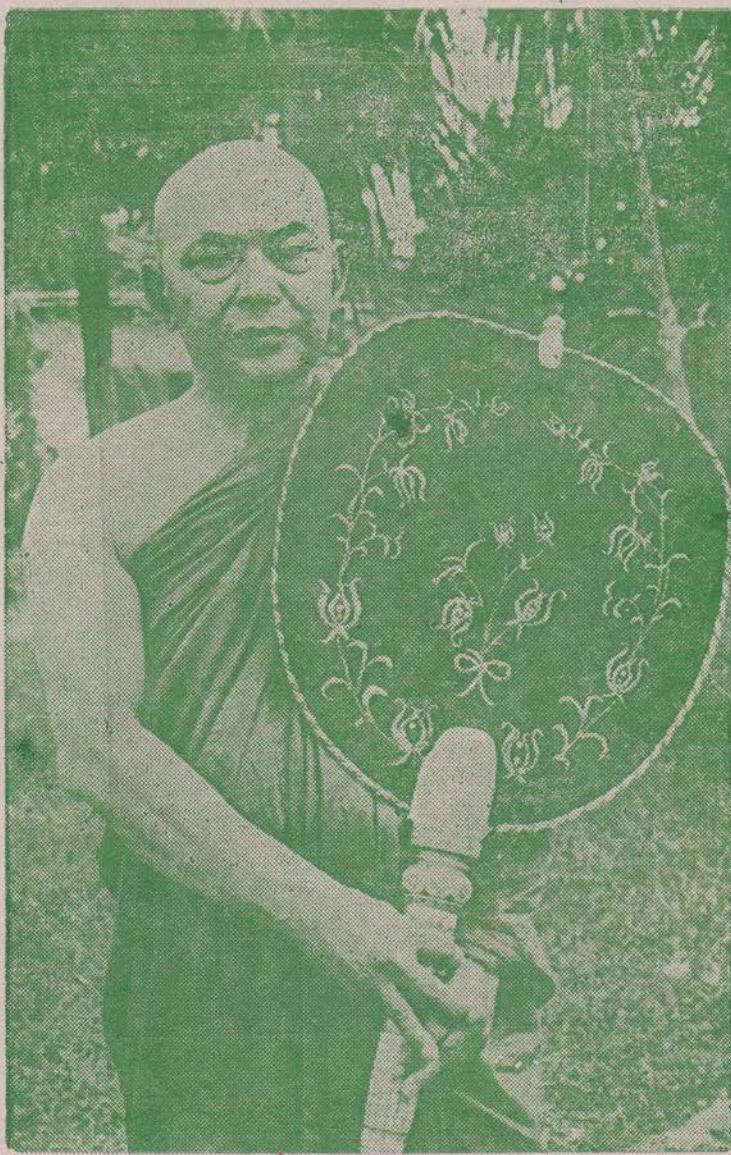

ଆପନା ଆଚାର୍ୟ ଭିକ୍ଷୁ ମହାପ୍ରଜାସଂଗ ଭୋଜପୁର ଜେଲମା
ଭିକ୍ଷୁ ଅମୃତାନନ୍ଦ

प्र. अ. जि. का. का. दर्ता नं. ३४/०३४-३५

हु.व. नं. ४/०३६

श्रीलंकाका स्याम, अमरपुर र रामचंद्र तीने निकायबाट बहिलो पटक विदेशी मिश्नलाई दिइएको
“विधिटक विशारद शासनजोतक” महानायक पदबाट सम्मानित मिश्न अमृतानन्द महास्थानिर

मुद्रकः— शोभाभगवती प्रिन्टिङ प्रेस, ढल्को, क्षेत्रपाटी, ये । फोन नं. २-१२५६१